

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ŽENA V ČECHÁCH VE VEŘEJNÉM A
SPOLEČENSKÉM ŽIVOTĚ (1900 – SOUČASNOST)**

Autor práce: Michaela Jindová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Dr. Mgr. Lubomír Pána, Ph. D.

Katedra: Katedra společenských věd

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Dr. Mgr. Lubomíru Pánovi, Ph. D.
a konzultantce Mgr. Bohumile Vančurové, CSc. za cenné rady, připomínky, metodické
vedení práce a podporu při psaní práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
1. CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	7
2. ČESKÉ ŽENY V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ.....	7
2.1 VZNIK PODŘADNÉHO POSTAVENÍ ŽEN	7
2.2 POČÁTKY FEMINISMU V ČESKÝCH ZEMÍCH	10
2.3 ŽENY A SPOLEČENSKO-POLITICKÁ AKTIVITA.....	16
3. ČESKÉ ŽENY V DRUHÉ POLOVINĚ 20. STOLETÍ A PO ROCE 1989.....	22
3.1 ČESKÉ ŽENY V DRUHÉ POLOVINĚ 20. STOLETÍ	22
3.2 ČESKÉ ŽENY PO ROCE 1989	24
4. ČESKÉ ŽENY NA POČÁTKU 21. STOLETÍ, PROBLEMATIKA ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTÍ ...	27
4.1 SOUČASNÁ ČESKÁ ŽENA V POLITICE.....	38
4.2 VOLEBNÍ CHOVÁNÍ ČESKÝCH ŽEN	42
5. POLITICKÝ VÝVOJ V SOBĚSLAVI SE ZAMĚŘENÍM NA ŽENY	44
5.1 POLITICKÝ VÝVOJ V SOBĚSLAVI DO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	44
5.2 POLITICKÝ VÝVOJ V SOBĚSLAVI OD DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY AŽ PO SOUČASNOST	46
5.3 SOBĚSLAVSKÉ ZASTUPITELSTVO A PODÍL ŽEN V NĚM.....	47
6. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ ZE SOBĚSLAVSKA	49
6.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	49
6.2 SHRNUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	83
ZÁVĚR.....	84
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86
SEZNAM PŘÍLOH.....	88
PŘÍLOHA Č. 1:.....	89
SLOVNÍČEK POJMŮ	89
PŘÍLOHA Č. 2:.....	97
VÝZNAMNÉ ČESKÉ ŽENY	97
<i>Hana Podolská (1880 – 15. 2. 1972).....</i>	<i>97</i>
<i>Božena Viková-Kunětická (30. 7. 1862 – 18. 3. 1934).....</i>	<i>99</i>
<i>Anny Ondráková (15. 5. 1902 – 28. 2. 1987).....</i>	<i>101</i>
<i>Emilie Fryšová (23. 7. 1840, Praha – 17. 1. 1920, Písek).....</i>	<i>107</i>
ABSTRAKT.....	111
ABSTRACT.....	112

Úvod

„Starý názor, že žena je pro pohodlí mužovo, je nemravný a musí nastati úsilí, zrušiti výsady některých tříd a individuí v těchto třídách, přikázání to nejpokročilejších duchů nové doby. Muž i žena jsou si rozumově i mravně rovni. Nerovnost mezi mužem a ženou není přirozená, není od přírody, ale vyvinula se historicky. A jak v historii dělalo se mnoho chyb, a chyb často osudných, tak stala se také chyba, chyba veliká, potlačením ženy. Tuto chybu, tento starý názor posud nejsilněji drží a posvěcuje oficielně náboženství: zákon starý i nový (zde hlavně Pavel).“

Tomáš Garrigue Masaryk, Brno, 1904¹

Tato práce se zabývá životem a postavením žen v české společnosti, zejména jejich účastí v životě veřejném a společenském od roku 1900 až po současnost. Zájem je soustředěn především na Jihočeský kraj, zvláště pak na Soběslavsko. V práci je vyhodnoceno dotazníkového šetření, provedené na Soběslavsku. Nemalá část práce je věnována v současné době velmi aktuální problematice rovných příležitostí.

V práci je též popsán způsob, jakým se české ženy podílely na společenském a veřejném životě v minulosti a nyní, jaké nastaly změny ve vzdělání a v postavení žen v české společnosti. Popisuje také život a osudy významných žen v české minulosti.

Práce analyzuje zastoupení žen v soběslavském zastupitelstvu ve 20. a 21. století.

Zájem je soustředěn nejen na postavení žen ve společnosti, ale také na vnímání žen ze strany společnosti, vlivem žen na společnost, přístupem samotných žen ke společnosti a veřejnému životu atd. Ženská otázka je tedy důležitou částí práce. Situace v České republice je navíc specifická tím, že odborná literatura a vědecký výzkum se objevuje teprve počátkem 90. let 20. století. Zatímco ve světě je ženské otázce věnována pozornost již mnohem delší dobu.

Toto téma můžeme zařadit do **sociálních dějin** daného časového úseku, částečně patří i do **politických dějin** a i do **dějin každodennosti**. Stejně tak je bezpochyby součástí **gender studies**.

Pravdivé je samozřejmě následující tvrzení, **nebot' Eva nepocházela z Adamovy hlavy, není mu nadřazena, jelikož však nepochází z jeho nohy, není mu ani podřízena. Žebro zaručuje rovnocennost.**

Není tedy překvapující výrok připsaný Diogenem Laertiem Sókratovi: „Sókrates prý říkal, že je vděčen Štěstěně za tři věci: za první, že se narodil jako člověk, a ne jako zvíře, za

¹ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 190-191.

druhé, že se narodil jako muž, a ne jako žena, za třetí, že se narodil jako Helén, a ne jako barbar.“²

Ženy zůstávaly dlouhá staletí stranou zájmu historiků. O dějiny žen se zajímaly pouze ženy samostatně, málokterí muži, profesionální historikové se o dějiny žen zajímali jen zřídka. Muži tvořili dějiny, jednali, válčili, uzavíraly pakty, vládli. Žena, až na malé výjimky, byla pouhou statickou složkou. Historiografie její bytí v nezbytné míře vnímala, vždyť právě žena přiváděla na svět ty, kdož budou za čas tvořit dějiny, jednat, válčit, uzavírat pakty, vládnout, ...

Nelze se divit, vždyť ještě někdy v 80. letech 19. století **Antonín Gindely**, český historik a kdysi vychovatel korunního prince Rudolfa prohlásil rezolutně: „Ženská má být vzdělaná, třeba i učená, nesmí při tom ovšem zapomenout, že má děti chovat a umět buchy péci, ale jsme rozhodně proti hloupým ženským, hloupá ženská ani děti dobře nechová, ani buchy dobře nepečte!“ Tímto vyjádřil dobový názor na ženské vzdělání: nechť žena nabude určitých vědomostí, ovšem jen do té míry, aby jí nebránily v poslání, jež jí přisoudila příroda, totiž přivádět na svět děti a pečovat o útulný domov.³

V biblickém „Cti otce svého i matku svou“ měla větší váhu první polovina přikázání, a to bez ohledu na sociální prostředí. Otce se často bály jak šlechtické, tak dělnické děti. Tento respekt přetrval hluboko do 20. století. Ženám byl i v soukromé sféře, která byla považována za jejich doménu, neustále připomínáno jejich podřadné postavení oproti muži, ať již šlo o otce, bratra či později o manžela.

Ženskou otázkou se nezabývaly pouze ženy, zastánci feminismu byli též muži, velmi významně k řešení této otázky přispěl již citovaný Tomáš Garrigue Masaryk. **T. G. Masaryk je označován za feministu**, což o něm prohlásila například Františka Ferdinanda Plamínková.

Ženská otázka je ve své podstatě otázkou všelidskou, jako to před lety napsal právě Masaryk, veliký přítel zrovnoprávnění žen.

Až do 20. století přetrvala ustavičná snaha mužů po nadvládě nad ženou, a tím tedy i stálá nespokojenost žen s mužskými výsadami.

Můžeme bez nadsázky říci, že žena čekala na změnu svého postavení vlastně až do dnešní doby.

² BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 25.

³ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999. s. 39.

Na potřebu či požadavek změnit postavení ženy ve společnosti musely jako první poukázat právě samy ženy. Vždy musí začít tendence k řešení věci od toho, koho se týká. Ti, kterých se problém přímo netýkal, nikdy v dějinách nevystupovaly jako hlavní iniciátoři změn. V tomto případě jde o muže. Ti se pak postupně přidávali k podpoře žen.

1. Cíl a metodika bakalářské práce

Téma **Žena v Čechách ve veřejném a společenském životě (1900 – současnost)** jsem si vybrala hlavně proto, že je dle mého názoru zajímavé a aktuální.

Cílem práce je popsat život a postavení žen v české společnosti v minulosti a nyní, zejména jejich účast v životě veřejném a společenském od roku 1900 až po současnost. Zájem je soustředěn především na Jihočeský kraj, zvláště pak na Soběslavsko. Je nutné zmínit, že práce je zaměřena na ženy – političky, proto se v každé kapitole zmiňuji o tehdejší politické situaci a zejména o zastoupení žen v politice. Nejdůležitější část práce se týká vyhodnocení dotazníkového šetření, což je má tvůrčí část práce.

Při zpracování jednotlivých částí práce byla použita odborná literatura, odborné časopisy, archivní materiály města Soběslavi a osobní rozhovory pro dotazníkové šetření. Nejvíce jsem čerpala z tištěných zdrojů, které souvisely s tématem mé práce. Při čerpání z elektronických zdrojů jsem se zaměřila na ty, které byly primárně zaměřené na gender studies, feminismus či úzce souvisely s tématem mé práce, aby nedošlo ke zkreslování informací.

2. České ženy v první polovině 20. století

2.1 Vznik podřadného postavení žen

„Ženy se musí samy prát o vzdělání a lepší postavení.“

Anna Lauermannová-Mikschová⁴

⁴ BENEDIKTOVÁ, S. *Anna Lauermannová: „Povolte rozvody!“* Cosmopolitan, srpen 2007, s. 112-113.

Kde bychom mohli hledat příčiny, že ženy měly v historii podřadné postavení, a to se výrazně změnilo pouze s jejich nezměrným úsilím (a úsilím i některých pokrokových mužů) až v první polovině 20. století?

Třebaže se ženy podílely na všech lidských aktivitách stejnou měrou jako muži, již v nejstarších společnostech jim bylo přiděleno podřadné postavení, které bylo ospravedlňováno jako přirozený důsledek jejich psychické a fyziologické odlišnosti, která z nich údajně činila téměř jiný biologický druh. Rovněž mnohá náboženství pohlížela na ženu jako na bytost podřízenou muži. Dokládá nám to i křesťanství, ještě výrazněji pak islám. Upevňovala se monogamní rodina a v ní nadvláda muže nad ženou a dětmi.

Společenské postavení ženy se v toku času měnilo, bylo přímo úměrné historickým procesům a změnám v ekonomice, v institucionalizaci společnosti a v neměnitelnosti zvyklostí, názorů, předsudků a ustanovení ve vztahu ženy k muži, k rodině, k potomstvu, k příbuzenství, k obci a státu. Tím, jak se měnila tvářnost společnosti, měnil svou tvář vztah ženy a muže v ní.⁵

Jana Burešová ve své knize *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století* došla k závěru, že **nadvláda mužů nebyla dána od přírody. Jej historický původ má své kořeny právě v době, kdy se muži stali bojovníky.** V bojích se sousedními národy připadal muži důležitý úkol, jehož konečně využil k tomu, aby na sebe definitivně strhl vedení. S tímto vývojem šel i vývoj soukromého vlastnictví a dědického práva, který byl učiněn podkladem mužské nadvlády, že dědicem a vlastníkem majetku býval zpravidla muž. O tom, že zřízení mužské nadvlády nebylo dáno přirozeně, svědčí i to, že k zajištění mužova panství bylo nutno vytvořit řadu zákonů. Ukazuje to také, že před zákonitým upevněním nadvlády mužů existovaly jiné poměry, za nichž výsada mužů, nebyla tak nesporná. Předcházela jí **dobu mateřského práva**, kdy byla matka, žena, významnějším činitelem v životě, zejména v poměru k dítěti, k němuž měli všichni muži kmene určité povinnosti. Přechodu z mateřského práva k právu otcovskému předcházela úporný boj. **Vítězství muže znamenalo zároveň podmanění ženy. Žena tedy musela urazit dlouhou cestu ke své emancipaci.**⁶

⁵ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 21-22.

⁶ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 24.

S počátky ve druhé polovině 19. století a výrazněji pak na přelomu 19. a 20. století se začalo postavení ženy ve společnosti výrazně měnit.⁷

Obě pohlaví byla po tisíciletí vnímána jako dvě stránky jednoho jevu, dva doplňující se protiklady, ztělesněné zlo a dobro, vlhko a sucho, chlad a teplo, hřích a ctnost, slabost a síla – ta horší či méně příjemná kvalita byla přisuzována ženě, bytosti po staletí chápané pouze jako jeden z atributů muže. Byla jeho dcerou, manželkou, matkou, sestrou, vdovou. Podřízenost žen mužům zná bible i texty svatých otců: žena zrozená ze zakřiveného žebra, biblická Eva s pokřiveným charakterem, žena hříšnice, pokušitelka, svůdkyně muže, bytost posedlá sexem, *brána pekelná*... Tak vznikl první obraz *gender*, tedy základ sociálního konstruktů, charakteristik přisuzovaných mužům a charakteristik údajně ženských. Obraz pro ženy nepříliš lichotivý, zato neuvěřitelně životaschopný.

Údělem ženy až na práh 20. století bylo manželství, jen v jeho rámci získávala svobodu. Ženám z privilegovaných vrstev se nabízela dvojí možnost, buď manžel nebo klášter. Nebyla to volba svobodná, ale ekonomicky podmíněná: obnos, který by nepokryl náklady spojené s uzavřením sňatku, stačil obvykle pro vstup do některého z exkluzivních řádů. Jen nepatrný zlomek žen se pro život v klášterní komunitě rozhodl dobrovolně. Nevěsty Kristovy zůstaly ušetřeny takřka permanentního těhotenství a pravidelného zármutku nad smrtí dítěte – dětská úmrtnost byla až do počátku 20. století více než hrozivá.

Na počátku 20. století vznikla díla akcentující psychickou a fyziologickou méněcennost ženy. Byla to pouhá setrvačnost a záliba v myšlenkových stereotypech, evropské a severoamerické ženy se již zdárně uplatňovaly v rozmanitých sférách lidských aktivit. Jejich intelekt a dovednost nebylo možno zpochybnit. A údajná fyzická méněcennost? Ženy se dožívají vyššího věku, projevovaly menší náklonnost k sebevraždám... **Také mezi mrtvě narozenými dětmi bývalo vždy více chlapců, nemluvnata mužského pohlaví se častěji stávala oběťmi kojenecké úmrtnosti...** Jen větší svalová potence muže zůstala jeho stálým atributem. Upřímně řečeno, v civilizaci, která dovedla nahradit lidskou sílu už nejen koněm, volkem, oslem či vodním kolem, ale také párou a pozvolna i elektřinou, to bylo trochu málo.

Myšlenku **ženské přirozenosti** rozhodně odmítla **Simone de Beauvoir** a **existencialisté vůbec**. Učinili tak svým slavným výrokem, že **člověk se ženou nerodí, ale stává**.

⁷ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 28.

Pravdu o ženské méněcennosti tak postupně zpochybnila psychologie, fyziologie i lékařská věda.⁸

2.2 Počátky feminismu v českých zemích

„Připadalo mi už v dětství jako nespravedlivé, že vlastně od ženy se žádá mnohem více práce než od muže, ale přitom se ta její práce podceňuje, jako by to bylo něco malicherného. Jako malý chlapec jsem si všiml práce rodičů a viděl jsem: Otec chodí do práce, ráno odejde, v poledne přijde k obědu, večer k večeři, vyspí se a v sobotu odevzdá matce vydělané peníze. Matka vstává ráno velmi časně, uvaří snídaní, aby byla hotova, než-li otec vstane, potom budí nás, děti, k snídani. Strojí nás a vypravuje ty větší do školy. Menší jí zůstanou doma. Ona potom uklidí, vaří. Starší děti přijdou ze školy, matka při práci se musí stále po nás ohlížet, a když přijde otec klid. A odpoledne zase různé práce v domácnosti a večer, když děti a unavený otec usnou, zbývá matce čas na praní, žehlení, spravování, a proto nastavuje noci, aby byla zase první ráno na nohou. Nu, vidíte, a už jako malý chlapec porovnával jsem, oč je matčina práce namáhavější. A potom ještě něco. Otec v sobotu přinesl matce skrovný výdělek. A matka z toho musila uvařit, ošatit nás a počítat nad tím, aby s těmi pár krejcary celý týden stačila. Víte, to už je vyšší matematika, to by otec jistě nedovedl, ale od matky se to vyžaduje jako samozřejmá věc. A tahle drobná, černá, neuznaná práce žen vzbuzovala ve mně vždycky obdiv a úctu.“

Tomáš Garrigue Masaryk, 1908⁹

Toto tvrzení neztratilo na platnosti. Feminismus, hnutí zrozené v 70. letech 18. století, má co řešit ještě v současnosti.

Již Evropské osvícenství nahlas vyslovilo myšlenku rovnosti lidí. Odtud byl jen nepatrný krůček k myšlence o rovnosti muže a ženy, k počátku hnutí, jemuž se říká – podle okolností – feminismus či ženská emancipace. Příliš dobře se prvním emancipantkám čili „emancipistkám“, jak se v českém prostředí říkalo, nevedlo.

A přitom nechtěly příliš, jen hospodářské, sociální a politické zrovnoprávnění s muži. Feminismus, ženská otázka, jim byl hnutím za „oprávněnost nároků ženy na uznání celého lidství jejího a důsledků z toho plynoucích“. Tak chápala emancipaci moudrá a ušlechtilá **lékařka Anna Honzáková** i neohrožená **učitelka Františka Ferdinanda Plamínková**. **Feminismus či emancipace stavěly na partnerství obou pohlaví, šlo jim o vyrovnané a harmonické soužití.**

Feminismus v moderním slova smyslu přišel na svět v březnu 1772, kdy v Paříži vyšla kniha abbého Antoina Léonarda Thomase – Esej o povaze, mravech a duchu žen v rozličných stoletích. Práce katolického duchovního, muže, jemuž zůstal důvěrnější kontakt s ženským pohlavím odepřen, byla založena výhradně na literárních

⁸ LENDEROVÁ, M. a kol. *Eva nejen v ráji*. Praha, 2002, s. 7-11.

⁹ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 209-210.

pramenech a chtěla dokázat, že ženy jsou v podstatě schopné všech mužských aktivit, pokud jim to ovšem společnost umožní. Zastával názor, že tyto aktivity by však neměly ženu odvádět od jejího „poslání“. Thomasova kniha vzbudila rozruch i v relativně svobodné společnosti předrevoluční Francie, kde se urozená žena i bohatá měšťka těšily nebývalé volnosti.

Dívka v Čechách byla velmi dlouho vychovávána pro roli manželky, matky a hospodyně. Pokud se neprovdala, ztratil její život smysl, stala se v podstatě zbytečnou. Stovky žen si tuto bolestnou skutečnost uvědomovaly, neboť se jich přímo dotýkala. **Na počátku dějin českého feminismu stojí dva pánové – Karel Slavoj Amerling a po něm především Vojtěch Náprstek.**¹⁰

Vojtěch Náprstek, muž zkušený a zcestovalý, vnesl do tradičního a tak trochu ospalého českého světa dynamismus ze zámoří. Věděl, že od propagace šicích strojů je jen krůček k ženské otázce, k otázce, která byla ve Spojených státech už neodmyslitelnou součástí veřejného mínění. **Přál si „povznést ženu českou k té výši společenské užitečnosti, jaké dosáhly ženy americké“.** K přesvědčení o rovnocennosti mužů a žen se dopracoval díky svému demokratismu a smyslu pro spravedlnost.

Tehdejší společnost ohromil tvrzením, že žena je stejně schopná jako muž, stejně jako on se může podílet na nejrozmanitějších činnostech. Byl v Praze prvním a nadlouho jediným mužem, který tuto „kacířskou“ myšlenku vyřkl. I ostatní Náprstkovy přednášky se nesly ve velmi radikálním duchu. Žena je podle něj schopna vykonávat nejrůznější profese mimo vlastní domácnost, ba svobodná a bezdětná učitelka vychovávající padesát dětí může společnosti prospět víc než matka starající se o dva, tři či více vlastních potomků.

Náprstek rád vyprávěl o životě v Americe a vštěpoval ženám své krédo: povinností ženy je sebevzdělávání a vzdělávání druhých.¹¹

Prvními ekonomicky nezávislými ženami byly v rakouské monarchii právě ženy věnující se pedagogické profesi.

Muži těžce nesli rovnost platů a poukazovali na skutečnost, že učitelky, vzhledem k povinnému celibátu nemusí z platu živit rodinu a že by tedy jejich odměna měla být menší než odměna učitele-muže. Učitelky se proti těmto neopodstatněným útokům bránily.

¹⁰ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 229-238.

¹¹ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 240-255.

Učitelky – ostatně všude ve světě – patřily k nejdůležitějším protagonistkám ženského hnutí.¹²

V ženském hnutí existovaly různé přístupy, ale většinou se shodovaly v tom, že všechny ženy ze všech společenských tříd se mohou dostat kupředu jedině tehdy, pokud bude zrušena podřízenost ženského pohlaví. Tento křehký konsensus založený na odmítnutí ženy jakožto „pohlaví“ feministické aktivistky sjednocoval.¹³

Otázka rovnosti pohlaví je založena na vzájemném respektu a porozumění, žena má totiž stejnou cenu jako muž.¹⁴

Je zajímavé, že ženy, které se účastnily veřejného života, měly větší oporu ve svých otcích než v matkách.

Ženy samy si začaly uvědomovat, že jejich role doma je odrazovým můstkem k účasti na veřejném životě a že vlastnosti, které mají v domácí sféře, je možné převést i ven. Mravní převaha a náboženské povolání ženám nabízely možnosti veřejného působení mimo rámec rodiny, aniž by tím nějak trpělo jejich ženství.¹⁵

Feministky a pracovní aktivistky bojovaly za právo žen za práci a za to, aby si mohly nezávisle vydělávat na své živobytí.

Vznik odvětví služeb na přelomu století otevřel nové pracovní možnosti, které byly považovány za vhodné pro ženy. Nicméně k čemu je dobrý výběr, když odměňování není lepší než předtím? Ženy zůstávaly stále ve špatně placených zaměstnáních, která měla malou společenskou prestiž a špatné vyhlídky do budoucna. Velmi málo z nich získalo před rokem 1914 lépe placenou práci a vyšší postavení. Ke skutečnému rozšíření administrativní a profesionální práce došlo teprve po První světové válce.¹⁶

Ženské hnutí se tedy v dějinách lidské společnosti stávalo novým fenoménem. Nejčastěji je v celém světě označován výrazem **emancipace**. Tento výraz má svůj původ i obsah ve starověkém Římě a podtrhuje patriarchální charakter římské rodiny. V římském právu termín „**emancipatio**“ označuje propuštění dítěte z otcovské moci, prohlášení někoho ze své moci, prohlášení někoho svéprávným. Daný stav věcí ukazuje, že se jednalo

¹² BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách – od středověku do současnosti*. Praha 2, 2007, s. 163-164.

¹³ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy - Evropa 1789-1918*. Brno, 2005, s. 172.

¹⁴ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 258.

¹⁵ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy - Evropa 1789-1918*. Brno, 2005, s. 68.

¹⁶ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy - Evropa 1789-1918*. Brno, 2005, s. 206-208.

o patriarchální rodinu, v níž otec rodiny měl trestní pravomoc nad manželkou, dětmi i nad veškerou čeledí patřící k rodině. Žena v antické společnosti byla nesvéprávná.¹⁷

Slova „feminismus“ a „feministický“ se začala všeobecně používat teprve v 90. letech 19. století. Tato slova pocházejí z 80. let 19. století od Francouzsky Hubertine Auclertové, která jimi pojmenovávala ty, jež se zabývali ženskou otázkou.¹⁸

Feminismus neznamena snahu žen „být jako muži“, neohrožuje muže a nechce se nad nimi vyvyšovat. Jedná se přesně naopak o studium a pojmenování rozdílností. Celá problematika feminismu tkví v možnosti rozhodnout se, v čem tkví rozdílnost. **Jde tedy o rozdílnost, ne o rovnost.** Rovnoprávnost je podstatná, ve stejném státě musí mít ženy stejná práva, což se v současné době bere už jako samozřejmě vyřešená záležitost.¹⁹

Součástí feminismu byl i boj o ženské vzdělání. První zákon, který se týkal školství, platil v podstatě až do počátku 70. let 19. století. Jednalo se o Tereziánský školní zákon, vypracovaný zaháňským opatem Janem Ignácem Felbigerem na podnět Marie Terezie roku 1774, vešel v platnost k 1. lednu 1775.²⁰

Ženské vzdělání i v té nejelementárnější podobě se prosazovalo ztěžka. **Především lékařka zůstávala pro české veřejné mínění dlouho nestravitelným soustem,** ženu se stetoskopem si nedokázal představit ani muž tak osvícený, jako byl **Jan Evangelista Purkyně**. Když jeho malá vnučka Růžena kolem roku 1871 při hře prohlásila, že bude paní doktorkou, odpověděl pan profesor nesmlouvavě: „...vezme-li si tě jednou za ženu nějaký pan doktor, tak budeš doktorkou...“ Proti ženskému studiu na lékařské fakultě brojil i velmi kultivovaný profesor chirurgie na vídeňské univerzitě **Eduard Albert**, muž s výjimečným pochopením pro ženy-básnířky. **A tak první české lékařky promovaly v cizině: roku 1882 Bohuslava Kecková v Curychu, o rok dříve Anna Bayerová v Bernu,** jejich kolegyně Julie Kurková zemřela ještě před dokončením studia. **Ani pro jednu z nich se doma místo nenašlo, Rakousko-Uhersko jejich diplomy neuznalo.** Kecková chtěla pracovat doma, proto absolvovala ve Vídni kurz pro porodní asistentky a od roku 1883 přiváděla v Praze-Karlíně na svět nové občánky. Rigorózní práci této „porodní báby“ uveřejnil Časopis lékařů českých. Přesto musela čekat téměř 12 let, než mohla pracovat v oboru, který vystudovala.

¹⁷ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 26.

¹⁸ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy - Evropa 1789-1918*. Brno, 2005, s. 259-261.

¹⁹ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 262-263.

²⁰ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 44.

První řádné studentky se na pražské filozofické fakultě objevily roku 1897, umožnil jim to výnos ministerstva z 23. března téhož roku. O tři roky později některé z nich úspěšně svá studia dokončily a staly se středoškolskými profesorkami. **Dne 17. června 1901 promovala na pražské filozofické fakultě první doktorka filozofie. Byla jí Marie Zdenka Baborová.** O pár měsíců později ji následovala Marie Fabiánová.

V září roku 1900 vyšlo konečně ministerské nařízení povolující rovněž lékařské a farmaceutické studium žen. Podmínky přijetí byly vcelku nenáročné: rakouské státní občanství a maturita.

Na pražské lékařské fakultě promovala první žena 17. března 1902 – Anna Honzáková.²¹

Teprve začátek války v roce 1914 a potřeba lékařek, zvláště na frontě, mnohé přesvědčil, že ženy-lékařky jsou stejně schopné jako muži-lékaři.²²

Na práva byla první žena přijata v roce 1918, na techniku roku 1919, na Akademii výtvarných umění v roce 1920 a na teologii roku 1922.²³

Feministky tedy neměly za cíl svržení stávajícího společenského řádu, ale chtěly v něm pracovat a dosáhnout zásadních změn ve vztazích mezi pohlavími, které byly postaveny na uznání práva žen na stejné příležitosti. Je nutné mít na paměti, že feministické aktivistky po celé období až do války působily mimo formální politickou sféru a že ženy ve skutečnosti neměly žádnou politickou moc. Přesto dosáhly mnoha zlepšení – v oblasti vzdělání, v přístupu na univerzity a do kvalifikovaných profesí, ve větším uznávání ženských práv v manželství – a v mnoha zemích navíc získaly volební právo. **Feminismus změnil život žen a ony získaly prostor a možnost měnit svůj vlastní život.**²⁴

Český feminismus, snaha o ženskou emancipaci (má hlubší kořeny, než se na první pohled zdá) byl umírněný, vznikal nikoli vymezováním se vůči mužům, ale v úzké spolupráci s nimi, ve společném úsilí o obrození národa. Muži-vlastenci potřebovali probudilé partnerky, aby jim rodily uvědomělé Čechy (pokud možno syny) a vychovaly je v lásce k mateřskému jazyku, otčině a všemu Slovanstvu. Svým dcerám, sestrám a manželkám dopřáli muži přiměřené vzdělání, jednalo se o básnění a spisování, ba i divadlo si směly zahrát. Idyla byla ta tam, jakmile začaly ženy volat po kvalifikaci, která by jim

²¹ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 262-263.

²² ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy - Evropa 1789-1918*. Brno, 2005, s. 276.

²³ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 55-56.

²⁴ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy - Evropa 1789-1918*. Brno, 2005, s. 288.

umožnila vlastní profesi. Chtěly vzdělávání končící maturitou, pak i studia univerzitní. Chtěly vstoupit na trh práce. **Mužský odpor vůči tomuto přání byl jasnozřivý, podpořen vidinou studené plotny, nepříšitých knoflíků, zažloutlých manžet a límečků, umouněných dětí, ekonomicky nezávislé a tím pádem neovladatelné manželky. Přesto ženy své právo na vzdělání prosadily a uhájily.**²⁵

České emancipační hnutí žen mělo rysy humanistické a demokratické. Militantní, bojové feministky se v českém prostředí prakticky nevyskytovaly. České ženské pokrokové hnutí bylo propojeno s vlastenectvím a bylo orientováno na sociální záležitosti a podporu kultury a osvěty. České feministky měly pro tuto potřebu pochopení a účastnily se vlastenecké, národně uvědomovací práce. Kladl se rovněž důraz na roli matky jako uvědomělé vlastenky, stejně vychovávající své děti. Tento rys mělo právě ženské emancipační hnutí navíc ke snaze o ženské vzdělání, mravnost a možnost rovnocenně pracovat s muži.²⁶

Také tělovýchova a sport byly významným krokem v emancipačním procesu žen. A významné bezesporu je, že některé ze sportů umožnily obléci ženu do kalhot, což bylo předtím naprosto nemyslitelné.

Až před začátkem první světové války se ženy zbavily otřesného oděvu, který je mrzačil a nejen to, často byl i příčinou úmrtí – **korzetu. Zavržení korzetu se stalo demonstrací určitého politického postoje, jímž byl požadavek zrovnoprávnění ženy.**

Díky vytrvalosti a tvrdé práci všech demokraticky smýšlejících mužů a žen, bojujících s předsudky, konzervativními názory, nedostatkem financí a také velmi často s neochotou českých politických představitelů a vlády, připravili půda pro pozdější generace, které mohly dosáhnout středoškolského a vysokoškolského vzdělání, a poté se uplatnit v mnoha oborech. Vlivem těchto pozitivních změn, jež byly zřejmé již od počátku 90. let 19. století, si alespoň část společnosti uvědomila a přijala fakt, že žena a muž jsou naprosto rovnocenné bytosti.

²⁵ LENDEROVÁ, M. a kol. *Eva nejen v ráji*. Praha, 2002, s. 7-11.

²⁶ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 57-58.

2.3 Ženy a společensko-politická aktivita

„Do politiky prý žena nesmí – proč?“

T. G. Masaryk²⁷

Cesta k výraznějšímu zviditelnění ženy byla v Čechách dlouhá a obtížná, což platí pro společenský život vůbec. Žena zůstávala dlouho bytostí patřící jednoznačně do privátní sféry.²⁸

Nepřicházelo v úvahu, že by žena vyrazila do společnosti sama. Nejprve ji doprovázeli rodiče, později když se provdala, jí doprovod dělал manžel. Například v muslimských zemích toto platí dodnes, žena nesmí na veřejnost bez doprovodu muže, ať již se jedná o otce, bratra či manžela.

Mohli bychom říci, že na přelomu století bylo z větší části vybojováno právo na ženské vzdělání. Se zdoláním této mety vyvstal však nový problém. Jaká politická práva má mít žena, která pracuje v zaměstnání, v němž jsou její mužští kolegové plnoprávními občany státu? **Boj za rovnoprávnost žen vstoupil do své poslední etapy, etapy úsilí o rovnoprávnost politickou.**

Účast žen v politice znamená podíl žen na věcech veřejných, tedy i na vládě. Hnutí žen za politická práva mělo v 19. a 20. století podobu úsilí o získání volebního práva, o možnost podílet se na moci zákonodárné. Hnutí se odvíjelo od všeobecného boje za občanská práva, mělo tedy poměrně zanedbatelnou tradici. V podstatě se nikde v Evropě ani ve Spojených státech amerických nesetkáme s vyslovením požadavku účasti žen na moci výkonné, přitom v této oblasti některé evropské země jisté tradice již měly. Přesto zůstaly postavy Isabely Kastilské, Kateřiny Medicejské, Marie Tudorovny, Alžběty Anglické, Kristiny Švédské, Kateřiny Veliké či Marie Terezie výjimkami. Pádným argumentem pro neúčast ženy v politice byla oblíbená ženská „specifika“. Žena se od muže liší svou zvýšenou citlivostí, vnímavostí a jistou pasivitou, proto se nejlépe uplatní ve sféře náboženské a výchovné. Obě tyto složky se organicky snoubí v mateřství, tam je tedy to pravé místo ženy.

Radikální feministky proto zahájily, dle názoru Mileny Lenderové v její knize *K hříchu i k modlitbě*, „útok na kalhoty“, nesporný atribut mužství.

²⁷ MALÍNSKÁ, J. *Do politiky prý žena nesmí – proč?* Praha 1, 2005, s. 104.

²⁸ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 172-173.

Revoluce 1848 – 1849 nabídla vůbec poprvé českým ženám možnost politického vystoupení, nabídka nezůstala tak zcela nevyslyšena. Některé z žen se účastnily Slovanského sjezdu, jiné revoluční agitace, některé dokonce bojů na barikádách.²⁹

Již **Spis Johna Stuarta Milla – Poddanství žen,** je dílo požadující úplnou rovnoprávnost muže a ženy před zákonem. V Anglii vyšlo roku 1869, do češtiny bylo přeloženo až o jedenáct let později **v překladu Charlotty Masarykové.**

Čeští politikové se k ženskému hnutí stavěli dlouho negativně. Argumentem staročechů potírající český feminismus bylo tvrzení, že je vlastně odstředivou tendencí, ohrožující jednotný národní program, feministky se tak dostaly na stejnou loď jako mladočeši a později socialisté. Ženský program chyběl všem politickým stranám, až do počátku 90. let 19. století i sociální demokracii. Teprve roku 1892 začal péčí brněnské sociálnědemokratické organizace vycházet – **Ženský list.**

Ženské hnutí se výrazně aktivizovalo až v průběhu boje za všeobecné volební právo, teprve tehdy získalo výrazně politický charakter. První požadavek volebního práva pro ženy je však už staršího data. A nepřišel s ním nikdo jiný než **Vojtěch Náprstek.** Dne 28. února 1887, kdy se konala schůze pražské městské rady, která měla na programu nový volební systém, z nějž byly ženy pochopitelně vyloučeny, pronesl dlouhou řeč, v níž se vrátil ke své oblíbené myšlence kvantitativního nepoměru mezi ženskou a mužskou populací. **Všechny ženy, které pracují a jsou ekonomicky samostatné, by měly mít i volební právo, pravil „advokát žen“ rozhodně. A dodal, že 20% z majitelů pražských domů představují ženy, platící daň z nemovitosti. Náprstek považoval za velmi nespravedlivé, aby žena, která platí daně, nesměla volit. Jeho projev pohnul jen menšinou radních, návrh byl zamítnut 31 hlasy oproti 22 hlasům pro.**

Trvalo proto další desítku let, než požadavek volebního práva žen integrovala do svého programu první politická strana – **sociální demokracie.** Ohlasy sociálnědemokratického volebního programu se projevily ve veřejném prohlášení I. sjezdu československých žen, konaného ve dnech 15. – 17. května 1897 v Praze. Na sjezdu byl založen **Ústřední spolek českých žen,** který pojal emancipaci v celé její šíři, jako hnutí humanitární, ekonomické, politické i vzdělávací. Tiskovým orgánem ústředního spolku se stal **časopis Ženský svět,** jehož redaktorkou byla do roku 1907 **Teréza Nováková.** Časopis informoval o světovém ženském hnutí, rozebíral ženskou otázku, problémy etické a

²⁹ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě.* Praha, 1999, s. 264-267.

lékařské. Na jeho stránkách se poprvé objevila i otázka umělého přerušování těhotenství. Ženské listy mluvily jménem žen, pro které už byla emancipace kategorií naprosto samozřejmou, stejně jako přesvědčení o tom, že schopnosti žen se plně vyrovnají schopnostem mužů. Získávání stoupenců bylo jen zpola úspěšné. Vydatně ji brzdily především katolické strany, které se snažily problém ženské rovnoprávnosti ignorovat. Katolíci se odmítli zasadit o politická práva žen ještě na svém II. sjezdu v lednu 1908.³⁰

Jen pro zajímavost, v Portugalsku se při volbách do zákonodárního shromáždění v roce 1911 podařilo lékařce, sufražetce a ovdovělé matce Carolině Beatriz Angelové odevzdat hlas s poukazem na to, že je hlavou rodiny a nechat si to soudně potvrdit. Což byl velice odvážný a mimořádný počin. Poté směli nadále volit již pouze „gramotní“ muži.³¹

Dělnické ženy byly jedny z prvních, které se začaly zapojovat do politiky. Pozvolna, ale poměrně brzy, na přelomu 19. a 20. století, s postupným šířením socialistických teorií dělníci pochopili, že ženy zvětšují dělnický vliv na zaměstnance a pomáhají v boji za zlepšení pracovních podmínek. Dělnické ženy se začaly výrazně organizovat a podporovaly činnost socialisticky orientovaných politických stran. Muži v daném prostředí ženy daleko více respektovali než zaměstnané ženy středních společenských vrstev. **Dělnickým ženám nikdo nebránil, aby se zapojily do politiky. Právě socialistické politické strany jako první přijímaly do svých řad ženy a navrhovaly je, byť v minimálním počtu, do voleb za poslance.**

Ženám bylo v habsburské monarchii podle zákona povoleno stávat se členkami politických stran a organizací od roku 1912.

Politická práva získávaly ženy postupně a v jednotlivých zemích v rozdílné šíři a také čase. Postupně se rozšiřovalo volební právo žen k rozhodování o stále širším okruhu společenských problémů. Nejdříve bylo ženám dovoleno **rozhodovat v otázkách školství a charitativní činnosti**, pak se právo žen uplatňovalo **na obecní úrovni a nakonec plné politické právo v celostátním rozsahu v podobě plného práva volebního**. Nejdříve získaly ženy aktivní a pasivní volební právo v Austrálii v roce 1902. Prvním státem v Evropě, který toto právo uznal ženám, bylo v roce 1906 Finsko a hned následujícího roku Norsko. Ve většině zemí získaly ženy volební právo až v letech po první světové válce.

³⁰ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 268-269.

³¹ BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách – od středověku do současnosti*. Praha 2, 2007, s. 176.

Těmito akty byly odstraněny zákonné překážky pro stejné příležitosti pro muže a ženy ve všech oblastech života.³²

Ovšem již roku 1893 Nový Zéland jako první země umožnil ženám účast na politice, pouze však aktivní hlasovací právo, nikoliv ještě plné volební právo, které by zahrnovalo i pasivní právo kandidatury do parlamentu. To bylo ženám zaručeno až v roce 1919.³³

Za vzorovou můžeme považovat ústavu amerického státu Wyoming, který již v roce 1869, kdy měl ještě statut teritoria, zavedl volební právo pro ženy.³⁴

Dalším krokem a velkým úsilím žen bylo prosadit tyto zákonné normy do praktického běžného života. Neboť dokud jisté zákony a právní úpravy nepřijmou lidé a instituce za své a vnitřně je neuznají, pak jejich opravdová účinnost, a tedy i rovnoprávnost žen, se nestane skutečností.

Prosazování práv žen bylo po druhé světové válce ve světě usnadněno vznikem Organizace spojených národů v roce 1945, která jako jeden ze svých hlavních cílů stavěla rovnoprávnost žen a mužů. Proces rozšiřování volebního práva pro ženy pokračoval po druhé světové válce a do konce 20. století jej získaly ženy ve většině zemí světa. Např.: v Německu získaly ženy volební právo v roce 1919, v Dánsku a na Islandu v roce 1915, v sovětském Rusku a v Nizozemí v roce 1917, v USA v roce 1920, ve Španělsku v roce 1931, v Brazílii v roce 1932, ve Francii až v roce 1945 a např.: ve Švýcarsku dokonce až v roce 1971. Výjimkou jsou některé arabské země se silně zakořeněnými pravidly islámského náboženství ve společnosti, např.: Kuvajt a Saúdská Arábie.³⁵

Časové úseky mezi zavedením plného volebního práva pro muže a pro ženy byly proto velmi rozdílné. V Rakousku a ve Velké Británii to trvalo pouhých deset let, v Itálii téměř třicet let, v německé říši padesát let, ve Španělsku a Dánsku o něco více než šedesát let, v Řecku pětasedmdesát let, Francii sto let a ve Švýcarsku sto dvacet let – naproti tomu ve Finsku, Nizozemsku a Irsku bylo plné volební právo žen zavedeno současně s plným

³² BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 35-38.

³³ BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách – od středověku do současnosti*. Praha 2, 2007, s. 168-169.

³⁴ BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách – od středověku do současnosti*. Praha 2, 2007, s. 186-187.

³⁵ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 38-39.

volebním právem mužů (stejně jako později v mnoha zemích třetího světa v souvislosti s národně osvobozenecným hnutím).³⁶

V Československé republice získaly ženy volební právo Československou ústavou z února 1920. Všechna předchozí ženská společenská aktivita z konce 19. a počátku 20. století právě především k tomuto cíli směřovala. První československá ústava zrušila jakékoli výsady pohlaví (rozumějme mužského). Ženská společenská aktivita právě přijetím všeobecného volebního práva ještě vzrostla a v první polovině 20. století nabyla dosud nebyvalých rozměrů a dosahu. Tato aktivita se pak ve druhé polovině 40. let 20. století v souvislosti s měnící se společensko-politickou situací postupně ztrácela.

Přijetí všeobecného volebního práva byla pouze, i když důležitá, formalita, za jejíž faktické a opravdové naplnění se všim všudy musely ženy vyvinout právě v průběhu 20. i 30. let mnoho energie. Tímto získaly ženy prostřednictvím svých volebních hlasů také jinou pozici v očích mužů jako tradičních a naprosto převažujících aktérů jednotlivých politických stran. Hlasy žen se staly důležitými pro dosažení politických záměrů a cílů. Především **Československá strana lidová** si byla plně vědoma důležitosti volebních hlasů katolických žen a vyvíjela pro jejich získání značné úsilí.

Sdružení feministicky orientovaných žen této doby můžeme rozdělit na: **Liberálně orientované ženské organizace a Katolické ženské organizace.**³⁷

Na prahu 20. století tak dostaly ženy příležitost práce v zákonodárných sborech, třebaže ne vždy mohly svůj mandát realizovat. To byl ostatně i případ **první ženské poslankyně v Čechách, feministické spisovatelky Boženy Vikové-Kunětické, zvolené roku 1912 za zemřelého mladočeského poslance Václava Škardu.** Především kvůli jednoznačně zápornému a zpátečnickému postoji tehdejšího českého místodržitele knížete Františka Thuna neobdržela potřebná osvědčení a nemohla do budovy sněmu vstoupit.³⁸

F. F. Plamínková po důkladném prozkoumání právních norem, došla ke konečnému zjištění, že volební řád, upravující volby do Království českého, obsahuje formulace, které sice vylučují naprostou většinu žen z práva volit, volit mohly pouze výdělečně činné ženy nebo ženy s vlastním jměním, např.: statkářky, které platily nejméně 8 korun přímých daní.

³⁶ BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách – od středověku do současnosti*. Praha 2, 2007, s. 192-193.

³⁷ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 40-42.

³⁸ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 270-271.

Až do roku 1908 však volily jen plnomocenstvím. Ale pak přinesla F. F. Plamínková důležité zjištění, že volební řád výslovně neupíral ženám pasivní volební právo.³⁹

Františka Ferdinanda Plamínková: „Předně volební řád pro Království české nevyklučuje ženy z volebního práva a nikde výslovně nepraví, že by žena nemohla být poslancem. Stalo se to snad nedopatřením toho, kdo zákon sepsal, ale je to skutečnost...“

I když nově zvolená poslankyně Božena Viková-Kunětická nedostala povolení ke vstupu do českého zemského sněmu, její vítězství bylo u nás i v zahraničí považováno za obrovský politický úspěch ženského hnutí, který si zopakovala ještě dvakrát – v listopadu 1918, kdy byla národně demokratickou stranou vyslána do Revolučního národního shromáždění a v dubnu 1920 do senátu.⁴⁰

K využití pasivního volebního práva iniciovala Plamínková značnou společenskou podpůrnou aktivitu. **V roce 1905 založený Výbor pro volební právo žen** začal vyvíjet přesvědčovací kampaň, aby s emancipačním hnutím žen sympatizující politické strany kandidovaly na svých volebních listinách ženy na poslanceká místa. Tato první akce směřovala k volbám do zemského sněmu dne 25. 2. 1908. Kandidovaly tři ženy, ovšem neúspěšně. **Karla Máchová** v Praze za sociální demokracii a pokrokovou stranu z nich byla nejúspěšnější, získala ve svém volebním obvodu 493 hlasů. Dále v Praze kandidovala **Marie Tůmová** jako nezávislá, v Čáslavi pak **Božena Zelinková** za stranu státoprávní, která ale těsně před volbami odstoupila.⁴¹

Na přelomu století se žena definitivně vymanila z předsudků, které ji zavíraly do zdí jejího příbytku. Mimo dům pracovaly učitelky, úřednice (především v soukromých podnicích, státní úřady se ženám až do první světové války většinou bránily), sekretářky, písařky, telefonistky, telegrafistky, umělkyně, lékařky, ošetřovatelky, sociální pracovnice, prodavačky v obchodech i v prvních obchodních domech. Ne vždy se dařilo skloubit profesi s povinnostmi v domácnosti. Proto také většina žen, jakmile uzavřela sňatek, zůstávala v domácnosti. Až na několik výjimečných profesí – medicínu, umění, školství – nebyla práce pro ženu svobodnou tvůrčí činností, ale ekonomickou nezbytností. Nabídla-li se jiná varianta ekonomického zajištění – sňatek -, opouštěly rády psací stoly, poštovní přepážky, nemocniční lůžka a stávaly se manželkami, ženami v domácnosti.

³⁹ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 57-58.

⁴⁰ MALÍNSKÁ, J. *Do politiky prý žena nesmí – proč?* Praha 1, 2005, s. 113-116.

⁴¹ BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc, 2001, s. 57-58.

Poté nastala první světová válka. Válku si přejí vždy převážně muži, ženy, byť je jejich odhodlání prospět vlasti sebesilnější, vnímají více její devastující účinky. Otcové rodin, manželé, bratři, synové či milí většinou odešli na frontu. Ve školách, úřadech, továrnách, obchodech, nemocnicích je nahradily ženy... Tak skončilo „dlouhé“ 19. století, během něhož ženy pronikly téměř do všech profesí.⁴²

Karel Moudrý, jeden z Masarykových studentů, své zkušenosti z dětství a mládí uzavřel: „Zkrátka katolicismus od nejtěplejšího mládí vnucoval nám představu o ženě jen podle úzkého a jednostranného pojetí pohlavního. Žena podle tohoto výkladu nebyla ničím více, než osobností druhého pohlaví, která ohrožuje ctnost a spásu mužské duše. Byla to v podstatě velmi sobecká morálka mužská. Pojato lidsky, byl to velmi hrubý a tvrdý názor, který nám mnohým zničil prostý a pravdivý názor na ženu jako na člověka.“⁴³

3. České ženy v druhé polovině 20. století a po roce 1989

3.1 České ženy v druhé polovině 20. století

„Muži, kteří posuzují ženu, zapomínají, jak je těžké jí být.“
George Sandová⁴⁴

České ženy v druhé polovině 20. století již nemusely zůstat doma, pokud nechtěly, úděl ženy se již neomezoval pouze na roli rodičky, matky a hospodyně, jejíž každodenní úloha péče o děti, o domácnost a o manžela, který se na večer vrátil domů z práce, byla stereotypní, unavující a neoceněná. Samozřejmostí se stalo právo, na vlastnictví majetku, právo na vzdělání a volební právo. Nikoho již nepřekvapovala žena v kalhotách, žena s cigaretou, žena na vysoké škole nebo žena sama u stolku v kavárně apod.

Feministické hnutí svých cílů sice dosáhlo, ale o faktické rovnosti mezi pohlavími ještě zdaleka nemohla být řeč. 60. léta 20. století můžeme označit jako začátek druhé vlny

⁴² LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. Praha, 1999, s. 270-271.

⁴³ MALÍNSKÁ, J. *Do politiky prý žena nesmí – proč?* Praha 1, 2005, s. 84-86.

⁴⁴ PTÁČEK, M. *Citáty slavných*. Praha, 1992, s. 49.

feminismu. Ženy si uvědomovaly, že jsou jednou z utlačovaných a diskriminovaných menšin, která je podceňována a zesměšňována, nemá rovné zastoupení v politické scéně, jejich práce v domácnosti a při výchově dětí není dostatečně ohodnocena, že existuje řada předsudků vůči jejich schopnostem. Ženy si přály rozhodovat samy o sobě. Úspěšně prosazenými požadavky bylo přiznání práva na větší kontrolu ženy nad svým tělem, právo na ukončení těhotenství a přístup ke všem profesím. Hledal se původ nerovností mezi pohlavími a jedním z nejdůležitějších témat bylo zpochybnění tradiční/„přirozené“ role žen ve světě ovládaném muži. Pozornost byla zaměřena na sledování postavení žen a mužů v naší kultuře v nejširším smyslu a na psychologii – formování ženské a mužské identity, sledování vzorců chování jednotlivých pohlaví. Tato formující se ženská, později i mužská, studia dala vzniknout novému vědnímu oboru – **gender studies**. **Druhá vlna feminismu se nezabývala jenom rovností žen a mužů, ale také jejich rozdílností.** Kladla důraz na to, aby jinakost nebyla předpokladem pro nerovnost, aby bylo umožněno každému najít a rozvíjet svoje individuální kvality.⁴⁵

Dlouho například platila za pravdivou představa, že ženy a muži mají odlišný mozek. V 19. století se například věřilo, že ženy jsou méně inteligentní než muži, protože mají menší mozek. Když se ukázalo, že sloni by podle této argumentace měli být vzhledem k relativní velikosti svého mozku chytřejší než muži, byl argument rychle pozměněn. Následně se tedy říkalo, že nejlepší odhad inteligence jedince je možné získat dělením velikosti mozku tělesnou váhou. Tato hypotéza byla však také opuštěna, když se zjistilo, že podle této teorie by byly ženy chytřejší než muži. Dnes bychom našli jen málo vědců, kteří by tvrdili, že rozdíly ve velikosti mužského a ženského mozku souvisí s vyšší inteligencí jednoho či druhého pohlaví. Pozornost současného výzkumu se primárně soustřeďuje na to, jak je náš mozek uspořádán. Je pravda, že objem mozku je u mužů přibližně o 10% větší. Ovšem pokud jde o průměrnou intelektuální výkonnost, tak se ženské mozky neliší od mužských.⁴⁶

Role a postavení žen v „prostoru veřejném“, jejich vliv, moc, prestiž ve společnosti, ale i jejich životní úroveň, seberealizace a pocity uspokojení, jsou dány především jejich prací v placeném zaměstnání. Nezanedbatelnou, byť někdy přehlíženou skutečností ale je, že žena pracovala vždy, i když nebyla zaměstnaná. Podle některých teorií to byla dokonce právě žena, kdo vymyslel práci, kdežto muž, lovec, válečník a dobrodruh,

⁴⁵ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 8-9.

⁴⁶ RENZETTI, C. M. *Ženy, muži a společnost*. Praha 1, 2003, s. 75.

vlastně sportoval, hrál si. Žena se starala o potřeby rodiny, muž spíše o svoje potěšení. **Domov je tedy podvědomě spojován s prvkem „ženství“.** Mohli bychom říci, že celý systém ženských rodinných rolí v zásadě vychází z biologicky podmíněné schopnosti rodit děti.⁴⁷

S otázkou mít či nemít děti úzce souvisí otevření veřejného prostoru ženě pro výkon jakékoliv profese, tím se ale nezbavila práce v domácnosti. Žena tedy kvůli tomu mnohdy řeší dilema: nezakládat rodinu vůbec nebo naopak vrátit se úplně do domácnosti a vzdát se vlastní profesní kariéry.⁴⁸

Ženy nejen u nás bývají běžně označovány za příslušnice tzv. něžného pohlaví. Uvedená charakteristika se přitom „objektivně“ zakládá na takových faktech a předpokladech, jakými jsou celkově „slabší“ tělesná schránka, vrozený mateřský a pečovatelský pud, převládající emotivní založení psychiky apod. Prvním problémem je však skutečnost, že o výkladu a „typičnosti“ každého z uvedených „ženských“ znaků lze pochybovat. Řada žen je schopna vyvinout větší sílu než mnozí muži, mateřský pud se projevuje také schopností agresivní obrany potomstva, emotivně jsou založení i muži, tato stránka jejich psychiky je však, na rozdíl od žen, výchovou do značné míry potlačována atd.⁴⁹

Mezi pohlavími by se tedy neměly dělat rozdíly, v první řadě se přece jedná o člověka. Vždy jde o člověka ženu či o člověka muže. Stojí za zmínku, že **Freud** sám o sobě sebekriticky prohlásil, že mu psychologie ženy zůstává hádankou, temným kontinentem, který je teprve nutno objevovat.⁵⁰

3.2 *České ženy po roce 1989*

„Víte, pro život žen se po roce 1989 nic moc nezměnilo. Marná sláva, péče o rodinu a domácnost pořád ještě leží na ženách a určitě ležet bude, jinak to nejde.“

M. Vodrážka⁵¹

⁴⁷ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 156.

⁴⁸ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 164-165.

⁴⁹ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 22.

⁵⁰ PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství*. Praha, 2004, s. 9-11.

⁵¹ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 214-215.

V základní rodinné jednotce zanikla role muže jako jediného živitele, ale ani role zaměstnané ženy už nebyla rolí té, která „jen přivydělává“. Muž již nebyl jediným, ba mnohdy ani hlavním živitelem rodiny. Stal se z něho spoluživitel, neboť se o toto své postavení a roli ve většině rodin dělí se svou ženou. Ženin příjem již nemíval v českých rodinách charakter doplňkového příjmu, nýbrž se stal nutnou součástí celkového příjmu rodiny umožňující dosáhnout a udržet průměrnou a pro sociální vrstvu rodiny odpovídající, přijatelnou životní úroveň. V rozvedených rodinách se dá tvrdit, že povinnost zabezpečit rodinu finančně spočívá převážně či výhradně na ženě, která se zde stává oním hlavním či mnohdy jediným živitelem rodiny.⁵²

Příjem ženy se tedy stal pro rodinu nepostradatelný, ovšem téměř nikdy nedosahoval a nedosahuje stejné výše jako příjem muže, a to ani tehdy vykonávaly-li stejnou profesi. **Problematice rovnosti odměňování byla věnována pozornost již při samotném založení EHS v roce 1957. V článku 119 tzv. Římské smlouvy** byla stanovena zásada stejné odměny pro muže a ženy za výkon stejné práce, což znamenalo, že při úkolové mzdě bude odměna muže a ženy vypočítávána podle stejného mzdového tarifu a při hodinové mzdě bude výše odměny stejná při stejném druhu práce.⁵³

A co všechno musela zvládnout česká žena po roce 1989? Nedílnou součástí životů městské ženy bylo každodenní mytí a utírání nádobí (poučenější ještě oplachovaly), vytírání, luxování, utírání prachu, mytí oken, večerní správkou oblečení, pletení, háčkování a šití. Na venkově bylo toto vše ještě „obohaceno“ rytím, hnojením, sázením, pletím, sklízením, zavařováním a starostí o „zvěřinec“.⁵⁴

Zastoupení českých žen v politice po roce 1989

Možná jediné, kde zůstalo vše při starém, i po roce 1989, byla **politika**. Před listopadem 1989 byly v ústředních orgánech moci soudružky hlavně do počtu. Většinou nás na veřejnosti zastupovaly aktivní členky Svazu žen. Po roce 1989 nebyla situace o moc růžovější. Když pátráme po tom proč, většinou je to zdůvodněno tím, že ženám se do politiky moc nechce. Je to pro ně mužská zábava s mužskými pravidly, která spočívá „v dlouhém plkání s nejasným výsledkem“.⁵⁵

⁵² VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 105-107.

⁵³ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 189.

⁵⁴ BINAROVÁ, M. *Jak se změnilý české ženy od listopadu 1989?* Ona Dnes, 18. listopad 2008/č. 46, s. 16-21.

⁵⁵ BINAROVÁ, M. *Jak se změnilý české ženy od listopadu 1989?* Ona Dnes, 18. listopad 2008/č. 46, s. 16-21.

Přestože mají obě pohlaví formálně rovné, ničím neomezené šance a možnosti, které jim jsou zaručeny Ústavou České republiky i Listinou základních práv a svobod, česká politická scéna se tedy po roce 1989 stále vyznačuje minimem žen v politice.⁵⁶

Tabulka č. 1: Zastoupení žen v Parlamentu ČR po roce 1993

Rok	Poslanecká sněmovna		Senát	
	abs.	tj. %	abs.	tj. %
1994	19	9,5	-	-
1996	30	15,0	9 (81)	11,11
1998	30	15,0	3 (27)	11,11
2000	-	-	4 (27)	14,81
2002	34	17,0	3 (27)	11,11
2004	-	-	3 (27)	11,11
2006	31	15,50	-	-

Zdroj: vlastní, podle [www: <http://www.volby.cz/>](http://www.volby.cz/)

Polistopadový vývoj dokládá, že ženy se doposud nedokázaly v politice příliš prosadit, a to i přesto, že naše ženská populace má „kvality“ emancipované ženské populace, a to nejen v posledních desetiletích, neboť má relativně vysokou vzdělanostní úroveň, vykazuje vysokou míru zaměstnanosti žen a nízkou míru reprodukce.

I když se ženy angažují ve veřejném životě méně než muži, jejich zastoupení v politice, resp. ve vrcholné politice je ještě nižší, než odpovídá jejich veřejné aktivitě. Pokud porovnáme podíly kandidujících žen s podílem zvolených, zjišťujeme, že zde dochází rovněž k výraznému posunu, a to opět v neprospěch žen. Jak ve volbách do vrcholných zastupitelských orgánů, tak ve volbách do zastupitelstev krajů či obcí jsou ženy nominovány vždy častěji, než jsou pak zvoleny.⁵⁷

Oproti tomu účast ženské populace ve volbách byla v ČR vždy poměrně značná. Naše ženy obdobně jako ženy ve vyspělých demokraciích volí zpravidla jinak než „jejich“ muži, právě proto, že o některých společenských otázkách a problémech smýšlejí jinak, rozdílně od mužů. Ženy mají blíže k více sociálně laděným politickým programům, zatímco „jejich“ muži k liberálním.

Na volebním chování žen je však zcela zarážející ještě jedna skutečnost. České ženy málokdy volí ženy a zcela výjimečně je preferují při svém výběru. Podle výsledků

⁵⁶ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 208.

⁵⁷ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 209.

některých výzkumů české ženy nepokládají za důležité, aby je zastupovaly a hájily ženy. Jak veřejnost, tak média pak vnímají ženy ve vrcholné politice často jako ženy-muže, jako „politiky v sukních“.

Na obranu žen političek je nutné dodat, že jejich pozice ve vrcholné politice není vůbec snadná, neboť je jich prostě málo. Protože političek ve vrcholné politice bylo po roce 1989 maximálně 17%, plyne z toho, že i kdyby projevovaly výraznou aktivitu v intencích ženských zájmů, jejich naděje na prosazení, resp. úspěch by byla stejně malá.

Ženy působící v politice, nebývají pro muže obvykle rovnocennými partnery a muži se podle toho k nim chovají. Ženy, které se ve sféře politiky vyskytují, figurují nejčastěji pouze v pomocných funkcích a jen málokdy se dostávají výše – do vrcholné politiky, což může být způsobeno tím, že muži nejsou příliš ochotni ženy mezi sebe „pustit“. Pokud se jim tam podaří přece jen proniknout, obsazují převážně druhořadé pozice. Ovšem účast žen v politice, byť v minimálním počtu, je důležitá a nezbytná, neboť bez žen v politice bychom mohli hovořit o „nedokončené demokracii“.⁵⁸

Zastoupení žen v Parlamentu ČR po roce 1993 tedy spíše stagnuje, než aby se podíl žen v naší vrcholné politice zvyšoval. Naopak si můžeme všimnout i mírného snížení počtu žen v naší vrcholné politice, což není vůbec pozitivní.

4. České ženy na počátku 21. století, problematika rovných příležitostí

„Až nastane skutečná rovnost mezi muži a ženami, odejdeme.“
Gender studies o.p.s.⁵⁹

V současné době informatiky a automatizace již mohou ženy vykonávat všechna zaměstnání jako muži a dokazují, že patriarchální uspořádání společnosti ztrácí svou opodstatněnost. Mužský živitel, který jednou mzdou zajišťuje obživu rodiny, se stal mýtem.

Role žen se tedy změnila podstatněji nežli postavení muže: mohou vykonávat stejně kvalifikované a pro hmotnou existenci rodiny důležité zaměstnání, mají kontrolu nad

⁵⁸ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 210-212.

⁵⁹ Dostupné na WWW: <<http://www.genderstudies.cz/>>

porodností, o děti se stará školka a škola, vydobily si stejná politická (lidská) práva jako muži a jistou roli bezesporu hraje i mechanizace domácnosti, která již tolik nevyžaduje pobyt ženy doma.

Nikoho již nemůže překvapit žena ve veřejné sféře, jsou jich například plné neziskové organizace, řídí spolky pro lidi postižené nějakou vážnou nemocí, rodinnou situací nebo stavem, budují různá dětská centra a hřiště a tvoří většinu školních rad apod., snad právě v těchto jmenovaných činnostech vidí ženy za svým snažením něco, co má smysl. Téměř nikdo se již nepozastavuje nad ženou, která řídí auto. Žena za volantem je typická pro dnešní dobu. Pouze v politice je bohužel stále žen naprosté minimum.

Historie je bezesporu již v mnohém překonána, přesto však nelze říci, že žijeme ve společnosti vybudované na principu genderové rovnosti. Ženy a muži jsou v mnoha ohledech jiní, to je zjevný fakt, avšak to, že by jedno pohlaví mělo být na základě těchto rozdílů diskriminováno, je sociální nespravedlnost. Ženy si tedy musí svá již vydobytá práva vydobývat stále znovu a bránit je.

Zatímco většina revolucí byla krvavá a spojená s viditelným násilím, tyto převraty či změny v postavení ženy a muže se odehrávaly většinou v tichosti nebo jen formou diskusí a více či méně provokujících článků. Postavení ženy a muže se tedy vyrovnává a naprostá většina z nás to považuje za správné a samozřejmé.⁶⁰

Feministické hnutí se začalo rozčleňovat do různých myšlenkových směrů a v současné době mluvíme o **tzv. třetí vlně feminismu**. Feminismus je tedy sociálně politické hnutí, které vychází z přesvědčení o nerovném postavení žen a mužů a usiluje o změnu této nerovnoprávné situace žen vůči mužům. Dnešní feministky si dobře uvědomují hodnotu práv a výhod vybojovaných ženami předchozích generací, která nejsou samozřejmostí a je třeba o ně pečovat, utužovat jejich dodržování, a také je dále rozšiřovat. Muže neberou jako nepřátele, ale snaží se o společné zlepšování životních podmínek obou pohlaví. Požadavky různých směrů feminismu jsou: stejné mzdy žen a mužů za stejnou práci, rovné příležitosti žen a mužů v přístupu ke vzdělání, rovné zastoupení žen a mužů v politické scéně, společné normy péče o děti, právní a finanční nezávislost všech žen, možnost antikoncepce a interrupce, ukončení diskriminace lesbických žen, ochrana všech

⁶⁰ VŠERS, *Tomáš Garrigue Masaryk*. Dobrá Voda u Českých Budějovic, 2006, s. 199.

žen před jakýmkoli formami násilí, přeformulování všech zákonů a rovněž změna ve struktuře institucí, které zvýrazňují mužskou dominanci.

V České republice se stále ještě udržuje poměrně nepříznivý zvuk feminismu, na což měl vliv špatný výklad feministických myšlenek po roce 1989. Postupně však dochází k pozitivním změnám, na které má velký vliv snaha o splnění požadavků Evropské unie, rozvíjející se občanská společnost a také uvědomění, že je nutno změnit neudržitelné nerovné uspořádání naší společnosti. Základem feministického hnutí dneška, jehož součástí už dávno nejsou pouze ženy a které je v různých podobách rozšířeno po celém světě, je snaha o odstranění všech forem **diskriminace**.⁶¹

V současnosti je též velmi aktuální problematika **gender studies**. **Gender** je slovo pocházející z řečtiny a znamená **rod**. Používá se k pojmenování takových rozdílů mezi muži a ženami, které nejsou dané biologicky, ale výchovou v rámci určité společnosti či kultury. Jedná se o rozlišování rozdílů sociálních a psychických (tedy toho, jak se kdo chová a projevuje), která se na rozdíl od biologických v čase proměňují a jsou také odlišné v různých kulturách (např.: role žen a mužů v rodině, představy o ženské a mužské kráse, vlastnosti nebo profesní zaměření posuzované jako typické pro ženy a muže).

Výzkumem a analýzou těchto sociálních a kulturně podmíněných rozdílů mezi ženami a muži, genderových vztahů a genderových dimenzí v různých oborech se zabývá již zmíněný multidisciplinární sociálněvědný obor **gender studia** (používáno též genderová či rodová studia, studia rodu nebo anglické gender studies). **Studium genderové problematiky je prakticky i historicky spojeno s pojmem feminismus**.⁶²

S pojmem gender se v české sociologii a dalších humanitních vědách začalo systematicky pracovat a operovat až po pádu komunismu, tj. od počátku 90. let 20. století. Problém spočíval zejména v tom, že myšlenka rovnosti žen a mužů byla „naočkována“ na tezi o emancipaci pracujících vrstev, tedy na doktrínu, podle níž s odstraněním vykořisťování a třídního útisku mizí rovněž předpoklady i příčiny nerovnoprávného postavení žen ve společnosti. Jediné, o čem se nedalo pochybovat, byla skutečnost, že naprostá většina lidí, jak mužů, tak žen, se měla v podstatě stejně (špatně).

Na otevření diskuse o genderové rovnosti se mnozí lidé od samého počátku dívali jako na uměle vykonstruovaný problém a politický „výmysl“. Příčiny určité nechuti a nedůvěry k otevírání otázek spojených s genderovou problematikou však neleží pouze

⁶¹ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 9-10.

⁶² FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 4.

v naší komunistické minulosti. Odpor vůči řešení těchto otázek pramení z řady předsudků a mýtů, jež jsou v různé podobě i formách rozšířené napříč většinou tzv. vyspělých evropských i mimoevropských států.

Právě sem patří již mnohokrát zmiňované přesvědčení, že situace, kdy muži představují ve společnosti rozhodující ekonomickou i politickou sílu, zatímco ženy se věnují spíše „doplňkovým“ aktivitám, jakými jsou vytváření sociálního zázemí a výchova dětí, je přirozená a v souladu s přírodou, představuje jeden z nejrozšířenějších mýtů.⁶³

Ústřední myšlenkou, která tyto představy spojuje, je relativně rozšířené přesvědčení, podle něhož jsou feministky „houfem“ společensky nezařazených, zakomplexovaných a nevzhledných „ženských“, které spojuje nenávisť vůči mužům a žárlivost vůči úspěšnějším, tj. vdaným, ženám. Je potřeba říci, že studium genderových otázek a feminismus nejsou totožné „věci“. Též je potřeba říci, že genderové nerovnosti nemusí porušovat pouze vztahy mezi ženami a muži, ale také mezi ženami samotnými.⁶⁴

Zeptáte-li se rodičů, kteří čekají dítě, jestli si víc přejí chlapečka, nebo holčičku, většina odpoví, že jim na pohlaví dítěte nezáleží. Tento postoj však ve společnosti převládá teprve krátce: od 30. let až do let 80. ve 20. století dávala většina rodičů přednost chlapcům a ti, kdo plánovali větší rodinu, si přinejmenším přáli, aby chlapeci nad dívkami početně převažovali. V některých oblastech světa jsou synové dodnes ceněni výrazně více než dcery, a dokonce existují i země, kde toto upřednostňování vedlo k výraznému vychýlení demografické rovnováhy ve prospěch mužů.

Někteří vědci dokonce tvrdí, že u rodičů, kteří předem znají pohlaví dítěte, může genderová socializace probíhat již během těhotenství. Každopádně je však již dnes známo, že genderová socializace dítěte začíná prakticky bezprostředně po jeho narození.⁶⁵

V naší společnosti dochází k tomu, že muži a ženy jsou již od útlého dětství vychováni velmi odlišně. Rodinu můžeme označit z hlediska utváření a reprodukce genderových vztahů jako jednu z nejdůležitějších institucí. Nedílnou součástí výchovy je i přejímání genderových stereotypů a vědomé a zejména nevědomé přejímání určitých rolí: **U dívek** se podporují vlastnosti spojené s péčí o rodinu, soukromá sféra, jako je citlivost a starostlivost, umění naslouchat apod. Předpokládá se, že ženy jsou automaticky na základě své schopnosti rodit děti nejvhodněji uzpůsobené i k jejich výchově a udržování rodiny a

⁶³ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 11-12.

⁶⁴ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 15.

⁶⁵ RENZETTI, C. M. *Ženy, muži a společnost*. Praha 1, 2003, s. 106-108.

domácnosti v širším smyslu. **Chlapcům** jsou přisuzovány více vlastnosti důležité pro veřejnou sféru a uplatnění „ve světě“ – soutěživost, průbojnost, racionalita apod.⁶⁶

Proč by mělo být například normální, aby si děti již od malička spojovaly řadu profesí a pracovních míst pouze s mužským rodem? Na termínech „manažerka“, „lékařka“, „trenérka“, atd. není nic „nenormálního“ ani „nelogického“.⁶⁷

Významnou součástí výchovy je ovlivňování dětských her jakožto základu budoucích „dospělých“ činností a aktivit. Tradice „řká“, že dívky si mají hrát s panenkami, protože se musí připravovat na roli matky. K tomu patří další přidružené předměty a aktivity – nádobíčko a vaření, šitíčko a šití atd. Chlapci si mají hrát tak, aby dobře zvládali především svoji „veřejnou“ roli, tj. na řidiče, montéry, vynálezce, vojáky apod. Představa, že by „kluci“ měli vyměnit auta, stavebnice a zbraně za panenky, se jeví jako směšná a nepřirozená. Pokud se ale na dětskou hru podíváme z hlediska genderové rovnosti, nezdá se být nic „nenormálního“ na tom, že obě pohlaví si hrají s panenkami, protože se připravují na roli rodiče, že dívky si hrají s autíčky, protože jednou budou muset umět řídit stejně „dobře“ jako muži, že spolu s chlapci stavějí, protože by se měli naučit spolupodílet se na technických a rozvojových aktivitách atd. Podobná, byť na první pohled „divná“ výchova může postupně zajistit, že muž na rodičovské dovolené ani žena v technickém (či jiném „netypickém“) oboru nebo pozici nebudou okolím vnímáni jako „exoti“ a že oni sami nebudou mít pocit žádného nedostatku, případně „úchyly“.⁶⁸

Jedním z předpokladů fungující demokratické společnosti jsou **rovné příležitosti** všech osob v přístupu ke vzdělání, zaměstnání, zdrojům veřejných financí a zdrojům veřejné moci bez rozdílu pohlaví, rasy, sexuální orientace, náboženského nebo politického smýšlení. Pokud neexistuje tato rovnost, nastává již zmíněná diskriminace.

Rovnost všech občanů a občanek České republiky je deklarována zejména v Listině základních práv a svobod. **Listina základních práv a svobod, článek 3 odstavec 1: „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“**

⁶⁶ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 6.

⁶⁷ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 47.

⁶⁸ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 76-77.

V současnosti je stále přítomná **platová diskriminace**. I když je v České republice ze zákona zakázáno dávat za vykonání stejné práce různé platové ohodnocení.⁶⁹

Podíváme-li se na mzdy mužů a žen na podobných pozicích ve stejném oboru ukazuje se, že právě na nejvyšších místech kvalifikace zaměstnání bývá rozdíl mezd mužů a žen nejvyšší. Obecně totiž na českém trhu práce platí, že čím vyšší pozice, tím méně žen, a tím větší rozdíl ve mzdách mezi muži a ženami.⁷⁰

Dále je též přítomná **diskriminace při vzdělávání**, např.: ve výsledku je zájem o vysokoškolské studium profilovaný podle pohlaví – na studium technických a přírodních věd se hlásí mnohem více mužů, zatímco učitelství je tradičně ženským oborem.⁷¹

Ženy často okolní problémy kolem sebe pokládají za vlastní, vžívají se do jiných, spoluprožívají, tudíž se snaží i pomoci, dávají se k dispozici, někdy se až obětují. Volí často povolání, ve kterých je tato přednost vítána, jako u zdravotních sester, lékařek, psychologek, sociálních pracovníků, učitelek a vychovatelek. Je bohužel fakt, že v historii i v současnosti najdeme ve vůdčích pozicích opravdu jen minimum žen. Na druhé straně nelze říci, že v těchto málo početných případech se ženy neosvědčily.⁷²

Dále uvádím **diskriminaci při přijímacím pohovoru**. Zaměstnavatelé předpokládají, že žena se na rozdíl od muže odebere na rodičovskou dovolenou, bude doma s nemocným dítětem a po práci se bude věnovat péči o domácnost a děti. Při přijímacím pohovoru zaměstnavatel často u žen zjišťuje věk, počet dětí a plány v soukromém životě, ačkoliv by ho tyto údaje neměly zajímat. Na základě takto zjištěných dat ze soukromí ženy většinou dochází k diskriminaci. Přitom tímto dochází k porušování zákona o zaměstnanosti a zákoníku práce. Dále je nutné zmínit **diskriminační inzeráty**. S nimi se i přes zákon o zaměstnanosti poměrně často setkáváme. Jsou to takové inzeráty, které se při nabídce zaměstnání obrací buď přímo na ženy nebo na muže, a tím diskriminují druhé pohlaví.⁷³

Výše uvedené je bezesporu diskriminací, česká žena si ovšem nedokáže představit diskriminaci, která i v současné době stále přetrvává v Mexiku. Například v tamních

⁶⁹ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 17-19.

⁷⁰ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 74.

⁷¹ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 18-19.

⁷² PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství*. Praha, 2004, s. 39.

⁷³ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 20-21.

továrnách se ženy neodvažují protestovat proti těhotenskému testu, který je podmínkou přijetí atd.⁷⁴

Při obsazování veškerých pracovních míst by nemělo být pohlaví uchazeče chápáno či používáno jako posuzovací/výběrové kritérium. Důležitým „doplňkem“ k těmto normám by mělo být pravidlo povinné přítomnosti žen ve výběrových komisích.⁷⁵

Běžně se například stává, že i když ženy a muži vykonávají obsahově stejnou či příbuznou práci, jejich pozice nemají stejný název – třeba sekretářka a tajemník. Od tohoto rozlišení se potom odvíjejí i perspektivy další existence ve firmě – zatímco místo sekretářky je chápáno jako víceméně setrvalý stav, tajemník je možným předstupněm další manažerské kariéry.⁷⁶

V zemích EU se prosazování genderové rovnosti a odstraňování diskriminace na základě pohlaví stalo respektovanou normou zakotvenou v celé řadě zákonných opatření a praktických iniciativ, prosazování genderové rovnosti je tedy jedním ze základních principů Evropské unie.⁷⁷

Mezinárodní srovnání ukazují, že zastoupení českých žen do značné míry chybí mezi zákonodárci, vyššími úředníky, vedoucími nebo řediteli mezinárodních společností. Pokud se však zaměříme na skupinu lidí mladších 35 let, tedy těch, kteří na pracovní trh vstoupili až v době demokratické éry, zjistíme, že podíl mladších žen je vyšší, a tím i srovnatelnější s ostatními zeměmi EU.⁷⁸

Za pokrokové můžeme označit podnikové nebo případně podnikem podporované opatrování dětí, které je již v zemích Evropské unie realitou. Představuje jedno z důležitých tzv. prorodinných opatření firem, jež se v důsledku ekonomicky vyplatí. Přináší s sebou fakt, že firmy mohou počítat se stabilním pracovním nasazením rodičů předškolních dětí.⁷⁹

Definice genderové rovnosti dle Rady Evropy: „genderová rovnost znamená stejnou viditelnost, stejné postavení a stejnou část obou pohlaví ve všech sférách veřejného a soukromého života. Genderová rovnost je opakem genderové nerovnosti, nikoli

⁷⁴ WICHTERICH, CH. *Globalizovaná žena*. Praha, 2000, s. 39.

⁷⁵ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 44-45.

⁷⁶ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 88.

⁷⁷ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 9.

⁷⁸ Dostupné na WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocianku=2008020205>>

⁷⁹ HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. Dobrá Voda u Českých Budějovic, 2007, s. 80.

genderových rozdílů, a jejím cílem je prosazovat plnohodnotnou účast žen a mužů ve společnosti.“⁸⁰

Jednou z největších příčin diskriminace žen je **nerovnoměrně rozdělená péče o dítě**. Rodičovská dovolená pro obě pohlaví byla v ČR zavedena až od roku 2001, jde tedy o poměrně novou záležitost. V současnosti v České republice čerpá rodičovskou dovolenou minimum mužů.⁸¹

Z času, který rodiče věnují svým dětem, je zřejmé, že ženy se svým dětem věnují stále daleko více než muži. V naprosté většině českých rodin převládá tzv. tradiční model péče o dítě, který bychom mohli jednoduše charakterizovat větou „vše je na ženě“. Ovšem je nutné poznamenat, že současná generace otců se svým dětem věnuje obvykle více, než se jim věnovala generace jejich otců, to znamená, že spoluúcast mužů při výchově dětí vzrůstá.⁸²

Žena v naší civilizaci musí buď víceméně obětovat svou profesionální kariéru a tím i naději na společenské uznání ve prospěch mateřství a rodiny, či naopak vzdát se přání mít (či vychovávat) děti. Pokud se rozhodne mít obojí, kariéru i rodinu, pak je opět na ženě samotné, na jejích akrobatických schopnostech, jak obě pracovní sféry vybalancuje. Pro ženy je totiž řešení vztahu práce a rodiny každodenní realitou, kterou jim společnost znesnadňuje. Jedná se tedy o nejčastější příčinu diskriminace žen, která vychází z jejich faktické, budoucí nebo předpokládané zátěže mateřstvím, prací v domácnosti a dalšími rodinnými povinnostmi.⁸³

S tradičními rolemi žen a mužů v rodině souvisí také problematika vykonávání **domácích prací** a zajišťování chodu domácnosti. Ve většině rodin jsou domácí práce úzce spjaty s úlohou a činností matky v rodině, kdy se stávají náplní jejího volného času poté, co se vrátí z klasického placeného zaměstnání. Spousta mužů doma také „pomáhá“, ale zbývá jim stále větší množství volného času na jejich koníčky a záliby.⁸⁴

Dochází tedy k tomu, že na základě genderových stereotypů o schopnostech, vlastnostech a rolích žen a mužů figuruje i typické rozdělení práce v domácnosti. Tzv. ženské práce lze obecně popsat jako rutinní, neustále se opakující, zcela běžné aktivity, které nikdy nekončí a jejichž výkon proto není nijak markantní. Z toho důvodu nejsou často

⁸⁰ HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. Dobrá Voda u Českých Budějovic, 2007, s. 19.

⁸¹ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 24-25.

⁸² VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 108.

⁸³ PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství*. Praha, 2004, s. 129.

⁸⁴ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 15.

ani dostatečně oceňovány, nebo dokonce postřehnuty dalšími členy rodiny. Naproti tomu „mužské“ domácí práce se vyznačují nepravidelností, jistou dávkou tvořivosti a zejména je možné je odkládat na „příhodnou“ dobu. Práce v domácnosti je tedy pro ženy, které jsou zároveň aktivní na trhu práce, „druhou směnou“. Neplacená práce v domácnosti bývá ceněna podstatně níž, než práce vykonávaná za peníze. Práce v domácnosti často ani není považována za práci v pravém slova smyslu.

Podle výzkumu Rodina 2002 (ISSP, 2002) věnují ženy domácí práci týdně v průměru 23 hodin, naproti tomu muži 13 hodin. V 92% českých rodin pere prádlo vždy nebo obvykle žena, v 80% žena uklízí, v 82% žena vaří, v 83% rodin provádí vždy nebo obvykle drobné opravy muž, v 58% rodin nakupuje vždy nebo obvykle žena a ve 36% rodin nakupují žena a muž společně nebo ve stejné míře.⁸⁵

Současná česká žena je tedy součástí soukromé i veřejné sféry. Přebírá ovšem muž něco z ženiných povinností, zejména jedná-li se o domácí práce? Zdá se, že jen v malé míře. Můžeme ale říci, že čeští muži v porovnání s jinými muži Evropany poměrně často nakupují. Častěji se na domácích pracích podílejí muži z města než venkova, mladší muži oproti starším a muži vzdělanější ve srovnání s muži s nižším vzděláním. Tzv. mužské domácí práce jako např.: oprava auta, malování bytu, oprava vodovodních kohoutků atd. jsou stále častěji nahrazovány placenými službami. Ženy hodnotí stávající dělbu práce v domácnosti jako nespravedlivou a bývají s ní často nespokojeny.⁸⁶

Zeptáte-li se přitom žen, které celodenně pečují o domácnost, jakou práci dělají, obvykle odpovědí: „Já nepracuji, jsem v domácnosti.“ Na této odpovědi je zarážející to, že ačkoli práce v domácnosti je společensky i ekonomicky nezbytná, nepovažuje se za skutečnou práci, a to dokonce ani ženami, které jsou za její vykonávání odpovědné především.⁸⁷

Ženy mohou tedy vykonávat i ta nejprestižnější zaměstnání. Staly se zároveň nezávislejšími: existuje snadnější možnost rozvodu (rodina coby hospodářská jednotka není nezbytně nutná). Osvobozující roli jistě hraje i hormonální antikoncepce: nyní je to žena, která rozhoduje o další existenci potomstva. Ženy se stávají konečně sebejistějšími.⁸⁸

⁸⁵ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 70.

⁸⁶ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 105-107.

⁸⁷ RENZETTI, C. M. *Ženy, muži a společnost*. Praha 1, 2003, s. 231-232.

⁸⁸ PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství*. Praha, 2004, s. 146-151.

Všichni stojíme před úkolem naučit se vnímat a správně – tj. tak, abychom zamezili veškerým projevům diskriminace na základě pohlaví – **zacházet s genderovým rozměrem naší společnosti.** Výuka a vzdělávání v oblasti genderové problematiky by měly být začleněny jak do rozvrhů vysokých škol, tak do programů určených manažerům/manažerkám a pracovníkům/pracovnicím organizací.⁸⁹

Zavedené představy o fenoménu mužství se stávají přežitou relikvií, neboť i u nás se začínají genderové role měnit a jsou stále rozmanitější. Objevují se muži, kteří plně přijímají podíl na chodu domácnosti a životě rodiny.

Žena a muž se od počátku vyvíjejí společně, působili všude a stále působí na sebe vzájemně, a proto ani není možné, aby mravní a vůbec duchovní stav jednoho nebo druhého byl nižší nebo vyšší.⁹⁰

Výrazně se snaží genderovou rovnost prosazovat **české proženské neziskové organizace**, z mnoha uvádím například:

Gender studies o.p.s. – Významnou nevládní neziskovou organizací je Gender studies o.p.s., se sídlem v Praze, která slouží především jako informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů žen a mužů a jejich postavení ve společnosti.

Fórum 50% - Jde o občanské sdružení, jež usiluje o zvýšení zastoupení žen v politice.

Nezávislé sociálně ekologické hnutí (NESEHNUTÍ) – Toto hnutí vzniklo v roce 1997 v Brně a jeho cílem je aktivně napomáhat řešení problémů v oblasti ochrany lidských práv, životního prostředí a práv zvířat. V současné době se věnuje např.: kampani Ženská práva jsou lidská práva.⁹¹

V současné době žijeme v globalizované společnosti. „Globalizace“, jak konstatuje Mezinárodní svaz svobodných odborů, „se stala synonymem pro nezaměstnanost, nedostatečnou zaměstnanost a vzrůstající nerovnost“. Globalizovaná společnost budoucnosti by se měla naučit společně stavět mosty, které budou pro všechny schůdné, a nepopírat přitom rozdíly a různou historii.⁹²

⁸⁹ KŘÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. Praha, 2004, s. 142.

⁹⁰ Dostupné na WWW: <<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2096788>>

⁹¹ HRDLÍČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. Dobrá Voda u Českých Budějovic, 2007, s. 92-94.

⁹² WICHTERICH, CH. *Globalizovaná žena*. Praha, 2000, s. 176-204.

I když tedy **feminismus** a **gender studies** nejsou totéž, mají řadu bodů společných. Obojí se zaměřují na nerovnosti žen a mužů ve společnosti – gender studies jako akademická disciplína je popisuje a analyzuje, a aktivistická odnož gender studies se snaží tyto nerovnosti a privilegia některých sociálních skupin napravit a hledat způsoby a cesty, jak nastavit ženám a mužům ve společnosti stejnou startovní čáru. Jde o rovnost příležitostí, o lidská práva, o podobu společnosti, ve které žijeme a ve které chceme žít. Stejně tak nejde ani o snahu udělat ze všech mužů ženy a opačně. Jde o to umožňovat svobodnou volbu životní cesty bez ohledu na zažitá společenská předsudky o tom, co to znamená být správnou ženou a správným mužem. Proč by se muž nemohl realizovat především jako otec rodiny nebo jako zdravotní bratr? A proč by žena nemohla být výbornou vědkyní nebo řidičkou autobusu? Není tu žádná biologická překážka. Vždyť kromě toho, že se od sebe liší ženy a muži, tak se od sebe liší i jednotlivé ženy a jednotliví muži a každý má jiné životní cíle a plány.

Data statistického úřadu ukazují, že ženy jsou více zastoupeny na univerzitách než muži. Tvoří 51% studentstva (studentů a studentek) vysokých škol. Stejně procento zastupují ženy i ve složení obyvatelstva naší republiky. Nemělo by jich být tedy stejně také v rozhodovacích pozicích?

Gender studies, ať už na akademické půdě či na úrovni neziskových organizací, se více zabývají postavením žen ve společnosti. To souvisí s tím, že řada kvantitativních i kvalitativních dat ukazuje, že jsou to právě ženy, které jsou ve společnosti více znevýhodňovány. **Výzkumy ukazují, že ženy jsou na třetím místě, co se týká diskriminace, a to hned po seniorech a etnických menšinách.**⁹³

Dalším problémem bezpochyby je, že česká společnost si svých velkých žen neváží. Ve školách je výuka literatury, historie i společenských věd zaměřená na významné muže. Pokud se mluví o významných českých osobnostech, jaksi automaticky se předpokládá, že se jedná o samé muže. Ženy figurují v historii pouze jako manželky či milenky velkých mužů, v literatuře jsou většinou múzami umělců či námětem uměleckých děl. Historie je ve skutečnosti historií mužů. Jedná se o HIS - STORY („jeho – příběh“), jak říkají feministky v anglicky mluvících zemích. Celá výuka na školách je zaměřená na

⁹³ Dostupné na WWW: <<http://www.literarky.cz/?p=clanek&id=3551>>

mužské dějiny. Významné ženy z naší historie vymizely a o aktivistkách a o feministkách bojujících za práva žen se v učebnicích nepíše. Ačkoli by si to zasloužily.⁹⁴

4.1 Současná česká žena v politice

„Neupírejme ženám elegantní odvahu a rytířskou. Mužství není dáno biologicky a pouze v patriarchální společnosti platí, že mužství je udělováno mužstvím. V demokracii se o mužství vyjednává, hledá se konsenzus, jsou respektovány různé formy. Vyjednávají i ženy. Dovednosti a vlastnosti historicky spojované s mužstvím mohou uplatnit i ženy, např. jako úspěšné političky.“

Tomáš Pavlas z *Žáby na prameni*⁹⁵

Jaké jsou v současnosti možnosti uplatnění žen v oblasti politiky? Demokratické uspořádání společnosti by mělo s ženou logicky v této oblasti mělo počítat. Ovšem zdá se, že tuto oblast muži střeží jako svoji doménu a ženy se do ní nehrnou. Bude žena budoucnosti ženou politickou? Každopádně pozice a situace ženy v politice je nejistá a nehotová.⁹⁶

Již mnohokrát zmíněný podíl žen v politice na všech úrovních, ukazuje, že naprosto všude (vláda, parlament, politické strany, obecní zastupitelstva atd.) jsou ženy v menšině. Malému procentu zastoupení žen v těchto institucích se pak zpravidla vymezuje prostor v oblastech sociální a zdravotní péče, školství, problematiky dětí, mládeže a rodiny. **Česká republika proto zaujímá, svým zastoupením žen v politickém životě a legislativě, poslední místo mezi ostatními členskými státy Evropské unie.** Ke změně tohoto stavu by snad mohli přispět sami voliči a voličky tím, že by dali jasně najevo nepřijatelnost politické strany, která nemá v kandidátce a na předních místech rovněž zastoupeny ženy a muže.⁹⁷

Absenci žen v politice pocítuje spíše veřejnost než sami politici. Ani na přelomu 20. a 21. století se někteří politici nevyznačovali příliš vstřícným postojem vůči ženám v politice. Nikdo jiný než ženy samy nemůže účinně prosadit své vlastní zájmy a kvalifikovaně řešit své problémy. Muži a ženy k těmto problémům mají často jiný přístup a jejich náhled na způsob řešení se proto může podstatně lišit. I z tohoto důvodu, nejen z důvodu účinného hájení svých vlastních zájmů, je přítomnost žen v politice nutností.

⁹⁴ Dostupné na WWW: <http://www.padesatprocent.cz/?c_id=269>

⁹⁵ Dostupné na WWW: <<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2096788>>

⁹⁶ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 139-141.

⁹⁷ FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. Brno, 2004, s. 25-26.

Na vině, proč se ženy do politiky příliš nehrnou, mohou být např.: psychologické bariéry a překážky: nekompetentnost žen, malá průbojnost žen apod. Ženy mnohdy samy realisticky odhadují svou naději na úspěch ve světě veřejné angažovanosti a politiky. Na to, aby pronikly do politiky, musejí ženy vynaložit nepoměrně více úsilí než jejich mužské protějšky, což jim za to často „prostě nestojí“.⁹⁸

Z praktické politiky byly tedy ženy vylučovány velmi dlouho, a to se zdůvodněním, že jsou příliš hloupé, příliš křehké, příliš emocionální a příliš iracionální. Tato situace se však snad konečně mění. Prokázalo se, že se ženy zajímají o politiku stejně jako muži, jsou v ní stejně aktivní a dokonce, což význam těchto skutečností podtrhuje, ochotněji než muži chodí k volbám, takže političtí analytici a strategové kampaní začínají otevírat oči a všímat si žen jako voliček a kandidátek. Obecně přesto zůstává procento zastoupení žen v rozhodujících vládních funkcích malé.⁹⁹

Je potřeba říci, že politička je zaměstnání o které české ženy stále nejeví přílišný zájem, prioritami českých žen zůstává i nadále péče o rodinu a děti. Navíc čeští muži pomáhají v domácnosti stále minimálně.

První poměr 52:48 říká, že v české populaci je více než polovina žen, druhý poměr 11:89 odhaluje procentuální zastoupení žen ve vládě a třetí poměr 18:82 odhaluje procentuální zastoupení žen starostek. Asi nejpříznivěji jsou na tom zastupitelstva obcí, kde zasedá 26,3% žen.

Na prvním místě jsou skandinávské země, kde je zastoupení žen v politice 40%. V Česku oproti tomu zasedá v parlamentu pouze 17% žen. V Portugalsku je situace ještě horší než u nás, neboť zde je zastoupení žen v parlamentu pouhých 9%. Zákonem dané kvóty pro zastoupení žen fungují ve 43 zemích světa (např.: Belgie, Slovinsko atd.), ústavou jsou garantovány ve Francii a Srbsku. Vnitrostranické kvóty uplatňuje 168 politických stran v 69 zemích světa, třeba v sousedním Německu a Rakousku. V Česku nic podobného nefunguje.

Pro nízký podíl žen v politice, který klesá od obecní k vládní úrovni, mají odborníci jednoznačné vysvětlení. „Ženy dávají přednost rodině a péči o děti. To je jejich přirozené prostředí, v němž je muži ochotně nechávají,“ tvrdí socioložka Jiřina Šiklová.

Řešením by bylo, pokud by vláda rozhýbala pomocí daňových úlev nabídku zkrácených úvazků, firemních či sousedských školek, jinak ženy do práce, ať již jakékoli,

⁹⁸ VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. Praha 1, 2003, s. 212-215.

⁹⁹ RENZETTI, C. M. *Ženy, muži a společnost*. Praha 1, 2003, s. 415.

chvátat nebudou. Počet jeslí v Česku klesl od roku 1990 o skoro 95%, z 1 000 na 49. Rodičovskou dovolenou si u nás vybírá jen 1% mužů, podíl žen na trhu práce však dosahuje 43%.

První zákon, který podepsal nový americký prezident Barack Obama, umožňuje zaměstnancům soudit se s firmou, pokud mají dojem, že jsou nespravedlivě ohodnoceni. Český prezident Václav Klaus antidiskriminační zákon, který by umožňovat totéž, vetoval. Považuje ho za zbytečný, kontraproduktivní a nebezpečný. Přitom české ženy berou v průměru o 20% méně než muži.

Zasedání nejvyšších orgánů strany se vždy koná večer a končí o půlnoci. Kam by asi tak mladá žena dala děti? I samy ženy političky označují za hlavní bariéru pro svou kariéru rodinné povinnosti.

Výsledky průzkumu společnosti CVVM ukázaly, že: v roce 1991 si přálo větší zapojení žen do politiky na všech úrovních 60% lidí, v roce 2007 to bylo již 88%, zavedení kvót při sestavování kandidátek podporuje 28% mužů a 48% žen.¹⁰⁰

Poněkud komplikovanější je tedy v současné době aktuální otázka takzvaných kvót v těch sférách lidské činnosti, v nichž se ženy uplatňují tradičně méně často než muži, tedy například v politice. Problém je v tom, že ženy jsou méně početné nejen ve vysokých funkcích, ale i mezi řadovým členstvem politických stran. Výjimkou jsou snad jenom **strany zelených**. Dalším problémem je, že ženy, když se již do nějaké mocenské funkce dostanou, drží se v ní s daleko menší houževnatostí než muži, jako by postrádaly pro politiku nezbytnou lásku k moci. Nicméně příklad **Skandinávie** ukazuje, že jsou-li pohlavní kvóty v politice zavedeny, žádné velké problémy to nevyvolává a lidé si na toto zvyknou. Současná i dávná politická historie ukazuje, že ženy jsou-li schopné, jsou ze strany mužů snášeny dokonce ochotněji než jejich mužští kolegové.¹⁰¹

O ženách v politice hovoříme nejčastěji v číslech. Chyba není v ženách samotných, ale spíše v maskulinním dělení české politiky, v přetrvávajících stereotypech a zejména v tom, že česká politická kultura zůstává nadále nízká. Urážky, osobní urážlivé výroky, znevažování či obviňování jsou tu na denním pořádku. Ženy je většinou nesou hůře, nemají tak silný žaludek, mají horší zastání a podle ministra Čunka i „nižší psychickou

¹⁰⁰ PERKNEROVÁ, K. *Táborský deník*. Středa 11. února 2009/č. 35, s. 9. (Zdroj: Průzkum Deníku, Fórum 50%.)

¹⁰¹ Dostupné na WWW: <<http://www.literarky.cz/?p=clanek&id=3551>>

zatížitelnost“. Opravdu ale chceme aby nám vládli/y ti/ty nejotrlejší, nejagresivnější a všeho schopní?¹⁰²

Současný politický systém ženy výrazně znevýhodňuje, a to především při sestavování stranických kandidátek. Jediný prostředek, který nyní voličky a voliči mohou uplatnit pro podporu žen, jsou preferenční hlasy. Jejich váha je v současném volebním systému bohužel velmi nízká, a proto ani jejich masové využití situaci nemůže nijak výrazně ovlivnit. Je tedy na čase, aby naše politická reprezentace konečně přestala spoléhat na přirozený vývoj a uznala, že nízká účast žen na rozhodování je závažný problém, který je třeba řešit. Je důležité, aby česká politika nezůstala i nadále mužským světem, ve kterém jsou ženy spíše raritou.¹⁰³

Tabulka č. 2: Zastoupení žen v politických institucích

Ženy v Parlamentu ČR (2006-2009)				
Poslanecká sněmovna	33/200		16%	
Senát	14/81		17%	
	Ženy v krajských zastupitelstvech (2009-2013)		Ženy v komunální politice (2008-2012)	
Jihomoravský kraj	11/65	17%	42/196	21%
Jihočeský kraj	11/55	20%	46/193	24%
Královéhradecký kraj	5/46	11%	26/139	19%
Karlovarský kraj	5/45	11%	53/241	22%
Liberecký kraj	7/45	16%	34/116	29%
Moravskoslezský kraj	13/65	20%	34/237	14%
Olomoucký kraj	10/55	18%	34/177	19%
Pardubický kraj	9/45	20%	22/120	18%
Plzeňský kraj	9/45	20%	45/202	22%
Středočeský kraj	13/64	20%	42/256	16%

¹⁰² Dostupné na WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=2136969>>

¹⁰³ Dostupné na WWW: <http://www.padesatprocent.cz/?r_id=21>

Ústecký kraj	8/55	15%	48/276	17%
Vysočina	6/45	13%	24/137	18%
Zlínský kraj	9/45	20%	20/116	17%
Praha (magistrát)	14/70	20%	(Městské části) 170/658	26%
Celkem	130/745	17%	640/3064	21%

(Pozn.: číslo před lomítkem je počet žen v zastupitelských sborech, za lomítkem je celkový počet zastupitelů. Procenta značí podíl žen v zastupitelském sboru.)

Zdroj: vlastní, podle PERKNEROVÁ, K. *Táborský deník*. Středa 11. února 2009/č. 35, s. 9. (Zdroj: Průzkum Deníku, Fórum 50%.)

Jak již bylo řečeno, zastoupení žen v české politice roste jen pozvolna nebo dokonce stagnuje. Též podíl žen v politice klesá od obecní k vládní úrovni. A jak již bylo mnohokrát uvedeno, pro ženy, jež chtějí mít rodinu, je velmi těžké až nemožné skloubit rodinu a případnou politickou funkci.

4.2 Volební chování českých žen

„Je-li žen v politice málo, mění politika ženy, je-li jich tam dostatek, mění ženy politiku“.
Argentinské feministické heslo¹⁰⁴

Genderový rozdíl se netýká jen volebního chování, jsou to i jisté úhly pohledu a přístupy k politickým otázkám a z nich pak vyplývá to, jak jednotlivci hlasují. Jádrem genderového rozdílu jsou stále otázky ekonomiky, sociálního zabezpečení, zahraniční politiky, v menší míře i otázky ochrany životního prostředí a bezpečnosti ve veřejném prostoru. Silný a systematický genderový rozdíl se objevuje také v souvislosti s otázkami války a míru. Ženy dávají přednost mírovému řešení mezinárodních konfliktů před vojenským a preferují směřování výdajů do domácí sféry před jejich směřováním do sféry vojenské, vyjadřují však větší nedůvěru vůči ostatním národům než muži a znepokojují se i nad tím, jaká případná rizika pro bezpečnost země mohou mezinárodní vztahy přinést. Toto znepokojení je silné zejména u žen s dětmi a přechází v zájem o otázky bezpečnosti ve

¹⁰⁴ Dostupné na WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=2136969>>

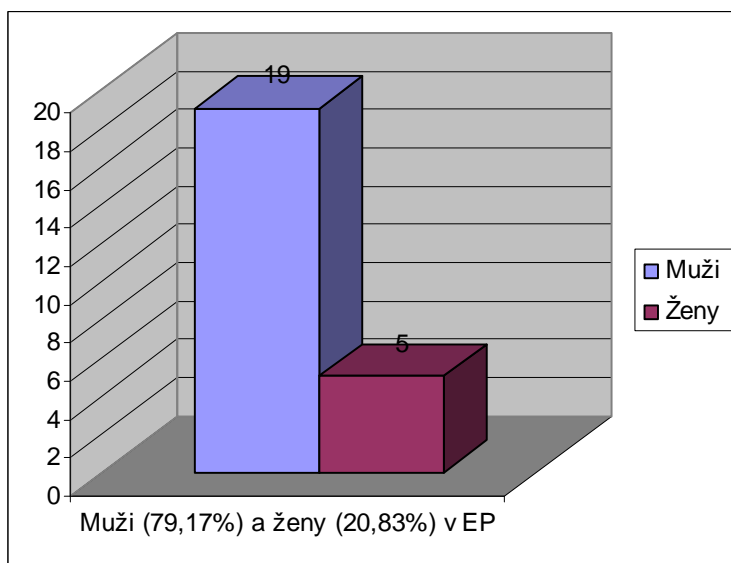
veřejném prostoru. Ženy také více než muži vyjadřují znepokojení ohledně zločinnosti a drog.

Přes rozdíly v postojích mužů a žen v těchto oblastech se v jiných otázkách politické názory obou pohlaví spíše shodují. Muži i ženy například sdílejí podobná stanoviska ohledně ochrany životního prostředí atd.

Genderový rozdíl je někdy vysvětlován i jako výraz zásadních, podle některých tvrzení snad vnitřně daných, rozdílů mezi pohlavími: ženy se více zaměřují na péči, komunitu a součinnost, muži se více zaměřují na soutěžení a práva jednotlivce.

Není ani nijak překvapivé, že ženy většinou vstupují do politiky v pozdějším věku než muži (poté, co jejich děti odrostou) a že u žen političek v nejvyšších funkcích je větší pravděpodobnost než u mužů, že budou svobodné, ovdovělé nebo rozvedené, i když mohou mít děti.¹⁰⁵

Graf č. 1: Aktuální zastoupení českých političek v Evropském parlamentu

Zdroj: vlastní, podle [www](http://www.europarl.europa.eu/members/public/geoSearch/search.do?country=CZ&language=CS):

(<http://www.europarl.europa.eu/members/public/geoSearch/search.do?country=CZ&language=CS>)

Domnívám se, že zastoupení českých političek v Evropském parlamentu je o něco lepší, než v české politice. Ovšem i zde by mohlo být zastoupení žen větší, o údajích 20,83% můžeme říci, že je spíše pozitivní a zbývá jen doufat, že se v budoucnu bude zvyšovat.

¹⁰⁵ RENZETTI, C. M. *Ženy, muži a společnost*. Praha 1, 2003, s. 383-391.

5. Politický vývoj v Soběslavi se zaměřením na ženy

5.1 Politický vývoj v Soběslavi do druhé světové války

Politický vývoj v Soběslavi od konce první světové války lze zhruba charakterizovat takto. Státní převrat v roce 1918 zastihl soběslavskou dělnickou třídu nepřipravenou, třídně a politicky jen v nepatrné menšině uvědomělou. Hladké řeči agrárních i sociálně demokratických předáků na slavnosti 10. listopadu 1918, uspořádané právě za tím účelem, aby se tu odsoudily lidové demonstrace, uklidnily občanstvo a zlikvidovaly revoluční náladu lidu. Rozhodující vliv ve městě získalo několik měšťáckých stran v čele s národní demokratií, které našly dostatek ochotných spojenců mezi národními socialisty i sociálními demokrati. K otevřenému rozporu mezi vedením sociální demokracie a levicí došlo 13. ledna 1921 na plenární schůzi strany, na níž nebyli připuštěni ti členové, kteří se v prosinci minulého roku stavěli za generální stávkou. Brzy potom došlo k ustavení organizace KSČ. Ze srpna 1921 jsou již úřední zprávy o aktivitě „rozvratných živlů“, kteří navštěvovali schůze těch politických stran, kde se mluvilo proti komunismu, a tyto schůze „různými bolševickými výkřiky“ přerušovali. První veřejnou schůzi v Soběslavi konala KSČ 29. října 1922. Aktivita strany, která se v prvních letech omezovala hlavně na drobnou práci přesvědčovací a na činnost v samosprávě podstatně vzrostla od 30. let a rozšířila se i na venkov. Vedla boje dělnictva za lepší mzdy, ujímala se nezaměstnaných a veřejně přesvědčovala, že požadavky dělnické třídy může uskutečnit jedině komunistická strana. Nezaměstnanost byla v Soběslavi po celou dobu První republiky tu více, tu méně trvalým zjevem. Na jaře 1931 bylo 98 nezaměstnaných, v únoru 1933 215 nezaměstnaných. Největší průmyslový podnik, továrna na šicí stroje, zaměstnával v posledních letech před okupací 400 dělníků, v továrně na impregnování dřeva bylo 150 zaměstnanců, v továrně na hedvábné látky a na výrobu pracovních oděvů bylo po 100 zaměstnancích.¹⁰⁶

Demonstrace v Soběslavi v roce 1917

Počátkem května 1917 hlásil starosta města Bohuslav Hubert několikrát telefonicky i písemně okresnímu hejtmanovi v Táboře, že se před soběslavskou radnicí téměř denně

¹⁰⁶ TRPÁK, P., LINTNER, J. *Soběslavsko*. Tábor, Soběslav, s. 8-10.

shromažďují zástupy žen z řad dělnictva a středních vrstev a dožadují se přidělu potravin a uhlí.

8. května 1917 byl vyslán do Soběslavi z okresního hejtmanství odpovědný zásobovací úředník. Byl vyhledán na radnici asi dvacetičlennou deputací žen, které si stěžovaly, že dávky chleba a mouky byly sníženy, že nejsou k dostání skoro žádné brambory, tuky, mléko, káva, uhlí a že maso je vzhledem k vysokým cenám pro dělnické rodiny nedostupné. Okresní hejtmanství v Táboře uznalo oprávněnost stížností. Starosta města dal vytisknout varovnou vyhlášku. Její fotokopie je v expozici „Husitské revoluční tradice a život pracujícího lidu Táborska“. Odjíždějícího úředníka doprovázely demonstrující ženy až na hranici města, jejich volání mělo protiválečný ráz.

Nová republika vznikla 28. října 1918. Změnil se celý systém života, změnilo se i počínání lidí. Snaha vytvořit demokratickou humanitní republiku se dařilo. Vzkvétal obchod, byly zakládány nové spolky, nové politické strany. I v naší, tehdy malé Soběslavi, se touha po svobodném státě a svobodném podnikání projevila. Velmi aktivní činnost začal vyvíjet Sokol, Dělnická tělovýchovná jednota, Orel, Okrašlovací spolek vykonal nemalou službu našemu městu, probudil se divadelní život, probudil se všecken společenský život. První republika byla obdobím nesmazatelně důležitým v dějinách státu, i když měla i svoje stinné stránky.

Rok 1920 byl významným rokem i pro soběslavské občany. Vídeňští mistři, kteří se vrátili, založili v Soběslavi akciovou společnost na výrobu šicích strojů značky LADA. V tehdejší době to byl největší průmyslový podnik v celém kraji. Zaměstnával 500 pracovníků. Za prvních dvacet let svého trvání dodala továrna LADA na domácí i zahraniční trh více než 300 000 kvalitních šicích strojů. Ve svém vývoji prodělala řadu změn.

V Soběslavi byla též zřízena výroba léčiv zvaná Farmanka, která zpracovávala léčivé rostliny domácího původu pěstované na vlastních pozemcích i sbírané ve volné přírodě.¹⁰⁷

¹⁰⁷ BOUŠKA, V. a kol. *600 let města Soběslavi 1390-1990*. Soběslav, 1990, s. 31-32.

5.2 Politický vývoj v Soběslavi od druhé světové války až po současnost

Za nacistické okupace bylo obecní zastupitelstvo 13. května 1943 až do osvobození rozpuštěno. Okresní hejtmán dosadil správní komisi, které předsedal dosavadní starosta Jaroslav Süsler a od listopadu 1944 Josef Polesný. Dne 5. května 1945 převzal vedení ve městě revoluční místní národní výbor, který se na sklonku války tajně scházel na školní zahradě bývalého učitelského ústavu. O osmnáct dní později byl ustanoven místní národní výbor podle směrnice ministerstva vnitra jako orgán státní moci a správy. Tím na několik dlouhých desetiletí zanikla bývalá městská samospráva a s ní zanikly i její zastupitelské a výkonné orgány. Nejvyšším představitelem města byl předseda. Novými orgány bylo plénum, rada, referenti a komise. V roce 1960 byla vydána nová ústava s dalším posílením národních výborů. V Soběslavi vznikl Městský národní výbor. Na žádné listině nemohla chybět tehdy tak dobře známá zkratka MěNV. Demokratické volby vzaly zcela za své. Systém jedné politické strany, Komunistické strany Československa, přetrval až do roku 1989. Po sametové revoluci byla velmi rychle obnovena funkce starosty, městského zastupitelstva a městské rady v duchu historických tradic.

Kdo se během dlouhých staletí ze soběslavských občanů vystřídal na místě primase, primátora, purkmistra, předsedy nebo starosty? Jako nejstarší známý primátor v soběslavských dějinách se uvádí roku 1376 **Vojtek (Vojtěch)**. Například v roce 1493 vykonával tuto funkci **Petrovský**. Téměř souvislou řadu nejvyšších představitelů městské samosprávy můžeme sestavit od roku 1525. V zodpovědné a vážené, ale mnohdy nevděčné a těžké funkci se vystřídali: v 16. století **Jakub Mráz, Bartoš Kužekla, Jan Mašků, Petr Smrčka, Jan Mašek, Václav Hubatý, Jiřík Soukeník**, v 17. století **Řehoř Smrčka, Václav Hron, Jiří Ježek, Václav Prokecius ze Schneberka, Jan Roubík, Zachariáš Marek Markovský, Pavel Vojtěch Libra ze Sabinova, Jan Peršil**, v 18. století **Lukáš Ryba, Jan František Weissmann, Daniel Hoffmann, Václav Rieb, Josef Nesler, František Buděšinský, Jan Špaček, Václav Illingner, Antonín Buděšinský, Josef Eiss, Anturian**, od 19. století **Jan Jiří Neumann (1796-1840), Jan Domek (1840-1844), František Engthaler (1844-1849), Josef Paleta (1850-1861), Jan Mrázek (1861-1868), Josef Preininger (1868-1878), Josef Viškovský (1878-1881), František Roubal (1881-1888), Josef Hoffmann (1888-1895), Josef Mrázek (1895-1913), Bohuslav Hubert (1914-1938), Jan Žalda (1938-1939), Jaroslav Süsler (1939-1943), František Miller**

(1945-1946), **Stanislav Trupl** (1947-1948), **Josef Schmidt** (1948-1950), **Karel Černý** (1951-1954), **František Bubník** (1954-1957), **Štěpán Blafka** (1957-1960), **Ladislav Kohout** (1960-1964), **Josef Hanzal** (1964-1982), **Josef Okrouhlík** (1983-1987), **Miroslav Volavka** (1987-1990), **Petr Skřípský** (1990-1994). Posledním starostou v celé dlouhé řadě osobností, z nichž většina se nesmazatelně vryla svými jmény, podpisy a činy do historie města, je od roku 1994 **Jindřich Bláha**.¹⁰⁸

Jak je patrné z předchozího výčtu v Soběslavi ještě nikdy nebyla starostka. Kdo ví? Třeba se jí v budoucnu dočkáme.

5.3 Soběslavské zastupitelstvo a podíl žen v něm

Volby do zastupitelstev obcí 18. 11. – 19. 11. 1994

Kandidáti celkem dle pohlaví

Zastupitelstvo města, Kraj: Jihočeský kraj, Okres: Tábor, Obec: Soběslav, Všechny kandidátní listiny

Tabulka č. 3: Volby do zastupitelstev obcí 18. 11. – 19. 11. 1994

Celkový počet	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
	99	100,00	71	71,72	28	28,28

Zdroj: vlastní, podle www:

(<http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=2&xdz=2&xnumnuts=3308&xobec=553131&xstrana=0>)

Volby do zastupitelstev obcí 1998 – 2000

Kandidáti celkem dle pohlaví

Zastupitelstvo města, Kraj: Jihočeský kraj, Okres: Tábor, Obec: Soběslav, Všechny kandidátní listiny

¹⁰⁸ LINTNER, P. *Pohledy soběslavské*. Soběslav, 2009, s. 127.

Tabulka č. 4: Volby do zastupitelstev obcí 1998 – 2000

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Celkový počet						
	92	100,00	63	68,48	29	31,52

Zdroj: vlastní, podle www:

(<http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=2&xdz=2&xnumnuts=3107&xobec=553131&xstrana=0>)

Volby do zastupitelstev obcí 1. 11. – 2. 11. 2002

Kandidáti celkem dle pohlaví

Zastupitelstvo města, Kraj: Jihočeský kraj, Okres: Tábor, Obec: Soběslav, Všechny kandidátní listiny

Tabulka č. 5: Volby do zastupitelstev obcí 1. 11. – 2. 11. 2002

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Celkový počet						
	105	100,00	70	66,67	35	33,33

Zdroj: vlastní, podle www:

(<http://www.volby.cz/pls/kv2002/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=2&xdz=2&xnumnuts=3107&xobec=553131&xstrana=0>)

Volby do zastupitelstev obcí 20. 10. – 21. 10. 2006

Kandidáti celkem dle pohlaví

Zastupitelstvo města, Kraj: Jihočeský kraj, Okres: Tábor, Obec: Soběslav, Všechny kandidátní listiny

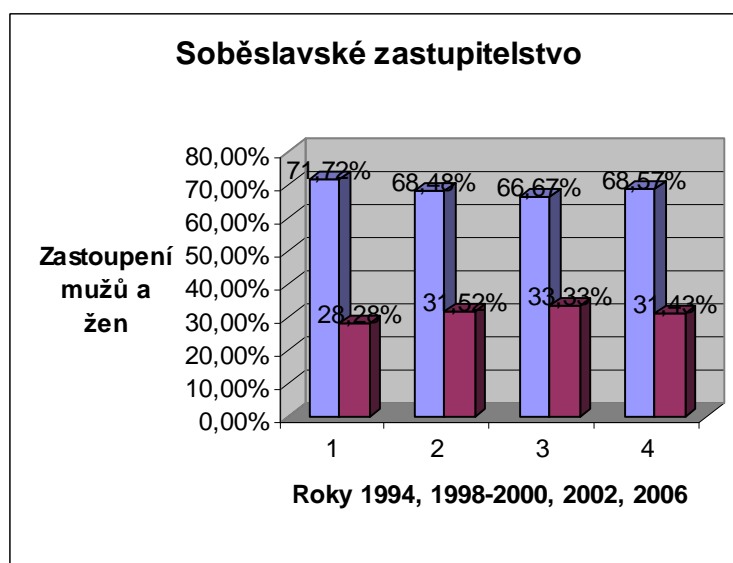
Tabulka č. 6: Volby do zastupitelstev obcí 20. 10. – 21. 10. 2006

	Celkem		Muži		Ženy	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Celkový počet						
	105	100,00	72	68,57	33	31,43

Zdroj: vlastní, podle www:

(<http://www.volby.cz/pls/kv2006/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=2&xdz=2&xnumnuts=3107&xobec=553131&xstrana=0>)

Graf č. 2: Podíl žen v soběslavském zastupitelstvu

Zdroj: vlastní, podle [www: <http://www.volby.cz/>](http://www.volby.cz/)

6. Dotazníkové šetření ze Soběslavska

6.1 Výsledky dotazníkového šetření

Tabulka č. 7: Počet dotazníků

Věk	Počet dotazníků (ženy)	Počet dotazníků (muži)
18-30 let	15	23
31-43 let	33	31
44-56 let	33	19
57 let a více	4	12
Celkem	85	85

Tabulka č. 8: Ženy

Věk	Profese
18-30 let	studentka, úřednice, bankovní poradkyně, sociální pedagožka, zaměstnankyně muzea, učitelka ZŠ, prodavačka

31-43 let	knihovnice, učitelka ZŠ, učitelka SŠ, bankovní poradkyně, administrativní pracovnice, prodavačka, dělnice, montážní pracovnice výpočetní techniky, úřednice
44-56 let	produkční, učitelka ZŠ, hospodářka ZŠ, učitelka SŠ, učitelka mateřské školy, ženská sestra, bankovní poradkyně, prodavačka, farmaceutická laborantka, farmaceutická asistentka, knihkupyně, kadeřnice, úřednice, kosmetička
57 let a více	učitelka ZŠ, důchodkyně

Tabulka č. 9: Muži

Věk	Profese
18-30 let	student, policista, strážník MP, trenér, prodavač, dělník, automechanik, seřizovač, učitel ZŠ
31-43 let	muzejník, dělník, prodavač, zedník, bankovní poradce, policista, strážník MP, truhlář, restaurátor, produkční, učitel ZŠ, učitel SŠ, mechanik
44-56 let	učitel ZŠ, učitel SŠ, strážník MP, řidič, dělník, bankovní úředník, lékař, obchodník, údržbář, technik
57 let a více	ředitel muzea, ředitel ZŠ, učitel SŠ, dělník, úředník, elektrotechnik, podnikatel, prodavač

1. Souhlasíte s následujícím tvrzením T. G. Masaryka: „...Muž i žena jsou si rozumově i mravně rovni. Nerovnost mezi mužem a ženou není přirozená, není od přírody, ale vyvinula se historicky. A jak v historii dělalo se mnoho chyb, a chyb často osudných, tak stala se také chyba, chyba veliká, potlačením ženy...“

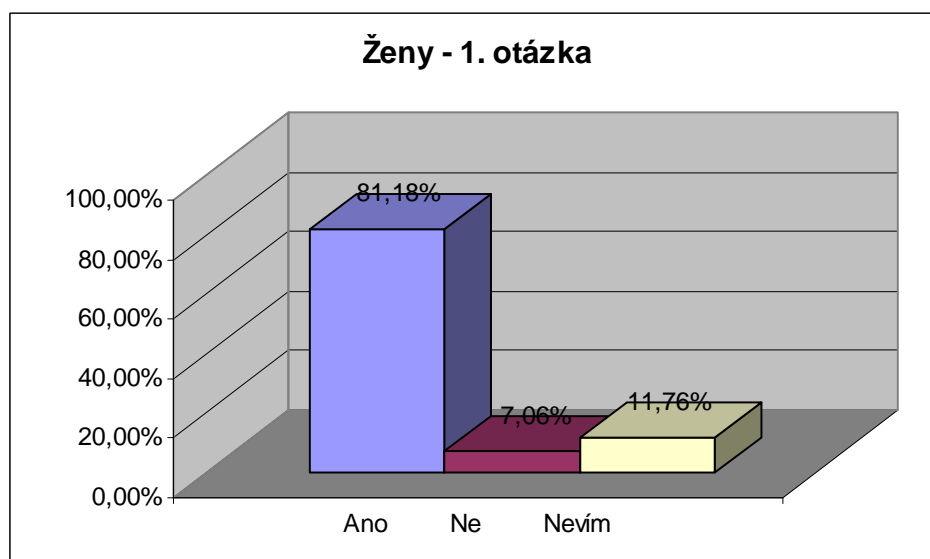
Tabulka č. 10: Otázka č. 1 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	10	1	4
31-43 let	31	2	0
44-56 let	26	2	5
57 let a více	2	1	1
Celkem	69	6	10
Celkem %	81,18%	7,06%	11,76%

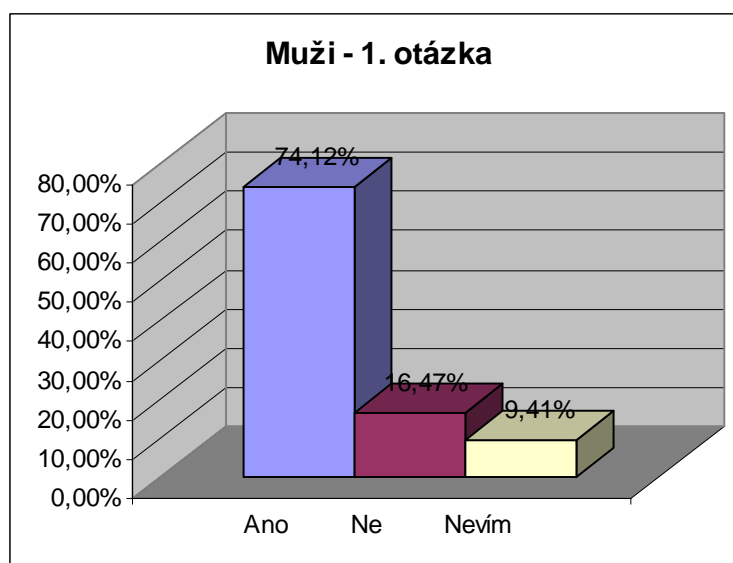
Tabulka č. 11: Otázka č. 1 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	12	7	4
31-43 let	25	4	2
44-56 let	14	3	2
57 let a více	12	0	0
Celkem	63	14	8
Celkem %	74,12%	16,47%	9,41%

Graf č. 3

Graf č. 4

U 1. otázky nastala v odpovědích žen a mužů poměrně velká shoda, i když nemalé procento mužů, konkrétně 16,47%, s citátem T. G. Masaryka nesouhlasilo.

2. Myslíte si, že ženy musí stále více bojovat o své postavení v životě, v profesi, na pracovišti,... právě proto že jsou ženy?

Tabulka č. 12: Otázka č. 2 – ženy

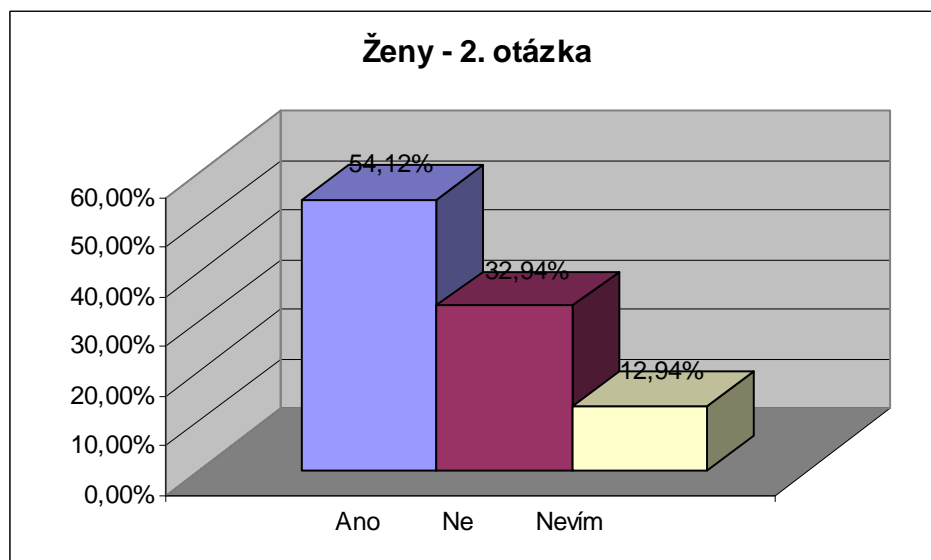
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	8	7	0
31-43 let	16	12	5
44-56 let	20	8	5
57 let a více	2	1	1
Celkem	46	28	11
Celkem %	54,12%	32,94%	12,94%

Tabulka č. 13: Otázka č. 2 – muži

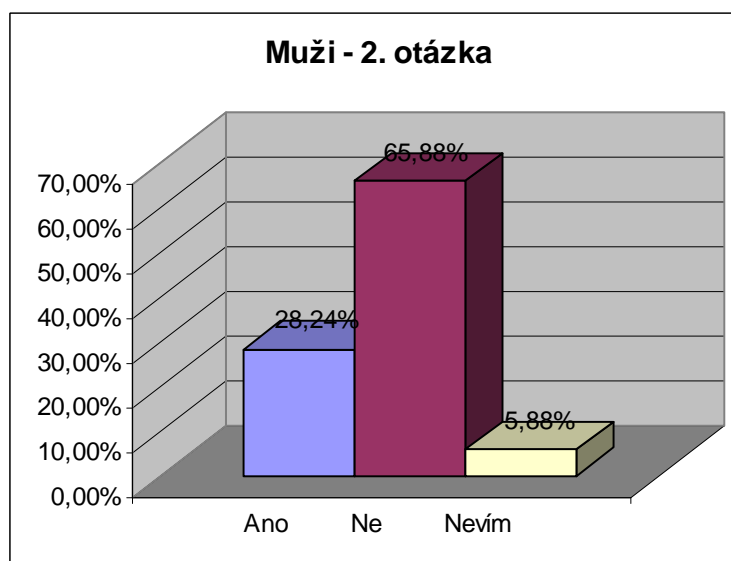
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	8	13	2
31-43 let	10	21	0
44-56 let	3	15	1
57 let a více	3	7	2
Celkem	24	56	5

Celkem %	28,24%	65,88%	5,88%
-----------------	---------------	---------------	--------------

Graf č. 5

Graf č. 6

U 2. otázky se ženy a muži ve svých odpovědích rozcházel. 54,12% žen, tedy více než polovina, se domnívá, že musí stále více bojovat o své postavení v životě, ... , zatímco pouze 20,24% mužů odpovědělo na tutéž otázku kladně.

3. Domníváte se, že o nejdůležitějších věcech v rodině by měl rozhodovat především muž?

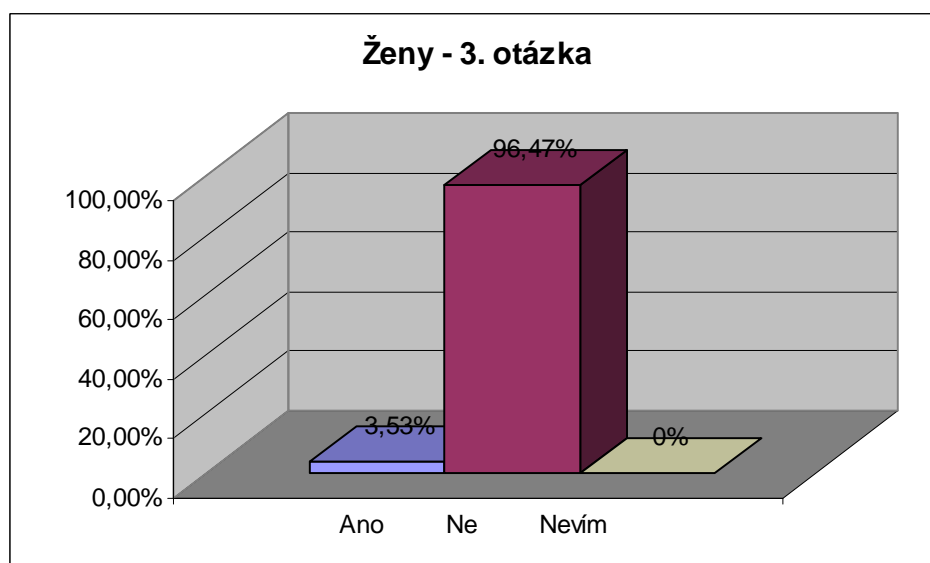
Tabulka č. 14: Otázka č. 3 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	1	14	0
31-43 let	0	33	0
44-56 let	2	31	0
57 let a více	0	4	0
Celkem	3	82	0
Celkem %	3,53%	96,47%	0%

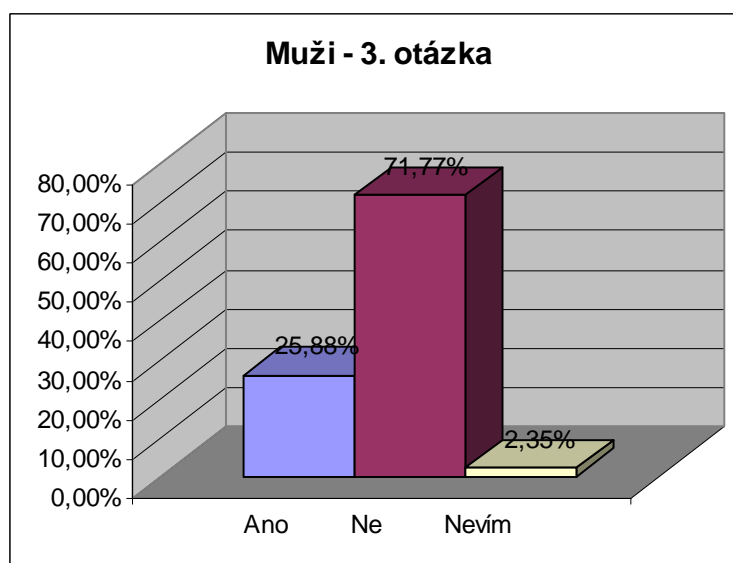
Tabulka č. 15: Otázka č. 3 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	5	17	1
31-43 let	9	21	1
44-56 let	3	16	0
57 let a více	5	7	0
Celkem	22	61	2
Celkem %	25,88%	71,77%	2,35%

Graf č. 7

Graf č. 8

U 3. otázky se odpovědi žen a mužů poměrně rozcházejí. Dle mého názoru značně velké procento mužů, konkrétně 25,88%, se domnívá, že o nejdůležitějších věcech v rodině by měl rozhodovat především muž, což je na dnešní dobu dle mého názoru zastaralý postoj.

4. Domníváte se, že finanční zabezpečení rodiny je především záležitostí muže?

Tabulka č. 16: Otázka č. 4 – ženy

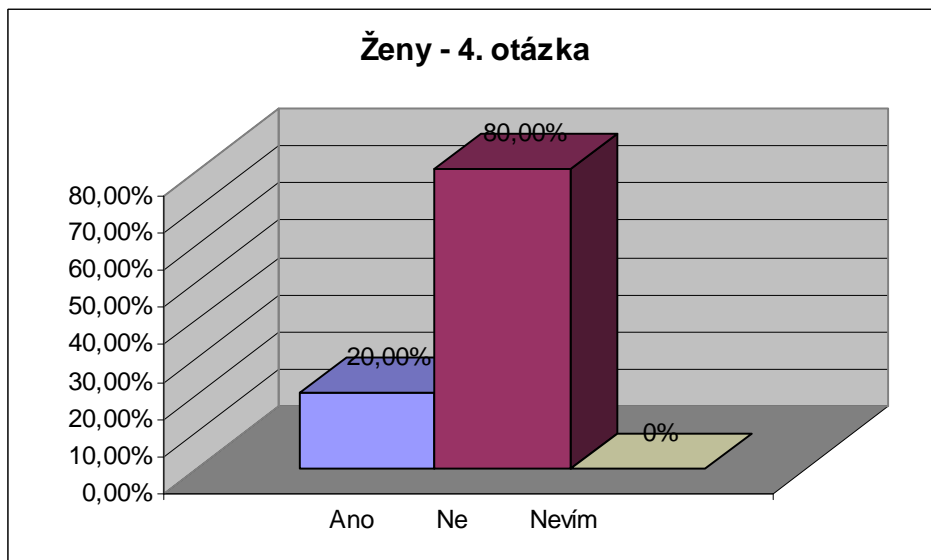
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	3	12	0
31-43 let	9	24	0
44-56 let	4	29	0
57 let a více	1	3	0
Celkem	17	68	0
Celkem %	20%	80%	0%

Tabulka č. 17: Otázka č. 4 – muži

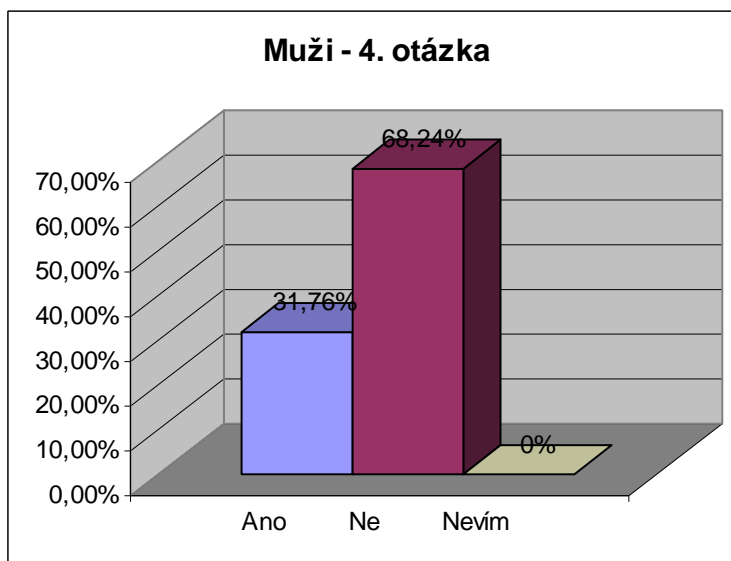
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	7	16	0
31-43 let	9	22	0
44-56 let	6	13	0
57 let a více	5	7	0
Celkem	27	58	0

Celkem %	31,76%	68,24%	0%
-----------------	---------------	---------------	-----------

Graf č. 9

Graf č. 10

U 4. otázky odpovídali ženy i muži poměrně shodně. 31,76% mužů, tedy větší procento než žen, se domnívá, že finanční zabezpečení rodiny je především jejich záležitostí.

5. Domníváte se, že domácí práce by měla vykonávat především žena?

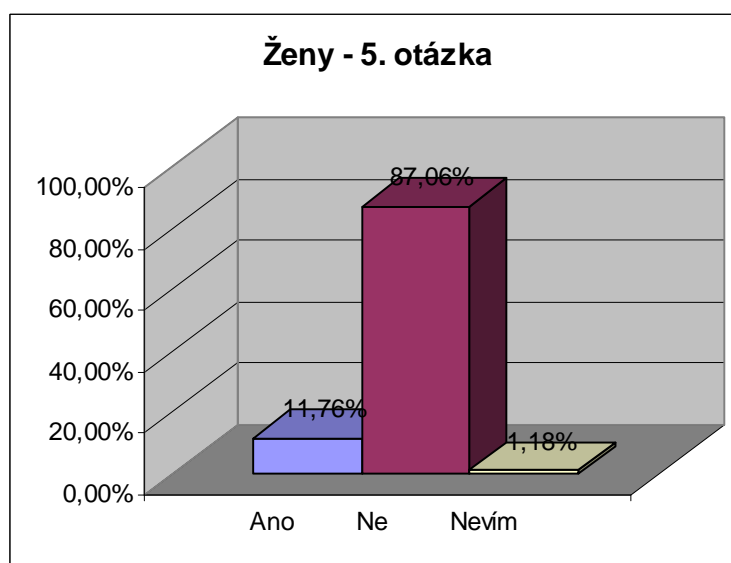
Tabulka č. 18: Otázka č. 5 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	1	14	0
31-43 let	6	27	0
44-56 let	3	30	0
57 let a více	0	3	1
Celkem	10	74	1
Celkem %	11,76%	87,06%	1,18%

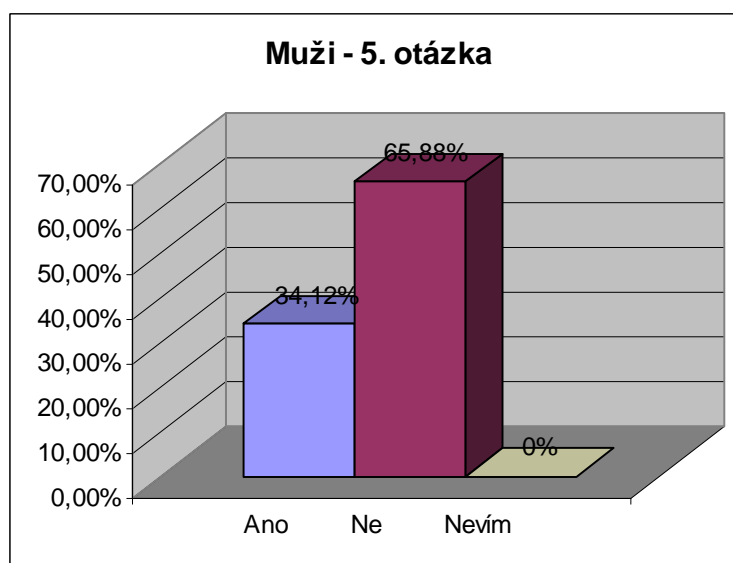
Tabulka č. 19: Otázka č. 5 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	5	18	0
31-43 let	14	17	0
44-56 let	6	13	0
57 let a více	4	8	0
Celkem	29	56	0
Celkem %	34,12%	65,88%	0%

Graf č. 11

Graf č. 12

U 5. otázky byla nejčastější odpověď žen i mužů – ne. Ovšem dle mého názoru poměrně velké procento mužů, 34,12%, se domnívá, že domácí práce by měla vykonávat především žena.

6. Setkáváte se často s muži, kteří za lidi považují sebe a ženy sice za milá, ale přece jen druhořadá stvoření?

Tabulka č. 20: Otázka č. 6 – ženy

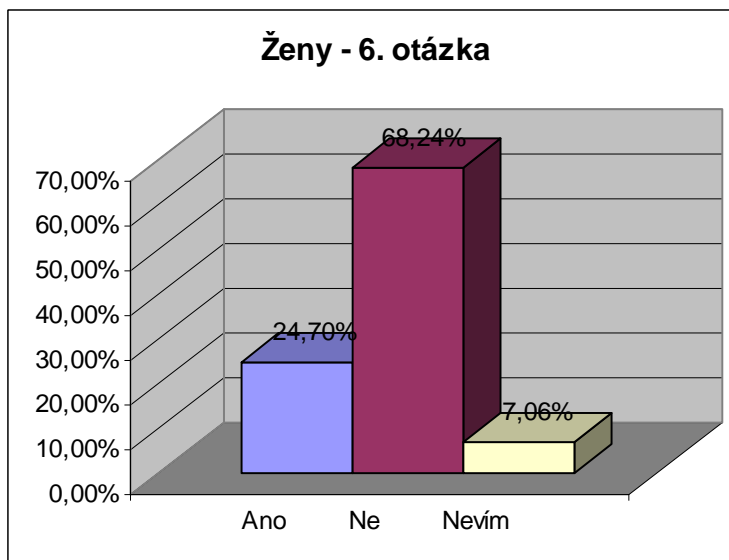
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	6	9	0
31-43 let	6	25	2
44-56 let	8	22	3
57 let a více	1	2	1
Celkem	21	58	6
Celkem %	24,70%	68,24%	7,06%

Tabulka č. 21: Otázka č. 6 – muži

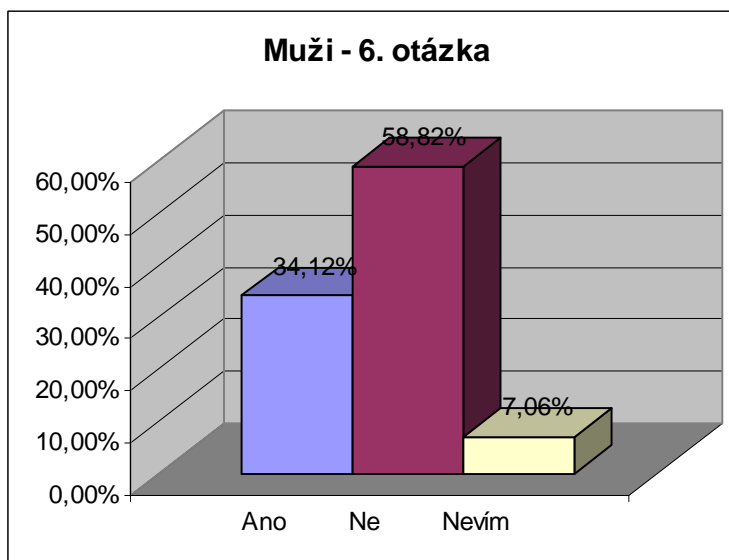
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	8	14	1
31-43 let	15	15	1
44-56 let	3	12	4
57 let a více	3	9	0

Celkem	29	50	6
Celkem %	34,12%	58,82%	7,06%

Graf č. 13

Graf č. 14

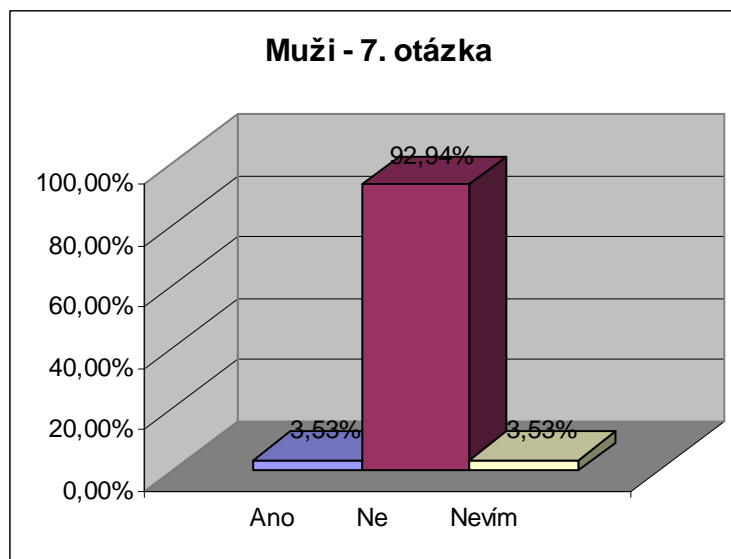
U 6. otázky, zda se dotazovaní setkávají často s muži, kteří za lidi považují sebe a ženy sice za milá, ale přece jen druhořadá stvoření, nastala u odpovědí žen a mužů poměrně shoda, neboť nejvyšší hodnoty jsou u odpovědí – ne. Ovšem odpovědi na tuto otázku ukazují, že stále je značná část mužů, kteří nepovažují ženu za sobě rovnou.

7. Patříte Vy k těmto mužům?

Tabulka č. 22: Otázka č. 7 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	0	22	1
31-43 let	2	28	1
44-56 let	1	18	0
57 let a více	0	11	1
Celkem	3	79	3
Celkem %	3,53%	92,94%	3,53%

Graf č. 15

U 7. otázky – muži, zda dotazovaní patří k těmto mužům, se našli i tací, kteří na ni odpověděli kladně. To je dle mého názoru na počátku 21. století naprosto nepochopitelné.

7. Domníváte se, že žena by měla vždy dát přednost rodině před kariérou?

Tabulka č. 23: Otázka č. 7 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	0	14	1
31-43 let	7	23	3
44-56 let	4	26	3
57 let a více	1	2	1

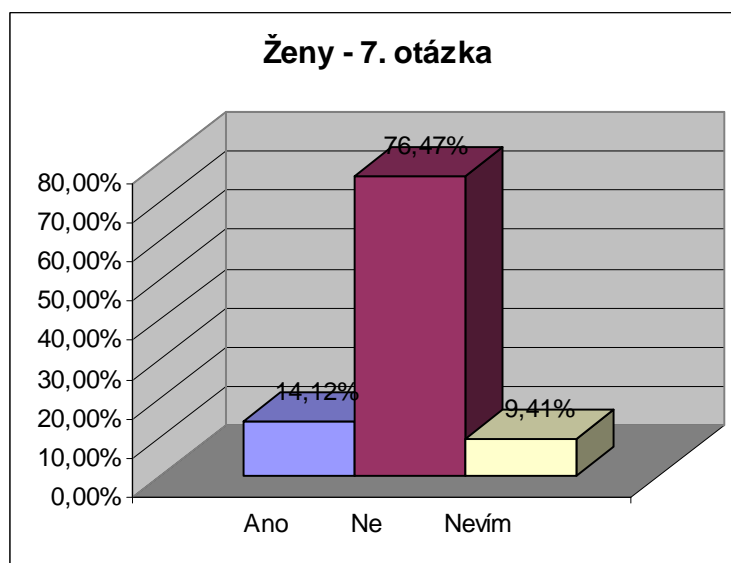
Celkem	12	65	8
Celkem %	14,12%	76,47%	9,41%

8. Domníváte se, že žena by měla vždy dát přednost rodině před kariérou?

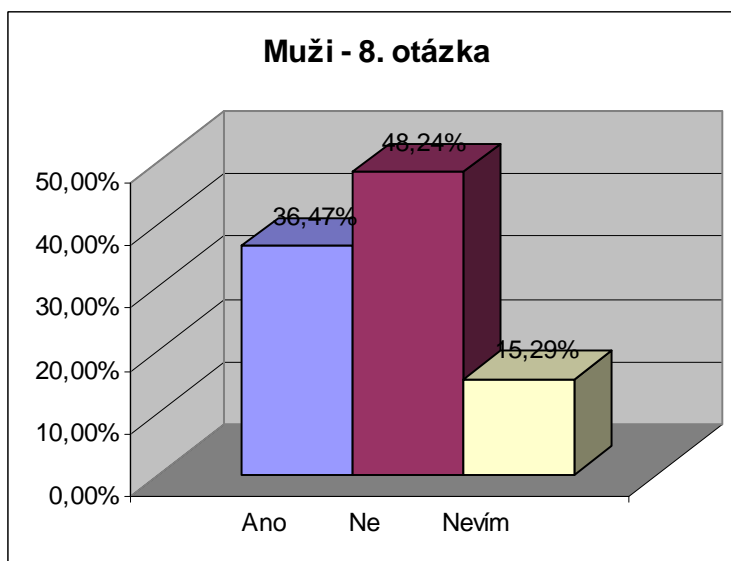
Tabulka č. 24: Otázka č. 8 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	10	9	4
31-43 let	13	15	3
44-56 let	3	13	3
57 let a více	5	4	3
Celkem	31	41	13
Celkem %	36,47%	48,24%	15,29%

Graf č. 16

Graf č. 17

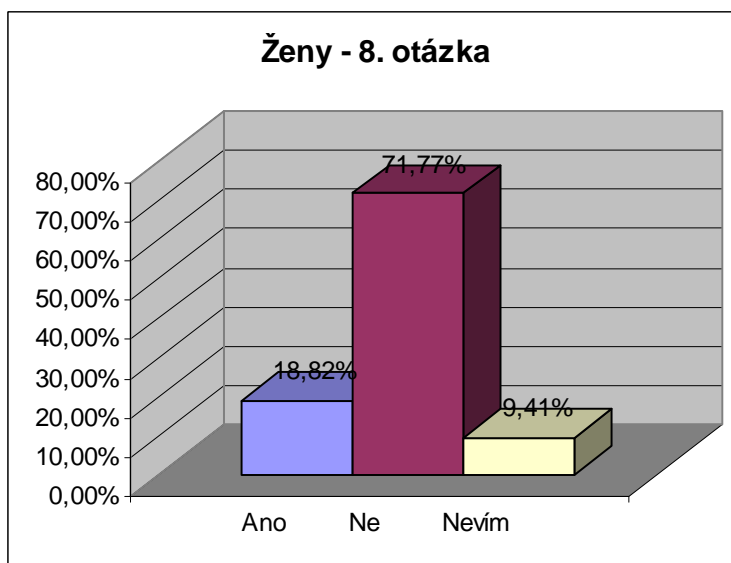
U 7. otázky – ženy a 8. otázky – muži nastal rozpor v odpovědích žen a mužů. Zatímco pouze 14,12% žen se domnívá, že žena by měla vždy dát přednost rodině před kariérou, u mužů je tento údaj o poznání vyšší 36,47%. Z tohoto je možné usuzovat, že rčení „žena patří k plotně“ považuje stále až mnoho mužů za pravdivé.

8. Dostali jste při pracovním pohovoru otázku, zdali plánujete mít děti?

Tabulka č. 25: Otázka č. 8 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	2	9	4
31-43 let	7	25	1
44-56 let	5	26	2
57 let a více	2	1	1
Celkem	16	61	8
Celkem %	18,82%	71,77%	9,41%

Graf č. 18

U 8. otázky – ženy uvedly, že 18,82% dotazovaných dostalo při pracovním pohovoru otázku, zdali plánují mít děti. Ukázalo se, někteří zaměstnavatelé tuto otázku kladou stále, ač je její položení při pracovním pohovoru nezákonné.

9. Domníváte se, že je třeba dosáhnout na vašem pracovišti rovnoměrnějšího zastoupení mužů a žen?

Tabulka č. 26: Otázka č. 9 – ženy

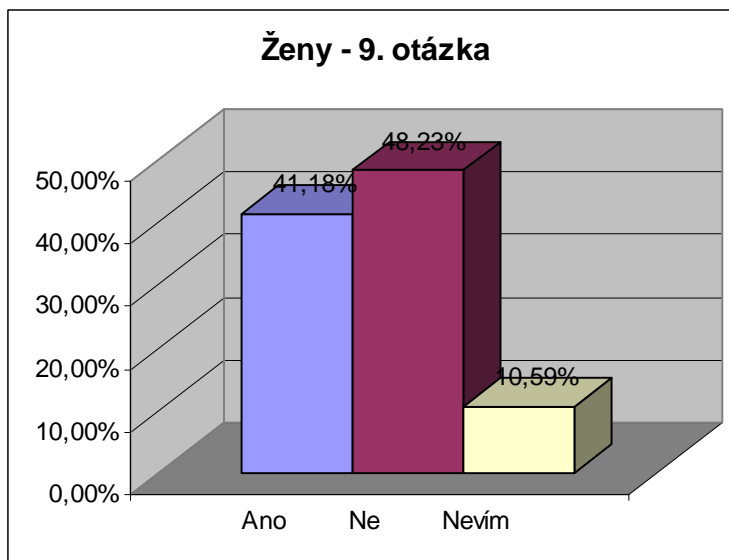
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	6	7	2
31-43 let	11	17	5
44-56 let	15	16	2
57 let a více	3	1	0
Celkem	35	41	9
Celkem %	41,18%	48,23%	10,59%

Tabulka č. 27: Otázka č. 9 – muži

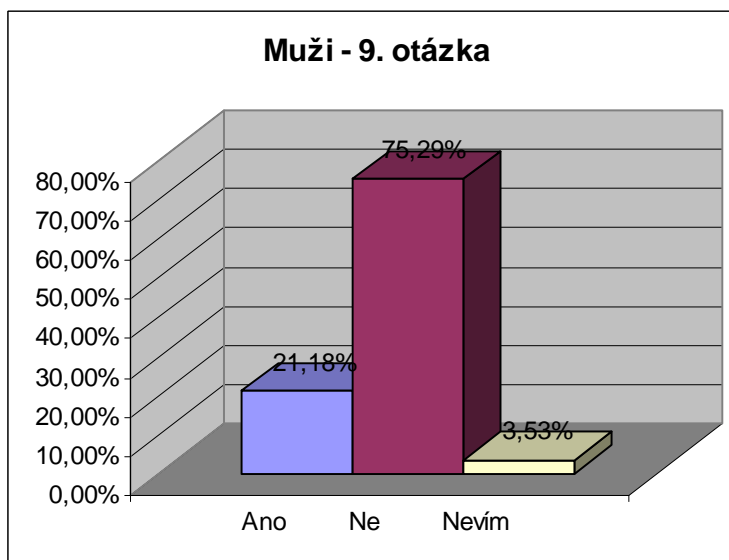
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	5	17	1
31-43 let	8	23	0
44-56 let	4	14	1
57 let a více	1	10	1

Celkem	18	64	3
Celkem %	21,18%	75,29%	3,53%

Graf č. 19

Graf č. 20

U 9. otázky se výrazně více žen, 41,18%, domnívá, že je třeba dosáhnout na jejich pracovišti rovnoměrnějšího zastoupení mužů a žen. Zatímco pouze 21,18% mužů má tentýž názor, tedy odpověděli na tuto otázku – ano. Z toho možná plyne, že ženy mezi sebe na pracovišti ochotněji přijímají muže, zatímco muži ženy nikoli. Toto se mi potvrdilo i na pobočce státní policie v Soběslavi, kde se místní policisté jednoznačně shodli a uvedli, že

by mezi sebe ženu-policistku v žádném případě nechtěli. Stávající složení, tedy samí muži, jim plně vyhovuje.

10. Domníváte se, že mají muži ve vedoucích pozicích u svých podřízených větší respekt?

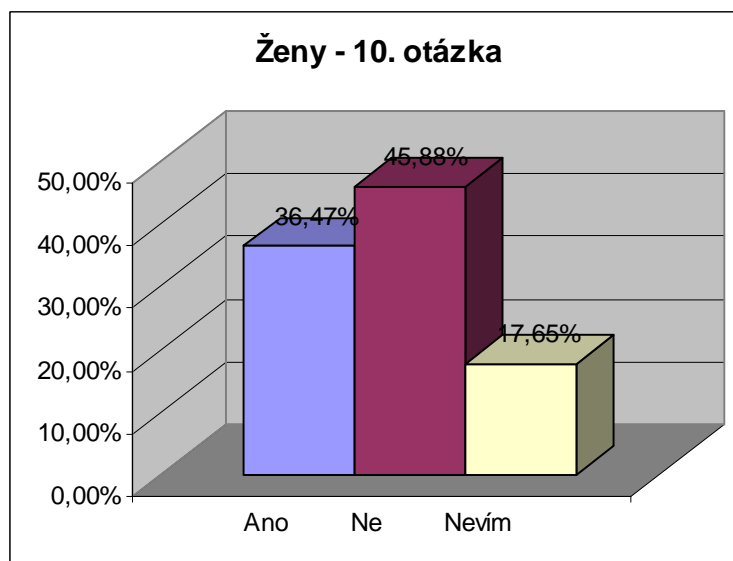
Tabulka č. 28: Otázka č. 10 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	6	6	3
31-43 let	7	20	6
44-56 let	16	12	5
57 let a více	2	1	1
Celkem	31	39	15
Celkem %	36,47%	45,88%	17,65%

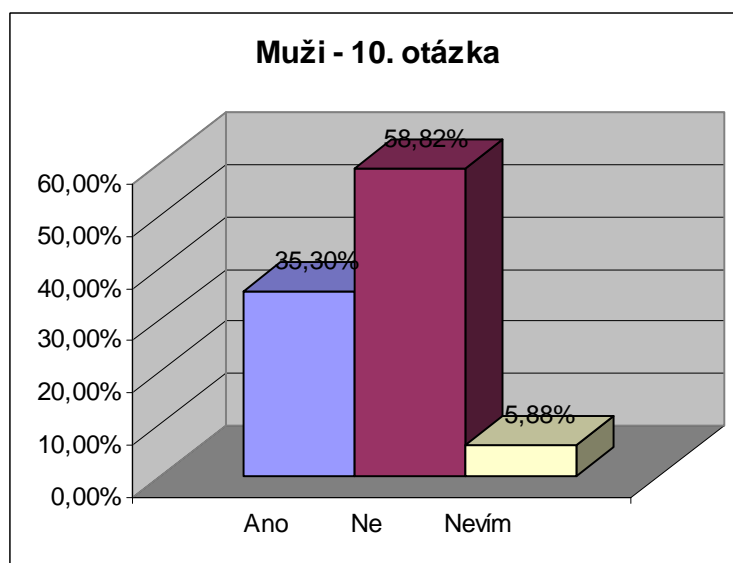
Tabulka č. 29: Otázka č. 10 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	9	13	1
31-43 let	9	21	1
44-56 let	9	9	1
57 let a více	3	7	2
Celkem	30	50	5
Celkem %	35,30%	58,82%	5,88%

Graf č. 21

Graf č. 22

U 10. otázky byly odpovědi dotazovaných překvapivé. 36,47% žen a 35,30% mužů se domnívá, že muži mají ve vedoucích pozicích u svých podřízených větší respekt. Dle mého názoru to, jak respektujeme druhého člověka, záleží na jeho osobnosti a ne na tom, zda se jedná o muže či ženu.

11. Jsou podle Vás v současné době dostatečně zastoupeny ženy v české politice?

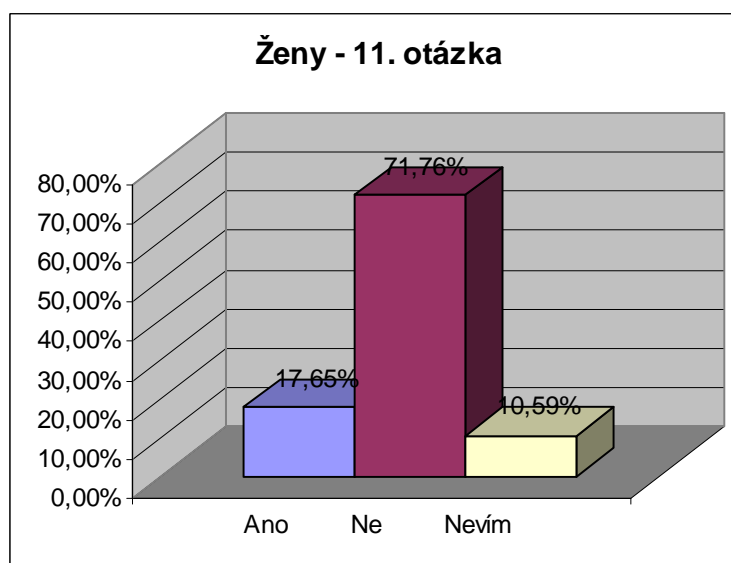
Tabulka č. 30: Otázka č. 11 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	2	11	2
31-43 let	6	21	6
44-56 let	6	26	1
57 let a více	1	3	0
Celkem	15	61	9
Celkem %	17,65%	71,76%	10,59%

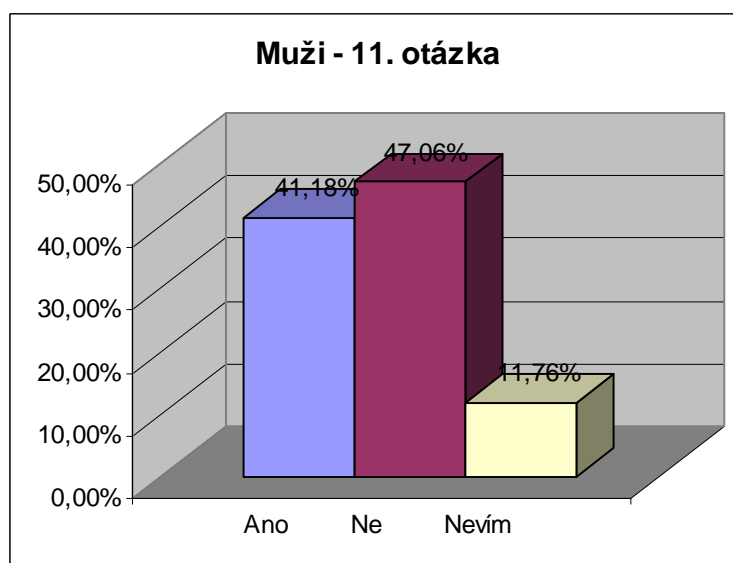
Tabulka č. 31: Otázka č. 11 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	10	10	3
31-43 let	14	13	4
44-56 let	7	11	1
57 let a více	4	6	2
Celkem	35	40	10
Celkem %	41,18%	47,06%	11,76%

Graf č. 23

Graf č. 24

U 11. otázky se opět ženy a muži ve svých odpovědích rozcházel. 17,65% žen se domnívá, že ženy jsou v současné době dostatečně zastoupeny v české politice, ale celých 41,18% mužů odpovědělo na tuto otázku též kladně, což patrně odráží názor, že politika je dle nich mužskou záležitostí a počet žen zde není potřeba zvyšovat.

12. Domníváte se, že většina žen v současné české politice je „pouze do počtu?“

Tabulka č. 32: Otázka č. 12 – ženy

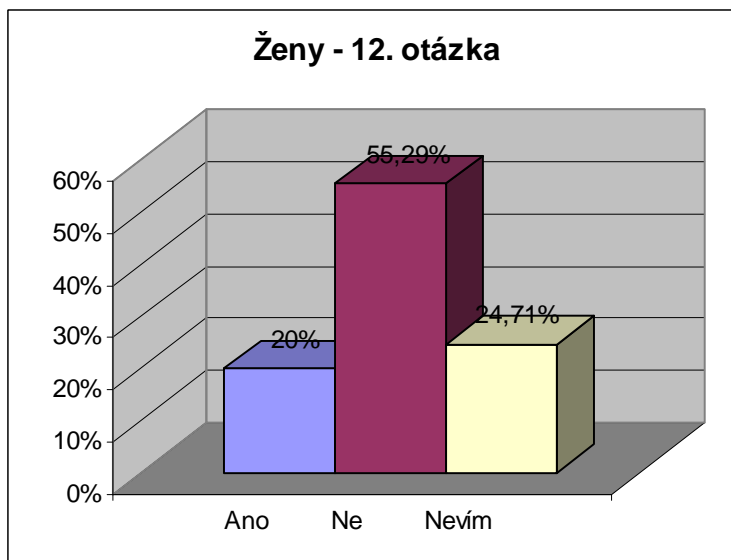
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	3	10	2
31-43 let	3	17	13
44-56 let	9	18	6
57 let a více	2	2	0
Celkem	17	47	21
Celkem %	20%	55,29%	24,71%

Tabulka č. 33: Otázka č. 12 – muži

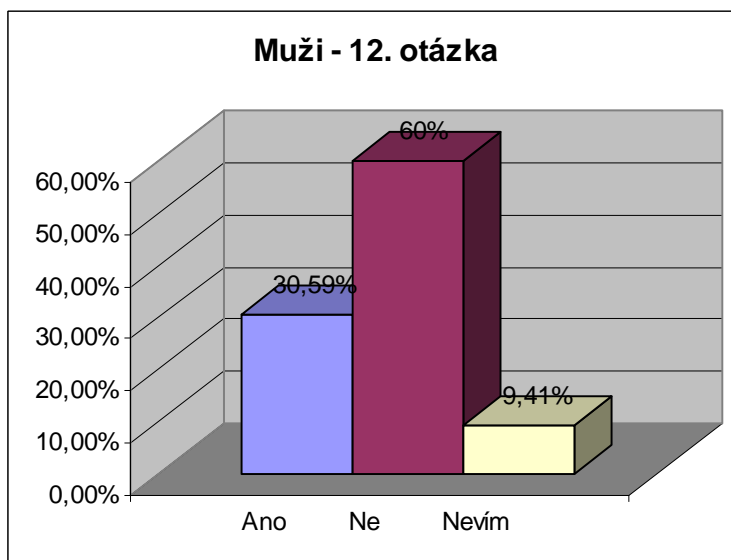
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	7	12	4
31-43 let	11	19	1
44-56 let	5	13	1
57 let a více	3	7	2

Celkem	26	51	8
Celkem %	30,59%	60%	9,41%

Graf č. 25

Graf č. 26

U 12. otázky odpovědělo značně velké procento žen, 20%, i mužů, 30,59%, kladně. Domnívají se tedy, že většina žen v současné české politice je „pouze do počtu“. Možná je to tím, že v současné době skutečně nemáme žádnou výraznou političku, bohužel.

13. Domníváte se, že pokud by bylo v české politice větší množství žen, mělo by to na ni pozitivní vliv?

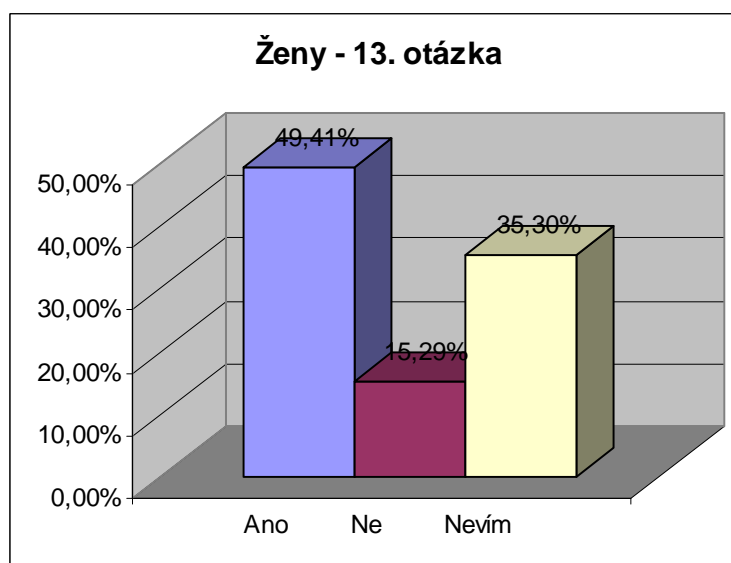
Tabulka č. 34: Otázka č. 13 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	4	5	6
31-43 let	15	4	14
44-56 let	22	3	8
57 let a více	1	1	2
Celkem	42	13	30
Celkem %	49,41%	15,29%	35,30%

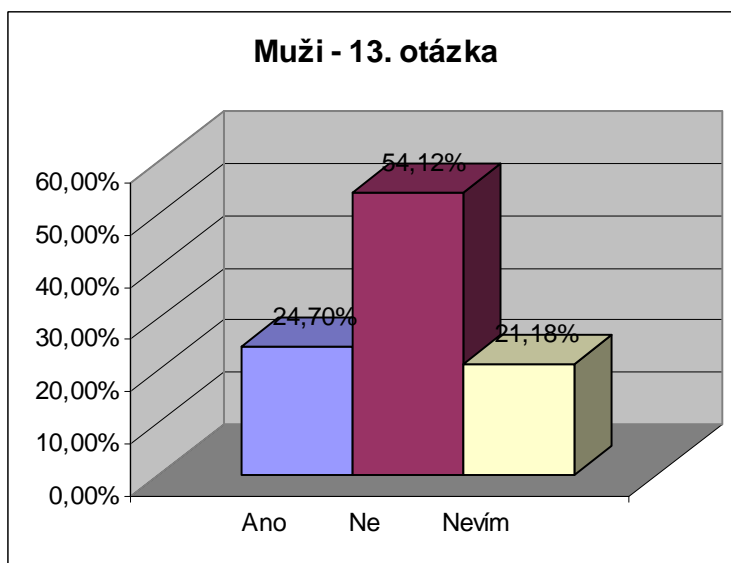
Tabulka č. 35: Otázka č. 13 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	3	13	7
31-43 let	8	17	6
44-56 let	8	10	1
57 let a více	2	6	4
Celkem	21	46	18
Celkem %	24,70%	54,12%	21,18%

Graf č. 27

Graf č. 28

U 13. otázky byl opět zaznamenán rozpor v odpovědích žen a mužů. Velké procento žen, 49,41%, se domnívá, že pokud by bylo v české politice větší množství žen, mělo by to na ni pozitivní vliv. Ovšem pouhých 24,70% mužů má stejný názor. Značně velká procenta u odpovědí nevím naznačují, že Češi se patrně o naši politickou scénu příliš nezajímají.

14. Zastáváte názor, že politika je „mužskou záležitostí“?

Tabulka č. 36: Otázka č. 14 – ženy

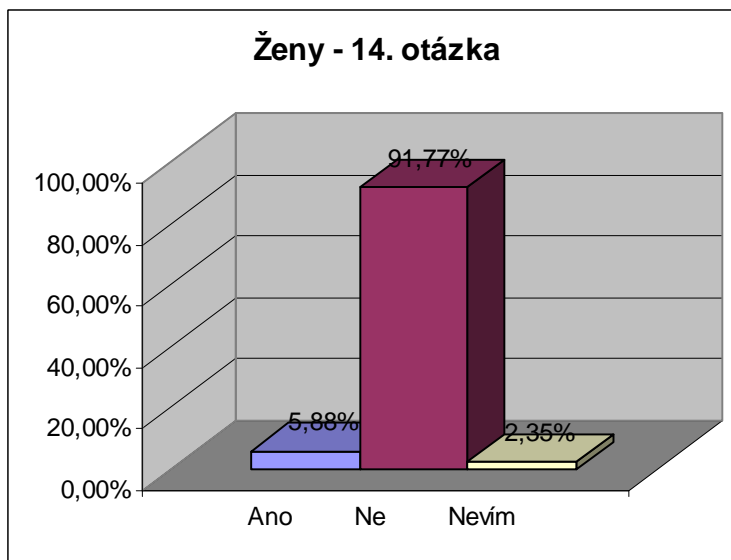
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	0	14	1
31-43 let	2	31	0
44-56 let	2	30	1
57 let a více	1	3	0
Celkem	5	78	2
Celkem %	5,88%	91,77%	2,35%

Tabulka č. 37: Otázka č. 14 – muži

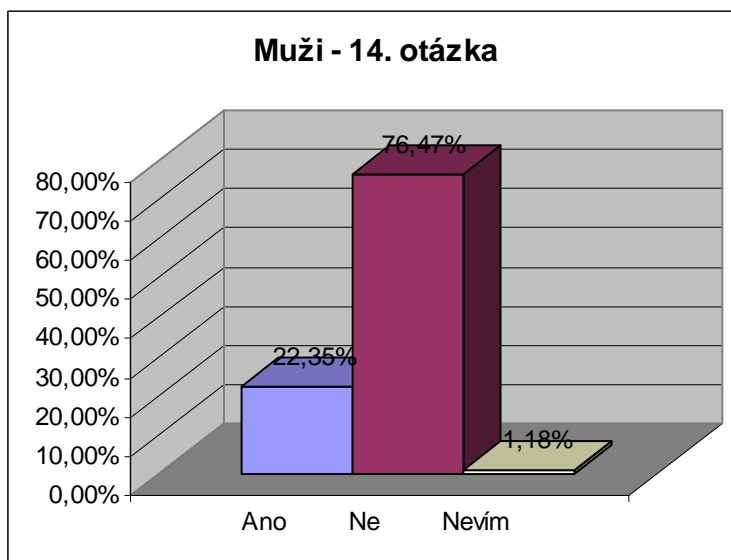
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	5	17	1
31-43 let	9	22	0
44-56 let	3	16	0
57 let a více	2	10	0

Celkem	19	65	1
Celkem %	22,35%	76,47%	1,18%

Graf č. 29

Graf č. 30

U 14. otázky již nebyl takový rozdíl v odpovědích žen a mužů. Celých 91,77% žen a 76,47% mužů se nedomnívá, že politika je „mužskou záležitostí“. To je dle mého názoru poměrně pozitivní výsledek.

15. Víte, alespoň zhruba čím se zabývá vědecká disciplína Gender studies?

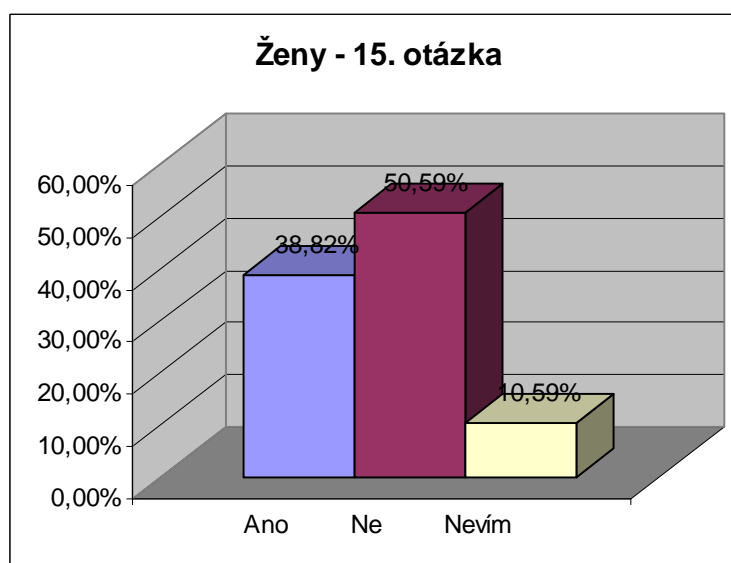
Tabulka č. 38: Otázka č. 15 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	7	8	0
31-43 let	10	19	4
44-56 let	16	13	4
57 let a více	0	3	1
Celkem	33	43	9
Celkem %	38,82%	50,59%	10,59%

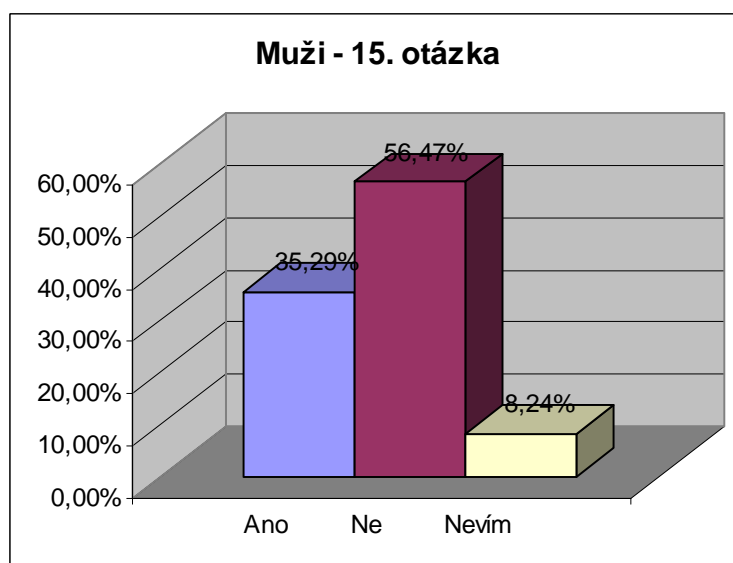
Tabulka č. 39: Otázka č. 15 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	9	11	3
31-43 let	12	17	2
44-56 let	5	13	1
57 let a více	4	7	1
Celkem	30	48	7
Celkem %	35,29%	56,47%	8,24%

Graf č. 31

Graf č. 32

U 15. otázky pro mě byly výsledky dotazníkového šetření překvapující, neboť pouhých 38,82% žen a 35,29% mužů ví alespoň zhruba čím se zabývá vědecká disciplína gender studies.

16. Zajímáte se o problematiku Gender studies?

Tabulka č. 40: Otázka č. 16 – ženy

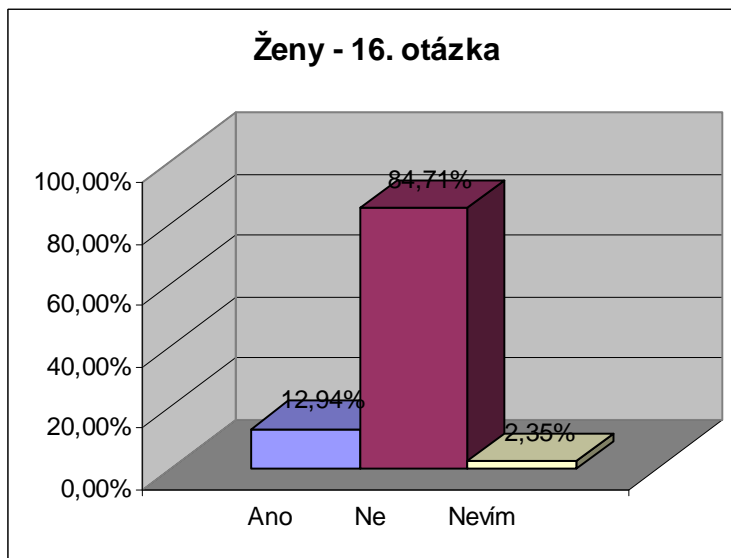
Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	3	12	0
31-43 let	1	32	0
44-56 let	7	24	2
57 let a více	0	4	0
Celkem	11	72	2
Celkem %	12,94%	84,71%	2,35%

Tabulka č. 41: Otázka č. 16 – muži

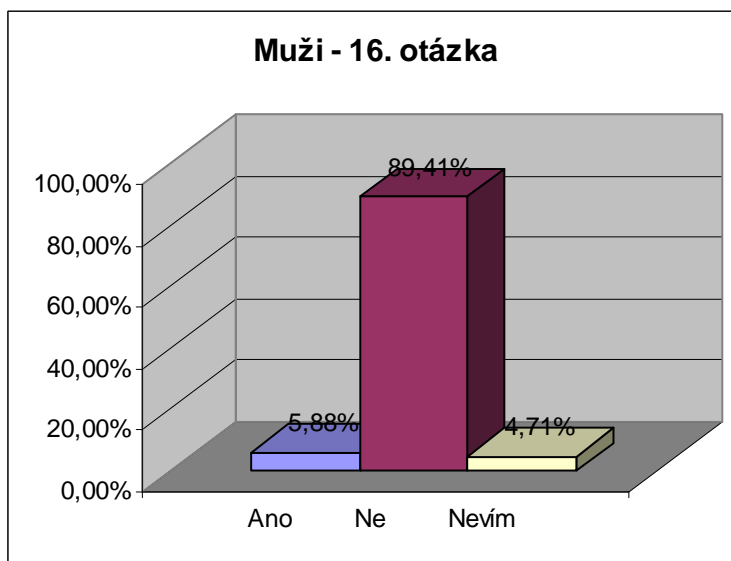
Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	1	20	2
31-43 let	4	26	1
44-56 let	0	18	1
57 let a více	0	12	0
Celkem	5	76	4

Celkem %	5,88%	89,41%	4,71%
-----------------	--------------	---------------	--------------

Graf č. 33

Graf č. 34

U 16. otázky, zda se dotazovaní zajímají o problematiku Gender studies odpovědělo jen 12,94% žen a 5,88% mužů kladně. Což jsou dle mého názoru velmi nízké hodnoty.

17. Pokud ano, je podle Vás problematika Gender studies aktuální?

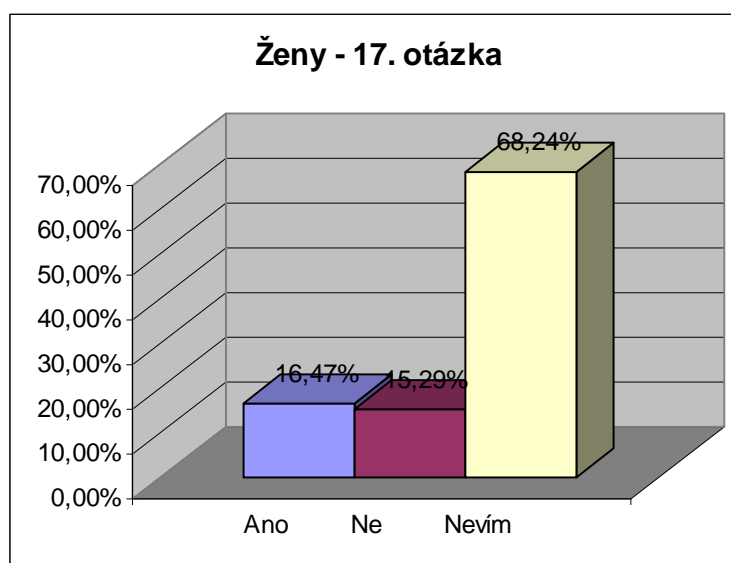
Tabulka č. 42: Otázka č. 17 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	3	3	9
31-43 let	3	4	26
44-56 let	8	6	19
57 let a více	0	0	4
Celkem	14	13	58
Celkem %	16,47%	15,29%	68,24%

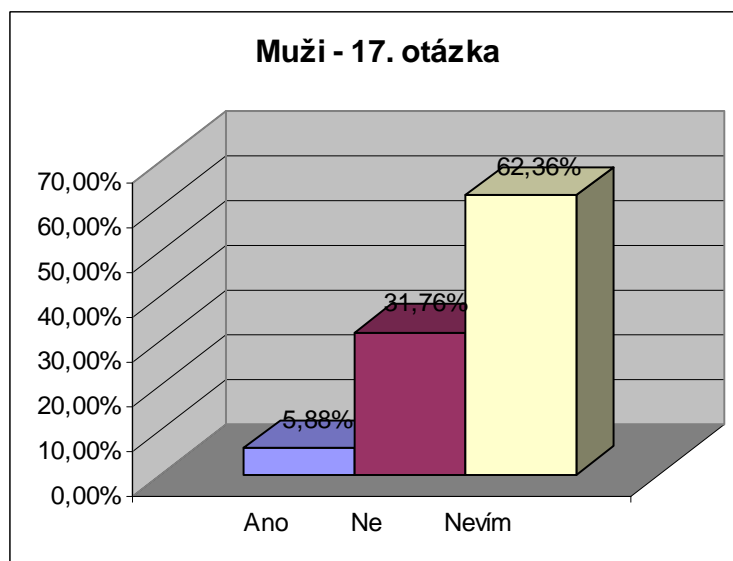
Tabulka č. 43: Otázka č. 17 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím
18-30 let	1	6	16
31-43 let	4	10	17
44-56 let	0	8	11
57 let a více	0	3	9
Celkem	5	27	53
Celkem %	5,88%	31,76%	62,36%

Graf č. 35

Graf č. 36

U 17. otázky celých 68,24% dotazovaných žen a 62,36% dotazovaných mužů neví, zda je problematika Gender studies aktuální. Jen nepatrné hodnoty jsou u kladných odpovědí, a právě tam by měly být dle mého názoru mnohem vyšší.

18. Existuje podle Vás i v současné době profese, kde jsou ženy zastoupeny minimálně a nemělo by to tak být?

Tabulka č. 44: Otázka č. 18 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Nevím	Neodpověděla
18-30 let	6	2	6	1
31-43 let	12	6	9	6
44-56 let	17	5	7	4
57 let a více	4	0	0	0
Celkem	39	13	22	11
Celkem %	45,88%	15,30%	25,88%	12,94%

Tabulka č. 45: Ženy

Věk	Profese, kde jsou podle dotazovaných žen ženy zastoupeny minimálně:
18-30 let	politicky (1), stavbyvedoucí a některé další stavební profese
31-43 let	politicky (4), pilotky, vedoucí pozice

	v podnicích, vědkyně
44-56 let	politicky (7), veřejná správa, ředitelky škol, naopak ve školství je podle dotazovaných mnoho žen (zde by mělo být více mužů)
57 let a více	-

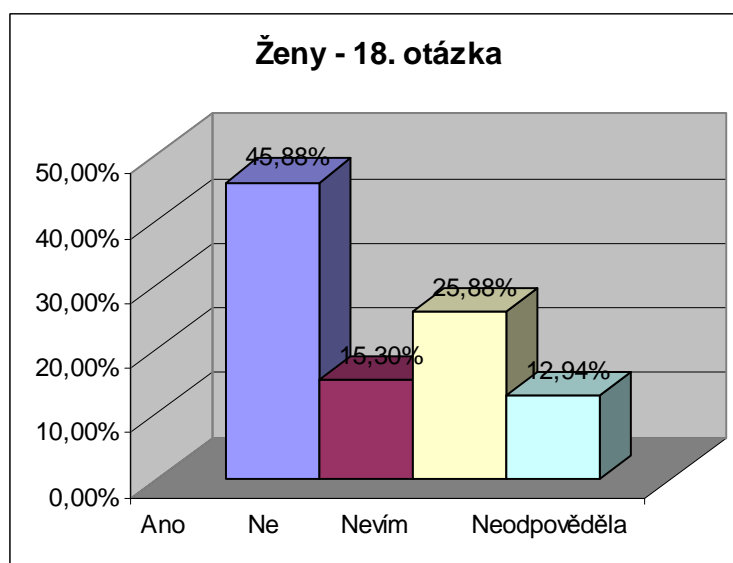
Tabulka č. 46: Otázka č. 18 – muži

Muži	Ano	Ne	Nevím	Neodpověděl
18-30 let	6	3	7	7
31-43 let	3	11	5	12
44-56 let	4	5	3	7
57 let a více	1	3	4	4
Celkem	14	22	19	30
Celkem %	16,47%	25,88%	22,35%	35,30%

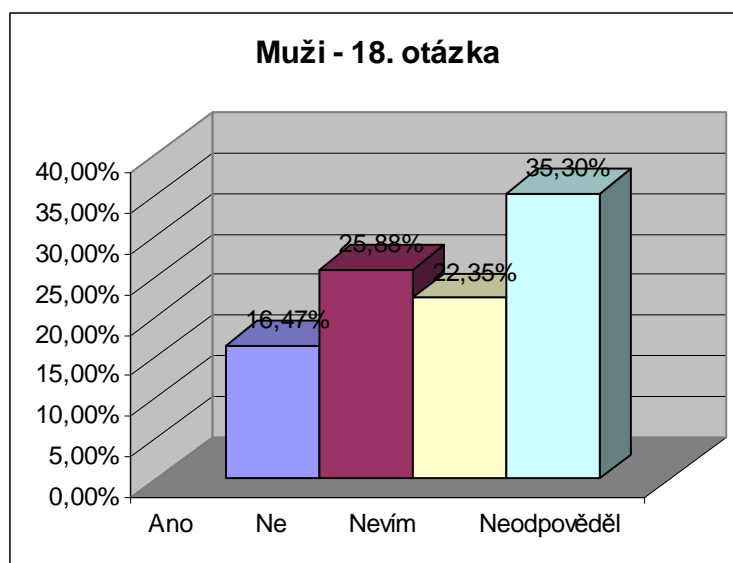
Tabulka č. 47: Muži

Věk	Profese, kde jsou podle dotazovaných mužů ženy zastoupeny minimálně:
18-30 let	politicky (2), pilotky, astronautky, instalatérky, řidičky z povolání, soudkyně
31-43 let	profesionální řidičky, kosmonautky, ženy v armádě
44-56 let	ženy zaměstnané v hornictví, hutnictví, hasičky, potápěčky
57 let a více	-

Graf č. 37

Graf č. 38

U 18. otázky se opět odpovědi dotazovaných žen a mužů výrazně rozcházejí. Značně velké množství žen, 45,88%, se domnívá, že v současné době stále existují profese, kde jsou ženy zastoupeny minimálně a nemělo by to tak být. Pouhých 16,47% mužů odpovědělo na tuto otázku též kladně. Ovšem i značně velké hodnoty jsou u odpovědi nevím. Jak je uvedeno výše, dle dotazovaných jednoznačně chybí ženy v politice a naopak ve školství by mělo být více mužů.

19. Zastáváte funkci/funkce ve veřejné správě?

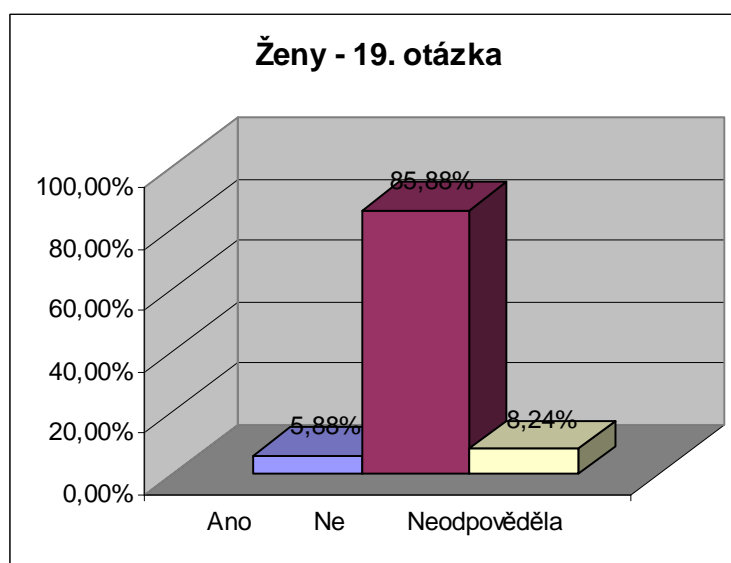
Tabulka č. 48: Otázka č. 19 – ženy

Ženy	Ano	Ne	Neodpověděla
18-30 let	0	15	0
31-43 let	3	25	5
44-56 let	2	29	2
57 let a více	0	4	0
Celkem	5	73	7
Celkem %	5,88%	85,88%	8,24%

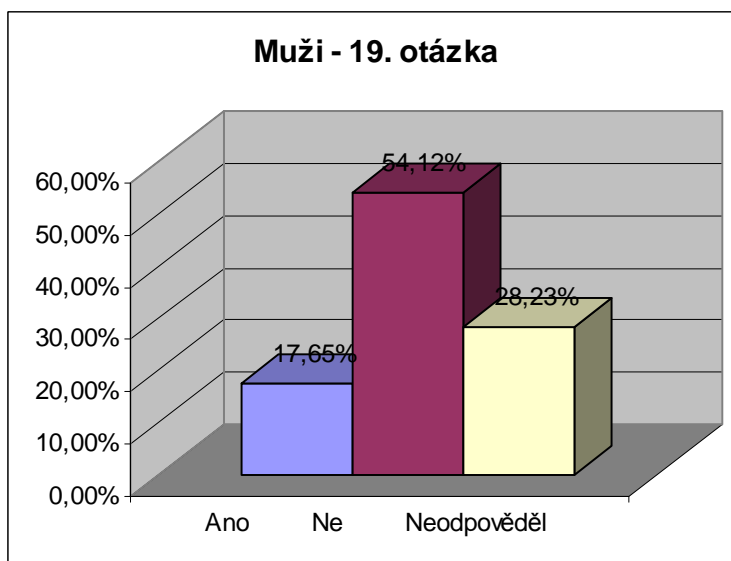
Tabulka č. 49: Otázka č. 19 – muži

Muži	Ano	Ne	Neodpověděl
18-30 let	5	11	7
31-43 let	5	16	10
44-56 let	2	12	5
57 let a více	3	7	2
Celkem	15	46	24
Celkem %	17,65%	54,12%	28,23%

Graf č. 39

Graf č. 40

U 19. otázky pouhých 5,88% dotazovaných žen a 17,65% dotazovaných mužů zastává funkci/funkce ve veřejné správě.

20. Jaké máte zkušenosti s činností žen ve veřejné správě? Jaký je Váš názor na ženy ve veřejné správě?

Tabulka č. 50: Otázka č. 20 – ženy

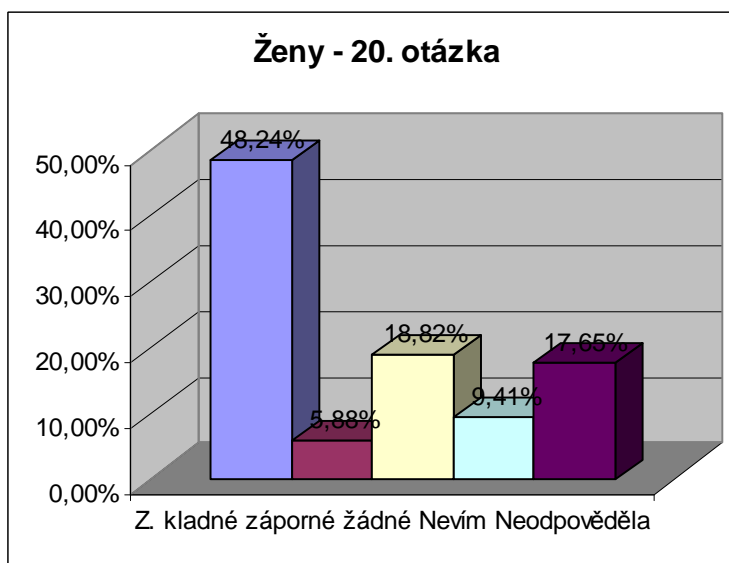
Ženy	Zkušenosti kladné	Zkušenosti záporné	Zkušenosti žádné	Nevím	Neodpověděla
18-30 let	3	3	4	3	2
31-43 let	14	1	5	5	8
44-56 let	21	1	6	0	5
57 let a více	3	0	1	0	0
Celkem	41	5	16	8	15
Celkem %	48,24%	5,88%	18,82%	9,41%	17,65%

Tabulka č. 51: Otázka č. 20 – muži

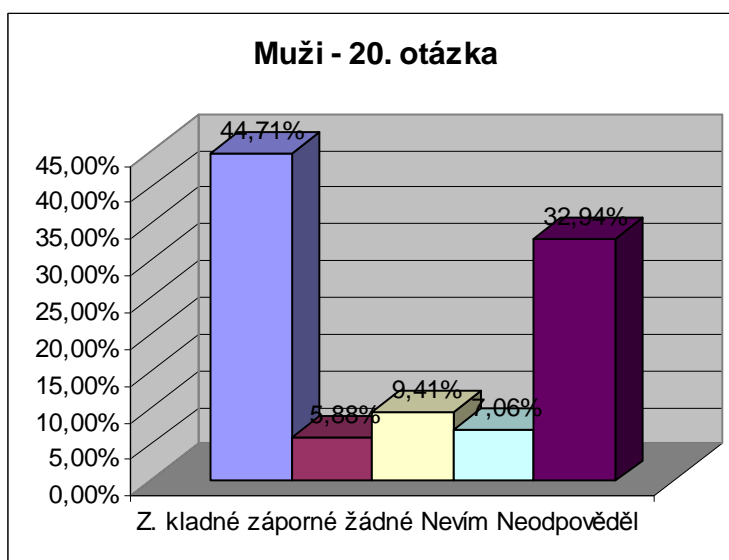
Muži	Zkušenosti kladné	Zkušenosti záporné	Zkušenosti žádné	Nevím	Neodpověděl
18-30 let	10	1	4	1	7

31-43 let	11	3	2	2	13
44-56 let	10	1	2	1	5
57 let a více	7	0	0	2	3
Celkem	38	5	8	6	28
Celkem %	44,71%	5,88%	9,41%	7,06%	32,94%

Graf č. 41

Graf č. 42

U 20. otázky, která měla od dotazovaných zjistit, jaké mají zkušenosti s činností žen ve veřejné správě a jaký je jejich názor na ženy ve veřejné správě, se odpovědi poměrně

shodovaly. 48,24% žen a 44,71% mužů má kladné zkušenosti, což je pozitivní zjištění. I když poměrně velké hodnoty jsou u odpovědí neodpověděl/a.

6.2 Shnutí dotazníkového šetření

V nadpoloviční většině otázek měli muži i ženy na dotazovanou otázku shodný či podobný názor. Ovšem na zbytek otázek se odpovědi mužů a žen rozcházely, ať již mírně či výrazně. Zarážející bylo, že poměrně velké procento mužů nesouhlasilo s výrokem T. G. Masaryka. Mnoho dotazovaných se shodlo na tom, že finanční zabezpečení již není především záležitostí mužů. Překvapující bylo, jak velké množství mužů vidí stále jako prioritu ženy rodinu, tedy soukromou sféru, ale na druhou stranu by zde chtěli rozhodovat, o čemž svědčí odpovědi mužů na otázku, zda by o nejdůležitějších věcech v rodině měl rozhodovat především muž. Až moc velké bylo i procento mužů, podle nichž by ženy měly vždy dát přednost rodině před kariérou. Ovšem je nutné dodat, že výrazně více mužů se domnívá, že žena již nepatří do soukromé sféry a že o nejdůležitějších věcech v rodině musí rozhodovat žena i muž společně, a také, že žena nemá vždy dát přednost rodině před kariérou. Dále se ukázalo, že rovnoměrnější zastoupení žen a mužů na pracovišti si přejí mnohem více ženy než muži, ti dokonce, jak je výše uvedeno, ženy mezi sebe často vpouštět nechtějí. Stále musí některé ženy u pracovního pohovoru snášet otázku, zdali plánují mít děti, ač jim dle zákona nesmí být položena. Dále z dotazníkového šetření vyplynulo, že Češi nemají příliš zájem o českou politiku, mnoho mužů nechce, aby bylo v české politice více žen a nevěří, že by větší množství žen v české politice na ni mělo pozitivní vliv, zatímco ženy věří, že političky by změnily českou politiku k lepšímu. Pozitivní zjištění bylo, že většina dotazovaných se nedomnívá, že politika je „mužskou záležitostí“. Málo dotazovaných vědělo alespoň zhruba čím se zabývá vědecká disciplína gender studies, až neuvěřitelně málo z nich se o tuto problematiku zajímá, a též málo z nich se domnívá, že gender studies je aktuální. U posledních třech otázek, kde bylo nutné odpovědi napsat, ne je jen zaškrtnout, byly pečlivější ženy, muži často nenapsali odpověď ani na jednu z nich.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Zdroj: vlastní, podle dotazníkového šetření

Závěr

Práce zkoumá život a postavení žen v české společnosti v minulosti a nyní, zejména jejich účast v životě veřejném a společenském od roku 1900 až po současnost. Zájem je soustředěn především na Jihočeský kraj, zvláště pak na Soběslavsko.

Po skončení „dlouhého“ 19. století a první poloviny 20. století ženy pronikly téměř do všech profesí.

České ženy v druhé polovině 20. století již nemusely zůstat doma, pokud nechtěly, úděl ženy se již neomezoval pouze na roli rodičky, matky a hospodyně, jejíž každodenní úloha péče o děti, o domácnost a o manžela, který se na večer vrátil domů z práce, byla stereotypní, unavující a neoceněná. Samozřejmostí se stalo právo, na vlastnictví majetku, právo na vzdělání a volební právo.

Práce tedy pojednává o českých ženách od přelomu 19. a 20. století až po současnost. Dále zmiňuje v současné době velmi aktuální problematiku rovných příležitostí. Popisuje také život a osudy významných českých žen. V práci je řešen politický vývoj v Soběslavi se zaměřením na ženy. Práce analyzuje zastoupení žen v soběslavském zastupitelstvu. Je nutné zmínit, že práce je zaměřena na ženy – političky, proto se v každé kapitole zmiňují o tehdejší politické situaci a zejména o zastoupení žen v politice.

Demokratické uspořádání společnosti by mělo s ženou v oblasti politiky logicky počítat. Ovšem zdá se, že tuto oblast muži střeží jako svoji doménu a ženy se do ní nehrou. Bude žena budoucnosti ženou politickou? Každopádně pozice a situace ženy v politice je nejistá a nehotová. Rozhodnutí je na českých ženách samotných, zda se v budoucnu budou více zapojovat do politického dění. Politická funkce je ovšem odpovědná a časově velmi náročná práce, kterou ženy mohou jen stěží skloubit s rodinou.

Jak již bylo řečeno, zastoupení žen v české politice roste jen pozvolna nebo dokonce stagnuje. Též podíl žen v politice klesá od obecní k vládní úrovni.

A jaká je situace na Soběslavsku? V Soběslavi ještě nikdy nebyla starostka. Kdo ví? Třeba se jí v budoucnu dočkáme. Stejně tak zastoupení žen v soběslavském zastupitelstvu v současné době spíše stagnuje. Snad se v budoucnu dočkáme toho, že zastoupení žen nejen v soběslavském zastupitelstvu, ale i v politice na všech vládních úrovních, se bude již jen zvyšovat do té míry, že ženy budou v politice zastoupeny ve stejném počtu jako muži. A

Česká republika tím pádem již nebude zaujímat svým zastoupením žen v politickém životě a legislativě poslední místo mezi ostatními členskými státy Evropské unie.

Nejdůležitější část práce se týká vyhodnocení dotazníkového šetření, což je má tvůrčí část práce. Dotazníků byly dvě téměř totožné verze, pro cílovou skupinu ženy a pro muže. Z vyhodnocení dotazníků vplynuly mnohdy zajímavé a často až překvapivé závěry.

V současnosti žijeme v globalizované společnosti, tedy i česká žena je její součástí. Česká žena musí stále vynakládat vyčerpávající úsilí, aby zvládala jak práci, tak rodinu. Ovšem jak na trhu práce, tak v politice je její postavení bohužel stále sekundární. Česká žena má i v současné době téměř o třetinu nižší roční příjem, než mají muži, ač jejich platy po roce 1989 vzrostly, dále i šance dosáhnoutí vedoucího místa je výrazně nižší, než je tomu u mužů, vyšší nezaměstnanost u českých žen je bohužel realitou apod. V Česku je nezáviděníhodná situace matky samoživitelky či ženy s nízkým důchodem. Nenašli bychom u nás v současné době ani jedinou výraznou ženskou osobnost působící ve veřejné sféře, politice či významnou reprezentantku feministických myšlenek. **Hlas české ženy je tedy ve společnosti pořád slyšet málo.**

Česká žena musí i dnes vynakládat až vyčerpávající úsilí, aby zvládala jak práci, tak rodinu.

Skutečná rovnost mezi muži a ženami je tedy stále otázkou, snad již blízké, budoucnosti.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy – Evropa 1789-1918*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005. 367 s. ISBN 80-7325-060-8.
2. BENEDIKTOVÁ, S. *Anna Lauermannová: „Povolte rozvody!“* Cosmopolitan, srpen 2007. 122 s. 112-113 s. (SAK, R. *Salon dvou století*. Paseka, 2003)
3. BINAROVÁ, M. *Jak se změnilы české ženy od listopadu 1989?* 1. vyd. Ona Dnes, 18. listopad 2008/č. 46. 62 s. 16-21 s.
4. BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7106-494-7.
5. BOUŠKA, V. a kol. *600 let města Soběslavi 1390-1990*. 1. vyd. Jihočeské tiskárny, státní podnik, České Budějovice, provoz Tábor. Městský národní výbor v Soběslavi v roce 1990 jako účelovou publikaci. 150 s. č. 330027989.
6. BUREŠOVÁ, J. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 506 s. ISBN 80-244-0248-3.
7. FRANK, P. a kol. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů*. 1. vyd. Brno: NESEHNUTÍ, 2004. 48 s. ISBN 80-903228-4-0.
8. FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2003. 184 s. ISBN 80-249-0239-7.
9. HORÁKOVÁ, K. *Božena Viková-Kunětická – Taková normální panička?* 1. vyd. Cosmopolitan, únor 2007. 122 s.
10. HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. 1. vyd. Dobrá Voda u Českých Budějovic: VŠERS, 2007. 168 s. ISBN 978-80-86708-41-6.
11. KRÍŽKOVÁ, A., PAVLICA, K. *Management genderových vztahů*. 1. vyd. Praha: MANAGEMENT PRESS, 2004. 156 s. ISBN 80-7261-117-8.
12. KUČERA-KUNŠTÁTSKÝ, Z. *Rozmarný svět citátů a aforismů*. 1. vyd. Brno: Jota, 1992. 232 s. ISBN 80-85617-01-3. 15 s.
13. LENDEROVÁ, M. *Eva nejen v ráji*. 1. vyd. Praha: Karolinum – vydavatelství UK, 2003. 200 s. ISBN 80-246-0375-6.
14. LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. 304 s. ISBN 80-204-0737-5.
15. LINTNER, J. *Soběslav 1390-1940*. 1. vyd. Vytiskla v dubnu L. P. 1941 knihtiskárna Šmíd a spol. v Soběslavi. 95 s.
16. LINTNER, P. *Pohledy soběslavské*. 1. vyd. Tisková příprava: Reklamní Ateliér s.r.o. Soběslav. Tisk: Tiskárna Jaroslav Karmášek, České Budějovice. Vydalo: Město Soběslav, 2009. 248 s. ISBN 978-80-254-3819-0.
17. MALÍNSKÁ, J. *Do politiky prý žena nesmí – proč?* 1. vyd. Praha: Libri, Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. 173 s. ISBN 80-86429-42-3.
18. MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V SOBĚSLAVI, PRUNEROVÁ, M. *Jubilejní sborník městského musea v Soběslavi 1897-1947*. Publikace měst. musea v Soběslavi č. 26. Šmíd a spol. v Soběslavi, 1947. 142 s. N-0219-A-30. 54-55 s.
19. NOVOTNÁ, I. *Anny Ondráková – „Mám hlad po životě.“* 1. vyd. Cosmopolitan, říjen 2006. 146 s.

20. PERKNEROVÁ, K. *Táborský deník*. 1. vyd. Středa 11. února 2009/č. 35. 22 s. (Zdroj: Průzkum Deníku, Fórum 50%.)
21. PLACHETKA, J. *Velká encyklopedie citátů a přísloví*. 2. vyd. Praha 2: Academia, AV ČR, 1999. 526 s. ISBN 80-200-0712-1. 197 s.
22. PLACHETKA, J. *Velký slovník citátů a přísloví*. 1. vyd. Praha 2: Academia, AV ČR, 1996. 402 s. ISBN 80-200-0602-8. 383 s.
23. PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství*. 2. vyd. Praha: TRITON s.r.o., 2004. 208 s. ISBN 80-7254-374-1.
24. PTÁČEK, M. *Citáty slavných*. 1. vyd. Praha: ZEUS-B, 1992. 134 s. ISBN 80-900606-7-6. 49 s.
25. RENZETTI, C. M. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha 1: Karolinum, 2003. 644 s. ISBN 80-246-0525-2.
26. ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. 1. vyd. Praha 3: Petrklíč, 2002. 280 s. ISBN 80-7229-074-6.
27. SCHÜTZOVÁ, R. *Hana Podolská – drzá švadlenka*. 1. vyd. Cosmopolitan, únor 2008. 146 s.
28. SMRŽ, E. *Soběslavsko*. 1. vyd. Vydala učitelská jednota „Komenský“ v Soběslavi. Vytiskla knihtiskárna Šmíd a spol. v Soběslavi, 1930. 47 s.
29. TRPÁK, P., LINTNER, J. *Soběslavsko*. 1. vyd. Vydal odbor obchodu a komise cestovního ruchu ONV v Táboře spolu s MěstNV v Soběslavi. Jihočeské tiskárny České Budějovice. 60 s.
30. VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*. 1. vyd. Praha 1: SLON, 2003. 358 s. ISBN 80-86429-18-0.
31. VŠERS, *Tomáš Garrigue Masaryk*. 1. vyd. Dobrá Voda u Českých Budějovic: VŠERS, 2006. 259 s. ISBN 80-86708-22-5.
32. WICHTERICH, CH. *Globalizovaná žena*. 1. vyd. Praha: proFem o.p.s., 2000. 232 s. ISBN 80-238-5631-6.

Elektronické zdroje

1. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Emilie_Fry%C5%A1ov%C3%A1>
2. <<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=2096788>>
3. <<http://www.feminismus.cz/historie.shtml>>
4. <<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml>>
5. <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocclanku=2008020205>>
6. <<http://www.genderstudies.cz/>>
7. <<http://www.literarky.cz/?p=clanek&id=3551>>
8. <<http://management.gendernora.cz/index.php?page=dictionary#P/>>
9. <http://www.padesatprocent.cz/?c_id=269>
10. <http://www.padesatprocent.cz/?r_id=21>
11. <<http://www.volby.cz/>>
12. <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=2136969>>

Seznam příloh

1. Příloha č. 1: Slovníček pojmů

2. Příloha č. 2: Významné české ženy

Hana Podolská

Božena Viková-Kunětická

Anny Ondráková

Emilie Fryšová

Příloha č. 1:

Slovníček pojmů

A

Afirmativní/pozitivní akce

Opatření zaměřená na určitou skupinu, která mají za cíl vyloučit a předcházet diskriminaci nebo napomoci vyrovnat znevýhodnění vycházející z tradičních postojů, chování a struktur (bývá také nesprávně označováno jako „pozitivní diskriminace“).

Atypická práce/zaměstnání

Například práce na částečný úvazek, večerní nebo víkendová práce, práce na dobu neurčitou, dočasná nebo sub-dodavatelská práce vykonávaná doma, práce po telefonu, práce na omezený počet hodin.

D

Diskriminace

Rozlišování lidí na základě nějaké charakteristiky (pohlaví, barva pleti, náboženská příslušnost, citová orientace).

Diskriminace na základě pohlaví - přímá

Situace, kdy je s osobou zacházeno hůře kvůli jejímu nebo jeho pohlaví (např.: v inzerátech typu „přijmeme muže na místo ředitele“).

Diskriminace na základě pohlaví - nepřímá

Situace, kdy zákon, politika nebo praxe, které se jeví na první pohled jako neutrální, mají neadekvátně negativní vliv na příslušníky jednoho pohlaví. (Např.: zaměstnavatel rozhodne, že zaměstnanci na částečný úvazek nemají nárok na penzijní připojištění, které hradí zaměstnancům na plný úvazek. Protože ale na částečný úvazek pracují téměř výhradně ženy, toto opatření působí diskriminačně proti nim.)

Domácí násilí/násilí v rodině

Jakákoli forma fyzického, sexuálního nebo psychického násilí a/nebo použití fyzické či emocionální síly a/nebo výhrůžek fyzickým násilím včetně násilí sexuálního v

rámci rodiny nebo domácnosti. Zahrnuje zneužívání dětí, incest, násilí na partnerce (partnerovi) a sexuální nebo jiný druh zneužívání členů domácnosti.

Přenos důkazního břemene

Pokud osoba podá soudní žalobu, je v běžných případech na ní, aby dokázala, že je žaloba oprávněná. V případech diskriminace je však důkazní břemeno přeneseno na stranu žalovanou, což znamená, že jestliže strana cítící se poškozena přednese ke svému podezření pádné důvody, je pak na straně žalované, aby dokázala, že princip rovného zacházení nebyl porušen. Přenos důkazního břemene se také používá v případech sexuálního obtěžování.

F

Feminismus/ feminismy

Toto různorodé hnutí má své počátky na konci 18. a na začátku 19. století a vychází z přesvědčení o nerovném postavení žen ve společnosti. Feministky 1. vlny feminismu usilovaly především o dosažení základních občanských práv, jako je volební právo, právo na vzdělání a na majetek. V 2. vlně se feminismus rozvíjel v 60. letech 20. století v USA, kdy byl úzce spojen zejména s bojem za lidská práva pro všechny. Feministky poukazují na to, že ženy jsou ve společnosti podceňovány, nemají rovnoprávné zastoupení v politice či odborech, jejich práce v domácnosti a při výchově dětí není nijak hodnocena a nemá dostatečnou prestiž. **V dnešní době mluvíme o 3. vlně feminismu, jejím cílem je rozvíjet dosažená ženská práva.** Feministky nevidí v mužích nepřátele, naopak usilují o společný dialog. Feministky se zabývají širokou škálou oblastí a vycházejí z různých teorií, není tedy možné mluvit o feminismu jako o uceleném hnutí. Některé požadavky jsou však společné: 1. stejné mzdy žen a mužů za stejnou práci, 2. stejné příležitosti a stejný přístup ke vzdělání žen a mužů, 3. možnost antikoncepce a interrupce, 4. společné formy péče o děti, 5. právní a finanční nezávislost všech žen, 6. ukončení diskriminace lesbiček, 7. ochrana všech žen bez ohledu na jejich status před jakýmkoli formami násilí, 8. přeformulování všech zákonů, ale i přestrukturování institucí, které zvýrazňují mužskou dominanci a umožňují agresi mužů vůči ženám.

Feminizace chudoby

Zvyšující se podíl a převaha chudoby mezi ženami ve srovnání s muži (např.: celosvětově vlastní muži 99,1% půdy, zatímco ženy jen 0,9%).

Flexibilní opatření

Taková úprava pracovní doby či režimu práce, která zaměstnaným zjednodušuje sladění osobního/rodinného a pracovního života; typicky mezi ně patří snížený pracovní úvazek, flexibilní pracovní doba a práce z domova aj.

G

Gender

(džendr) Sociální konstrukt, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.

Gender mainstreaming

Systematické prosazování priorit a potřeb žen a mužů ve všech druzích politik a opatření s cílem dosáhnout rovnosti žen a mužů. (Např.: při plánování spojů hromadné dopravy by se mělo posoudit, jakým způsobem ji využívají muži a jakým ženy, neboť tento způsob bývá velmi rozdílný. Teprve po takovém posouzení lze rozhodnout tak, že není poškozeno ani jedno pohlaví.)

Genderová analýza

Studium rozdílů v potřebách, podmínkách, přístupu ke zdrojům, kontrole majetku, rozhodovacích pravomocích atd. mezi ženami a muži.

Genderový audit

Hodnocení politik, programů a institucí z hlediska toho, zda zohledňují rozdílné dopady svých působení na ženy a muže.

Genderová dimenze

Aspekt jakéhokoli problému, který se týká rozdílů v životě žen a mužů.

Gender(ová) identita

Subjektivní v čase přetrvávající vědomí sebe sama jako ženy nebo muže.

Genderový management/Management genderových vztahů

Zabývá se postavením žen a mužů v organizaci. Souvisí především s personální prací.

Genderově neutrální

Nemající žádný vliv na rovnost žen a mužů či jejich vztahy.

Genderová role

Soubor určitých pravidel (většinou nepsaných, neformálních), které předepisují určité typy chování pouze ženám a jiné pouze mužům. (Např.: většina společnosti považuje za správné, když žena zůstane s dítětem na mateřské dovolené a muž chodí do zaměstnání. Pokud je tomu v některých rodinách obráceně, už to jako správné vnímáno není.)

Genderová rovnost/rovnost mezi ženami a muži

Koncept, který říká, že všichni lidé mají svobodu rozvíjet svoje osobní schopnosti a činit tak bez omezení, která určují přísné genderové role, a že rozdílné chování, aspirace a potřeby žen a mužů budou považovány za rovné a budou stejně hodnoceny a podporovány.

Genderová smlouva

Soubor pravidel týkajících se genderových vztahů, které ženám a mužům připisují různé povinnosti, hodnotu, práci. Tato pravidla se definují na třech úrovních: v rámci norem a hodnot celé společnosti; na úrovni institucí - tj. v systému zaměstnání, vzdělání apod.; a v rámci rodiny.

Genderová socializace

Vyjadřuje proces učení se ženským a mužským rolím, kdy si jedinec již od útlého věku, v rámci utváření svého „já“, osvojuje určité sociální normy a hodnoty. Jedinec se učí, jak by se měl jako holčička/žena nebo chlapeček/muž chovat, jednat, vyjadřovat, oblékat, ale třeba i projevovat vůči svému okolí neboli utváří si svoji genderovou identitu. Tento proces, probíhající intenzivně zejména v ranném dětství, probíhá více či méně u člověka po celý život.

Na základě působení okolí a vlastních dispozic si lidé budují genderovou identitu jako součást identity osobní, učí se chovat jako žena či muž.

Genderové stereotypy

Jsou zjednodušující souhrnné popisy a pravidla určená pro chování, jednání, prezentování se apod. ženám a mužům. Jedná se ovšem často o předsudky či myslné představy o „správném“ či „přirozeném“ chování a obecném posuzování jedinců na základě

jejich příslušnosti k určitému pohlaví bez hlubší specifikace toho, co je těmto jedincům vrozené a co získali výchovou, jaké jsou jejich individuální vlastnosti, schopnosti, názory, představy o životě apod.

K

Kvóty

Opatření s cílem napravit předcházející nerovnost obvykle ve vztahu k rozhodovacím pozicím nebo k přístupu ke školení či zaměstnání, které definuje určitý podíl míst pro určitou skupinu. Jedná se o jednu z forem afirmativních/positivních opatření. (Např.: některé politické strany v zemích EU uplatňují kvóty na kandidátních listinách tzv. zipovým systémem, tzn. že se na nich střídá vždy žena a muž. Na jiných kandidátkách může být 40% žen, 40% mužů a zbytek ponechán „volné soutěži“.)

L

Lidská práva žen

Práva žen a dívek jako nezcizitelná a neoddělitelná část všeobecných lidských práv zahrnující také reprodukční práva.

M

Management diverzity

Jeho hlavním smyslem je vytváření organizačního prostředí, v němž není žádný člověk diskriminován na základě pouhé skutečnosti, že se nějak sociálně (např.: rasa, národnost, společenská třída či gender) nebo osobně (např.: tělesné postižení, věk, sexuální orientace) odlišuje od tzv. většiny.

N

Násilí založené na genderu/sexuální násilí

Jakýkoli druh násilí s použitím nebo výhrůžkou fyzické nebo emocionální síly včetně znásilnění, domácího násilí, sexuálního obtěžování, incestu nebo pedofilie.

Neviditelné bariéry/skleněný strop

Tradiční postoje, předpoklady a hodnoty, které brání posílení pozic žen v plné účasti na životě společnosti. Pojem „neviditelný strop“ se používá specificky pro označení

překážek v rámci organizací dominovaných muži, které znemožňují ženám postup na vyšší pozice.

O

Ohodnocení neplacené práce

Kvantitativní míra zahrnující odhad hodnoty neplacené práce, což je například práce v domácnosti, péče o děti nebo jiné závislé osoby, práce ve vlastní komunitě či jiná dobročinná práce, neplacenou práci v tomto smyslu častěji vykonávají ženy.

P

Paritní demokracie

Koncept společnosti, na které se rovným způsobem podílejí ženy a muži, a který říká, že jejich úplné a rovné užívání občanství je závislé na jejich rovném zastoupení v politických rozhodovacích pozicích. Podobné nebo stejné úrovně účasti žen a mužů v rozmezí 40% až 60% v celém demokratickém procesu jsou principem demokracie.

Pohlaví

Biologické vlastnosti, které odlišují lidské bytosti jako ženy a muže. Zahrnuje základní fyziologické rozdíly mezi muži a ženami, zejména tedy odlišnosti týkající se pohlavních orgánů a reprodukčních dispozic

Q

Queer studies

Queer studies se zabývají politikou sexuality a konstrukcí sexuálních identit ve společnosti. V jeho centru stojí dekonstrukce heteronormativity a kritická analýza fungování moci a společenské kontroly prostřednictvím sexuality. Tyto studie kladou důraz na historickou a sociologickou kontextualizaci tvorby sexuálních subjektů, objektů a kategorií, které formují naši společnost. Queer studies se zabývá tématy, která propojují politiku sexuality s konstrukcí, fungováním a překračováním genderových stereotypů a poukazují na potenciál zpochybňování tradičních kánonů a zakořeněných způsobů myšlení, jako jsou například ženská maskulinita, transgender, homosexualita či travesty show.

R

Reprodukční práva

Právo jakékoli osoby nebo páru svobodně a odpovědně se rozhodnout, kolik, v jakém intervalu a kdy mít děti (včetně práva svobodného rozhodnutí se pro interrupci). Zahrnuje také právo na informace a prostředky učinit takové rozhodnutí a právo získat nejvyšší možnou úroveň sexuálního a reprodukčního zdraví.

Rovné příležitosti pro ženy a muže

Neexistence překážek pro účast na ekonomickém, politickém a sociálním životě na základě pohlaví.

S

Sdílení zaměstnání

Situace, kde existuje pouze jedno pracovní místo, jeden plat za výkon dané práce a jedny pracovní podmínky, které jsou sdíleny (obvyčejně) dvěma nebo i více lidmi, kteří pracují podle dohodnutého rozpisu nebo vzoru.

Segregace práce/zaměstnání

Koncentrace žen a mužů v určitých typech zaměstnání a na různých úrovních činností, přičemž možnosti žen jsou omezenější než možnosti mužů (**horizontální segregace**). Ženy také vykonávají práci nižší úrovně (**vertikální segregace**).

Sexuální obtěžování

Nežádoucí chování sexuální povahy nebo jiné chování, které je založeno na sexu a které snižuje důstojnost žen či mužů.

Skleněný strop

Označuje situaci, kdy se ženám ve firemní hierarchii mnohdy podaří vystoupat do úrovně středního managementu, jejich postup však v určitý moment ustane jakoby nad hlavou měly „skleněný strop“ - neviditelnou, ale přesto existující bariéru bránící jejich kariéernímu růstu.

Skleněný útes

Výzkum British Journal of Management poukazuje na předpoklad, že špatné hospodářské výsledky firem mohou vést k vyšší ochotě jmenovat ženy do vedení. V období poklesu ekonomiky totiž měly firmy, které jmenovaly do vedení ženy, konzistentně horší výsledky po dobu pěti měsíců před jejich jmenováním, než firmy, které vedením pověřily

muže. Ženy ve vedoucích pozicích tak mohou být vystaveny větší kritice než muži na stejné pozici.

Sladění práce a rodinného života/work-life balance

Zavádění opatření vedoucích k vzájemnému kombinování rodinného a pracovního života jak pro ženy, tak pro muže. Jde např.: o flexibilní pracovní uspořádání, sdílení informací, rodičovské dovolené apod.

Stejná odměna za práci stejné hodnoty

Stejná odměna za práci, které je připisována stejná hodnota bez diskriminace podle pohlaví nebo stavu, a to ve vztahu ke všem aspektům odměny a platových podmínek.

Stlačený pracovní týden

Zaměstnaný pracuje například namísto obvyklých 8 hodin během 5 dnů, 10 hodin během 4 dnů (týdně).

T

Teleworking

Práce z domova, resp. práce na dálku; zaměstnavatel umožní, aby byla část úvazku (případně celý) vykonávána z domova; obvykle za využití telefonu, faxu či počítače s připojením k internetu.

V

Volná pracovní doba

Někdy bývá používán název konto pracovní doby; umožňuje volit počet pracovních hodin a pružné uspořádání rozpisu služeb či směn, a to na denním, týdenním, měsíčním nebo ročním základě.¹¹⁰

¹¹⁰ Dostupné na WWW: <<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml>>

Dostupné na WWW: <<http://management.gendernora.cz/index.php?page=dictionary#P/>>

HRDLIČKOVÁ, A. *Úvod do gender studies*. Dobrá Voda u Českých Budějovic, 2007, s. 9-77.

Příloha č. 2:

Významné české ženy

Významných českých žen bychom bezpochyby našli velké množství. Vybrala jsem ty, jež jsou známé či méně známé, ale patří do české historie, nějakým způsobem ji ovlivnily a především jsou významnými českými ženami pro mě. Na následujících stranách píše o: **Haně Podolské**, **Boženě Vikové-Kunětické**, největší část je věnována **Anny Ondrákové** a jako poslední uvádím **Emilii Fryšovou**, významnou ženu spjatou se Soběslaví.

Hana Podolská (1880 – 15. 2. 1972)

„Klasický kostým, do něj bílá blůzička, k tomu dobrý šperk, dobrá bota, jednoduchý klobouk.“

Hana Podolská¹¹¹

Johanna Podolská se narodila roku 1880, jméno dostala po matce, říkali jí ale Hana, byla nejstarší z dvanácti dětí. Její otec, architekt František Vošahlík, zemřel v necelých čtyřiačtyřiceti letech na tuberkulózu a rodina v Praze upadla do dluhů. Hana se chtěla učit krejčovou, ale pohádala se s mistrovou: „Tady končím! Nehodlám být mizerně placenou švadlenou. Já si založím vlastní salon. Piště si, že o mně ještě uslyšíte!“ Snila o tom, že si založí vlastní obchod. Při procházce Stromovkou se setkala s **polským šlechticem a malířem Viktorem Podolským**. Zprvu lehká konverzace se záhy přeměnila v diskusi o umění. Hana zjistila, že Viktor je vzdělaný a zajímavý. Její touhu po podnikání chápal a věřil, že Hana uspěje. Viktor s Hanou se vzali roku 1908.

Viktor byl zámožný a investoval do Hanina **salonu U pěti králů** ve Vyšehradské ulici, pomáhal jí i s návrhy šatů. Rok po svatbě se jim narodil syn Miloš, v následujícím roce pak Viktor, ale Hana dál dohlížela na střihače, švadleny, žehlíčky, kožešníky a krajkářku. Chovala se přísně, razila heslo: Komu se u nás nelíbí, může jít. Na druhé straně uměla zaměstnance řádně ocenit, platila dobře a modelky si mohly předváděné šaty nechat. Klientka dostala nejprve občerstvení, pak jí šaty předvedla modelka a látku si mohla vybrat

¹¹¹ SCHÜTZOVÁ, R. *Hana Podolská – drzá švadlenka*. Cosmopolitan, únor 2008, s. 139.

z luxusního vzorníku. Navíc Hana své stálé zákaznice znala a věděla, co jim sluší a co je lepší zakrýt. Zákaznice měla z majetnějších vrstev, na model u Podolské však spořily i chudší slečny či paní, i když to trvalo i roky. Před první světovou válkou se salon přestěhoval do centra Prahy, na roh Vodičkovy a Jungmannovy ulice. Interiér nechala vyvést z mramoru, zaplnit luxusním nábytkem, květinami a pyšnila se i tím, že nabízela dvojí osvětlení zkušebních kabin. Jedno napodobovalo denní a druhé umělé večerní osvětlení. O rok později Hana otevřela další salon v paláci Lucerna, kam se rodina i přestěhovala. Tam pro ni pracovalo víc než sto lidí. Stala se první návrhářkou, která zaměstnávala manekýnky pro předvádění modelů. **Hana také jako první v Československu uspořádala módní přehlídku. Konala se v Lucerně a sklídila ohromný úspěch. Pravidlem bylo, že ještě ani přehlídka neskončila a modely už byly rozebrané.**

Začátkem 20. let nastoupila do jejího salonu **kreslířka Hedvika Vlková**. Studovala ornamentální kresbu na Umprum a Hana si ji brzy oblíbila. Ty dvě vytvářely jedinečný styl salonu.

A protože Hanino jméno zaručovalo tu nejlepší krejčovskou kvalitu, měla významné klientky nejen mezi manželkami ministrů a diplomatů, ale především mezi celebritami filmového nebe. Oblékala herečky **Adinu Mandlovou, Natašu Gollovou a Hanu Vítovou**, ale i **automobilovou závodnici Elišku Junkovou**. Kostým pro roli Violetty si u ní objednala i **operní pěvkyně Jarmila Novotná**. Tento kousek dnes vystavuje depozitář newyorské Metropolitní opery. Své modely navíc nechala nafotit další špičkou tehdejší doby, fotografem Františkem Drtikolem. V osobním životě ale přicházela jedna rána za druhou. Nejprve nešťastnou náhodou přišel o život její manžel. V šestadvaceti letech umírá na otravu krve starší syn Miloš. Zasáhl ji odchod Hedviky Vlkové, která si založila vlastní salon. Aby nemusela na osobní ztráty myslet, vrhla se do práce. **V roce 1939 vytvořila svou asi nejznámější filmovou róbu, kterou ve filmu Kristián oblékla herečka Adina Mandlová.** Na přijetí objednávky u ní se čekalo až půl roku.

Haniným nástupcem se měl stát syn Viktor, který salon jezdil zastupovat do zahraničí. Válka však Hanu trápila. Salon trpěl katastrofálním nedostatkem látek, ani nitě se nesehnaly v dobré kvalitě. Přesto se Haně dařilo udržet alespoň zdání luxusu. Pak ale nastal 5. březen 1948 a salon hlídaly Lidové milice jako produkt buržoazní kultury. Viktora zatkli

a uvěznili, salon byl znárodněn. Návrhářku ochránila **Marta Gottwaldová**, žena prvního dělnického prezidenta. Ta věděla, že Hana šila pro manželku prezidenta Beneše a chtěla být stejně elegantní. Prosadila Podolskou na post vedoucí švadleny, pomohla Viktorovi z vězení a za hranice. Salon se přejmenoval na „Oděvní službu Eva“ a Hana v něm vydržela do roku 1956, kdy ji poslali do důchodu. Syna Viktora už nikdy neviděla. **Jedna z nejvýraznějších návrhářek 20. století** zemřela 15. února 1972. Její salon existoval do roku 1991 jako „Oděvní služba“. Pak ho zrušili.¹¹²

Božena Viková-Kunětická (30. 7. 1862 – 18. 3. 1934)

„Žena má právo vychovat dítě sama – i bez partnera.“

Božena Viková-Kunětická¹¹³

Psal se rok 1914, k řečnickému pultu v českém parlamentu přichází první žena vůbec. Svoji řeč si napsala vlastnoručně. Flamennou, zanícenou, nekompromisní. Žádá, aby ženy zastávaly veřejné funkce stejně jako muži. A hlavně aby nemusely skončit s prací, když se chtějí vdát a mít děti. Pracující ženy se totiž vdávat nesměly. A jako svobodné zase nemohly vychovávat potomka. Božena Viková-Kunětická sice prošla dlouhým vývojem, než se v ní probudila zapálená bojovnice za práva žen, ale nakonec se jí podařilo vstoupit do politiky, kontroverzním dílem pobouřit zatuchlé patriarchy a vydobýt pro ženy spoustu výhod.

Dcera obchodníka s obilím Božena se narodila roku 1862 v Pardubicích. Většinu času trávila s maminkou, inteligentní a na svou dobu nesmírně svobodomyšlnou ženou, která si nepotrpěla na konvence. Byla to charismatická žena s obrovským vypravěčským talentem, která probudila ve své dceři vášně pro psaní a literaturu. Božena si také oblíbila přírodu, nejvíc magickou krajinu v okolí Kunětické hory. Natolik, že si podle ní zvolila literární pseudonym.

V jednadvaceti letech se seznámila s **cukrovarnickým uředníkem Josefem Vikem**. V té době se snažila „krotit“ a stát se vzornou matkou a hospodyní. Psala jen ve volných chvílích, Vika v podstatě nikdy nemilovala. Krátce po svatbě otěhotněla, porodila,

¹¹² SCHÜTZOVÁ, R. *Hana Podolská – drzá švadlenka*. Cosmopolitan, únor 2008, s. 138-139.

¹¹³ HORÁKOVÁ, K. *Božena Viková-Kunětická – Taková normální panička?* Cosmopolitan, únor 2007, s. 115.

ale syn brzy zemřel. Po roce se celý scénář opakoval. Přežilo až třetí dítě – **dcera Vlasta**. Smrt synů jí hluboce ranila. Od té doby stavěla mateřskou lásku nadevše.

90. léta 19. století přinesla větší svobodu a emancipaci žen. I Božena Viková-Kunětická přehodnotila své postoje. Světlo světa spatřilo její první feministické dílo, kritizuje v něm manželství jako ryze účelovou záležitost. Později se zasazovala o to, aby muž i žena měli v manželském svazku stejná práva a povinnosti. Kromě toho prosazovala svobodnou volbu partnera. Kritici její díla zavrhovali. Naopak **spisovatele Josefa Svatopluka Machara** svým horkokrevným projevem naprosto okouzila. Během příštích deseti let si vyměnili 446 dopisů. Kunětická bohužel nejintimnější dopisy s Macharem spálila, takže o skutečné síle jejich vztahu nikdo nic neví. O dva roky mladší Machar ji v každém případě podporoval v obhajobě rovnoprávnosti žen.

I svůj nejtendenčnější **román Medřická** o učitelce, která se stane svobodnou matkou, považuje za nezávislý boj za vlastní volnost. Dráždila ji hlavně nucená bezdětnost finančně nezávislých žen. Proto usilovala o to, aby žena mohla od špatného partnera prostě odejít a aby mohla vychovávat dítě i jako svobodná. Společnost Kunětickou považovala za vlajkonošku sexuální revoluce. V tom se ale mýlila. Kunětická všechno dělala hlavně pro blaho mateřské lásky.

Začátkem 20. století začala přednášet o nacionalismu a ženské otázce. Jako talentovaná řečnice sklízela obrovský úspěch. Když pak české ženské hnutí dospělo k poznání, že účinných společenských změn se bez aktivní účasti žen v politice nedomůže, Kunětická se dostala díky svému vzdělání, reprezentativnímu vzhledu i vystupování do hry. Probíhaly kampaně za prosazení volebního práva žen. Neúspěšně. Pak ale nastal zásadní zvrat. Přišlo se na to, že zákon sice zakazuje ženě volit, ale přímo nevylučuje právo být volena. V té době již Kunětická zastávala post předsedkyně ženského odboru v Národní straně svobodomyšlné. V roce 1912 se dostala na kandidátku strany do českého sněmu. Její národně orientované postoje provokovaly české Němce, feministické požadavky zase konzervativce, ale zaručily jí dostatečný počet hlasů k vítězství. **Češi měli poslankyni. Po Finsku a Norsku jedinou v Evropě. Gratulace ze zahraničí se valily proudem.** V té době byly anglické sufražetky za podobné názory zavřené ve věznicích a mladý britský poslanec Winston Churchill trousil na adresu volebního práva žen jednu jedovatou poznámku za druhou. Bohužel Kunětická do parlamentu po volbách nevstoupila, protože jí tehdejší český místodržitel kníže Thun odepřel poslanecké osvědčení. Práh sněmovny

překročila až o dva roky poději, jako poslankyně za Československou národní demokracii. V polovině 20. let dokonce chvíli působila jako senátorka. **Žádala rovnoprávnost muže a ženy v rodině, zrušení celibátu zaměstnaných žen, prala se za zřízení sítě mateřských škol a za bezplatné kurzy pro pomocnice v domácnosti. Žena by se podle ní neměla přetěžovat, a pokud pracuje, péči o domácnost má převzít někdo jiný. V roce 1927 byla za své literární a dramatické dílo jako druhá žena (po Elišce Krásnohorské) jmenována členkou České akademie. Po smrti manžela Kunětická v poklidu dožila u své dcery v Českém Brodě.**¹¹⁴

Anny Ondráková (15. 5. 1902 – 28. 2. 1987)

„Byla to legrační dvojice, on velmi robustní, ona jako dítě. Ona stále dbala na zdravou výživu a na to, aby nepřibrala a udržela si svůj dětský vzhled. Byla jako rtuť a ani v přestávkách mezi natáčením neposeděla, měla hlad po životě. /.../ I když byla vážná, člověk měl dojem, že se šelmovsky usmívá. /.../ Hlubokomyslné diskuse o roli jí byly cizí, ale gestikulovala a pohybovala se velmi ukázněně. Bylo na ní vidět, že kdysi tančila v baletu.“

Otomar Korbelař (Anny Ondráková a Max Schmeling)¹¹⁵

Malá blondýnka s rudými ústy namalovanými do srdíčka, to byla poznávací značka Anny Ondrákové. Bez nadsázky ji můžeme označit jako první českou herečku, která přes berlínské, vídeňské, pařížské a londýnské filmové ateliéry dobyla Evropu. Začínala v mimořádně skromných podmínkách, ještě za éry němého filmu. **Byla první držitelka titulu nejoblíbenější české filmové hvězdy.**¹¹⁶

Anna Sofie Ondráková ve stínu svého manžela nikdy nezůstala (**Max Schmeling** – jediný německý mistr světa v boxu). Anny točila filmy po celé Evropě. První česká filmová hvězda mezinárodního formátu uměla vždycky šikovně zamířit na cíl, který její kariéru posunul o stupeň výš. A dokázala také v pravý čas odejít. Učarovala i Alfredu Hitchcockovi. Ten z ní ve snímcích **...a neuved' nás v pokušení** a **Její zpověď'** učinil svoji první blondatou vražedkyni. To už si ovšem říkala **Anny Ondra.**¹¹⁷

Otec filmové hvězdy byl c. a k. důstojníkem, čímž bylo dané, že se bude s rodinou stále stěhovat. Malá Anička se narodila v polském Tarnówě, ale podstatnou část svého

¹¹⁴ HORÁKOVÁ, K. *Božena Viková-Kunětická – Taková normální panička?* Cosmopolitan, únor 2007, s. 114-115.

¹¹⁵ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 143-145.

¹¹⁶ ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. Praha 3, 2002, s. 221.

¹¹⁷ NOVOTNÁ, I. *Anny Ondráková – „Mám hlad po životě.“* Cosmopolitan, říjen 2006, s. 132-133.

dětství strávila na Jadranu. Teprve až když skončila první světová válka, vrátila se rodina Ondrákových zpět do Prahy. Problém nastal, když rodičům oznámila, že by ráda k filmu. Nechtěli o tom ani slyšet, zvláště otec by ji viděl rád buď na poště nebo v jiném „solidním“ zaměstnání. **Jejím prvním filmem byl němý film *Dáma s malou nožkou***, do kterého ji angažovali režiséři Gustav Machatý a Přemysl Pražský. Její otec, který se o tom dozvěděl z novin, Anny vyčinił. Podstatnější ovšem je, že ji těch pár facek neodradilo a k filmu přilnula ještě více.

Anny Ondráková si v rodině nakonec prosadila své a neušla ani pozornosti **mladého herce a režiséra Karla Lamače**. Začali spolu chodit roku 1920. Učarovala mu, o tom ostatně svědčí i fakt, že byla hvězdou jeho filmů. Poprvé se s Lamačem setkala ve filmu ***Zpěv zlata (1920)***, kde jí byl partnerem na plátně. Teprve potom následoval film ***Gilly poprvé v Praze (1920)***, který byl klíčový pro jejich další spolupráci. Tvrdé podmínky jen utužily partnerství Lamače s Ondrákovou, která tehdy hrála snad ve všech němých filmech, ať už komediálního nebo tragického rázu. Publikum ji milovalo. Byla v té době nejpopulárnější českou herečkou, která si zahrála dokonce i s legendárním Josefem Švábem-Malostranským.

Když pak Lamač vybudoval v Praze vlastní filmový ateliér, přivedl si do něj nejen svou milovanou **Anny**, ale rovněž **kameramana Ottu Hellera** a **scénáristu Váslava Wassermanna**. Vzniklo tak dnes už legendární kvarteto, které bylo ve své době přirovnáváno, byť nadneseně k „silné čtyřce“, jak ji v Hollywoodu reprezentovalo spojení Fairbanks-Pickfordová-Criffith-Chaplin.

Prvním velkým úspěchem „silné čtyřky po česku“ byl **film *Bílý ráj***, který se s úspěchem promítal v Německu a který se dostal prakticky do celého světa. To byl také moment, kdy začal Lamač působit po celé Evropě – a spolu s ním i Ondráková. Ta slavila teprve úspěchy. Na počátku 20. let už točila ve Vídni a Berlíně, o něco později v Paříži a Londýně.

V životě Anny Ondrákové byli podle všeho pouze dva muži, ve svých začátcích se upnula na již zmíněného **režiséra Karla Lamače**, který ji prosadil a dokázal s ní být každou volnou chvíli. Měl pro ni slabost a ona pro něj.¹¹⁸

Anny Ondráková a Karel Lamač byli vysněný pár českého filmu, když se o nich mluvilo ve filmových kruzích, stačila jen zkratka L-O. Všude chodili spolu. Lamač

¹¹⁸ ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. Praha 3, 2002, s. 221-242.

vynalezl celou řadu praktických i nepotřebných věcí. Větším komerčním úspěchem byl vynález běžícího světelného písma, který prodal jednomu velkému francouzskému koncernu. Celý život jej také neopouštěla myšlenka na barevný film, v této oblasti také nepřetržitě bádala.¹¹⁹

Za deset let společného soužití si Anny zahrála v šestačtyřiceti filmech, z toho bylo sedmadvacet v jeho režii. Prosadila se nejen díky půvabu a krásným nohám, ale především díky komediálnímu talentu. Jejich milostný vztah měl poněkud uvolněné obrysy, na věrnost se tu nehrálo a Anny časem zjistila, že žárlit na něho představuje zbytečné plýtvání energií. I přes svůj sklon k tloušťce byl Lamač nenapravitelný sukničkář, světoběžník a bohém.¹²⁰

Zatímco Anny ve svých třiceti toužila po rodině, Lamač byl přece jenom člověk, který měl na manželství svůj názor. Nechtěl do chomoutu, navíc v té době pracoval po celé Evropě. Měl spoustu pracovních závazků, což se neslučovalo s manželstvím. Možná i proto se nakonec jejich vztah nezavršil sňatkem, jak kdekdo očekával, ale zůstal pouze vztahem profesionálním.

V té době už Ondráková žila v Německu, kde s Lamačem založili **vlastní společnost Ondra-Lamač-Film**. Anny se díky tomu stala v Německu velmi prominentní osobou. **V Berlíně poznala i svého jediného manžela, německého boxerského šampiona, Maxe Schmelinga.**¹²¹

Rok 1928 přinesl Anny Ondrákové velký skok v kariéře: podepsala s British International Pictures smlouvu na čtyři filmy a začala cestovat vlakem a lodí mezi Berlínem a Londýnem. Nejprve natočila v Anglii dva filmy s **Grahamem Cuttsem**.¹²²

V Londýně tenkrát, jak již bylo řečeno, nemohla uniknout ani pozornosti „mistra hrůzy“ – tehdy začínajícího asistenta u již zmíněného Grahama Cuttse a později věhlasného **režiséra Alfreda Hitchcocka**, který ji v roce 1929 obsadil do svých dvou filmů **...a neuved' nás v pokušení** a **Její zpověď**. Neodradila ho ani její špatná angličtina, nechal ji jednoduše nadabovat. A právě tyto dva snímky vynesly Anny nesmrtelnost v historii filmu.¹²³

¹¹⁹ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 6-9.

¹²⁰ NOVOTNÁ, I. *Anny Ondráková – „Mám hlad po životě.“* Cosmopolitan, říjen 2006, s. 132-133.

¹²¹ ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. Praha 3, 2002, s. 221-242.

¹²² FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 22-25.

¹²³ ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. Praha 3, 2002, s. 221-242.

Pro Anny Ondrákovou byla jedním z největších úspěchů **role Kiki**. Jejím neštěstím ovšem bylo, že poté už nenarazila na scénář, který by jí nabídl takové možnosti jako tento film podle divadelní hry Andrého Picarda.

Rudolf Arnheim napsal o herečce: „Má v sobě něco z Keatonovy chladné krásy a jeho akrobatického tanečního nadání. Tento nezvyklý typ „dívčího golema“ je poklad, který náš průmysl neumí zhodnotit.“¹²⁴

Než se Anny seznámila se svým budoucím manželem Maxem, chodil Max s ruskou herečkou Olgou Čechovovou, ta ho jednou vzala na nový film Anny Ondrákové a Max se rozhodl, že musí hlavní hrdinku poznat. Roli kuplíře poněkud zbaběle světil svému příteli. Anny ho nejprve vyhodila, ale když přišel podruhé s promyšlenou větou: „Schmeling je sice mistr světa, ale přesto nenašel odvahu přijít sám. Zítra má narozeniny a jeho největším přáním je seznámit se s Anny Ondrákovou,“ se schůzkou souhlasila. Max tehdy oslavil své pětadvacáté narozeniny.¹²⁵

Anny později řekla: „Dala jsem se přemluvit, že se s panem Schmelingem setkám na patnáct minut v jedné kavárně. A čekala jsem neotesaného hrubiána. Jak jsem se mylila. Naprosto jsem užasla. Byl to gentleman.“¹²⁶

Vzali se 6. července 1933, církevní sňatek se konal o čtrnáct dní později. A zůstali spolu, jak se říká, dokud je smrt nerozdělila. Schmeling kariéru své ženy oceňoval a nikdy jí v ničem nebránil. Dokonce na ni odkazoval novináře, kteří se zajímali o jeho zápasy se slovy, že její práce je mnohem zajímavější než ta jeho. Manželé žili často odděleně, ať už kvůli jejímu natáčení nebo Maxovým zápasům. Jejich vztah to však posilovalo. Nerozdělila je dokonce ani rodinná tragédie, která se stala v roce 1936. Tehdy Anny za nikdy neobjasněných okolností havarovala s autem a potratila.¹²⁷

Mezi Anny a Maxem byl nápadný vnější kontrast. Ohromný, téměř metr devadesát centimetrů vysoký, silný, tmavý muž, jemuž jeho americký manažer vymyslel přezdívku „černý hulán od Rýna“, a drobná, temperamentní, vysloveně krásná žena, která působila na filmovém plátně tak dojemně komicky.¹²⁸

¹²⁴ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 80.

¹²⁵ NOVOTNÁ, I. *Anny Ondráková – „Mám hlad po životě.“* Cosmopolitan, říjen 2006, s. 132-133.

¹²⁶ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 58-59.

¹²⁷ NOVOTNÁ, I. *Anny Ondráková – „Mám hlad po životě.“* Cosmopolitan, říjen 2006, s. 132-133.

¹²⁸ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 64.

I když Ondráková začínala v němém filmu, ten zvukový ji nesmetl. Byla silnější a odolnější než mnozí, pro které znamenal nástup zvukového filmu konec jejich kariéry. Měla navíc kliku, že uměla dobře zpívat.

Anny nikdy nezapomínala na český film, kde ji Lamač svedl dohromady i s Vlastou Burianem. Výsledkem byl film **On a jeho sestra**, který vznikl v roce 1931. Tenkrát se vlastně Lamačovi podařilo zdánlivě nemožné – postavit před kameru mužského a ženského klauna. Z divácky úspěšného filmu pochází dodnes úspěšný popěvek Růžové psaníčko, který proslavila interpretace Ondrákové.

Zatímco ve snímku **Kantor Ideál (1934)** se ještě naposledy objevila po boku svého častého partnera Karla Lamače, ve filmu **Důvod k rozvodu (1937)** si zahrála s Otomarem Korbelářem, Oldřichem Novým a Adinou Mandlovou. Tento snímek byl již jejím 72. filmem.

Bohužel se nakonec nerealizoval film, který připravoval Martin Frič. Snímek se měl jmenovat **Ona a Oni** a Ondrákové partnery měli být hvězdy Osvobozeného divadla Jiří Voskovec a Jan Werich.

Blížící se druhá světová válka znamenala i konec rozvíjející se společnosti Ondra-Lamač-Film. Anny tenkrát netušila, že čtyři ze šesti podílníků jsou Židé a že i Lamačovi začíná být v národně-socialistickém Německu horko. Anny přesto filmy produkovala až do roku 1937, kdy s Lamačem natočili svůj poslední společný snímek, již zmíněný, **Důvod k rozvodu**.¹²⁹

Roku 1933 projevili o Maxe Schmelinga zájem nacisté a udělali z něho vývěsní štít své propagandy. Od té doby byli on i Anny častými hosty u Goebbelsových a nikdy si ani nedovolili odmítnout vůdcovo pozvání na čaj a bábovku. Díky svému výsadnímu postavení si mohl dovolit ukrýt syny Maxova židovského přítele. Když je Schmeling doprovázel před očima gestapa do svého bytu, nikdo si proti mistrovi světa nedovolil zakročít.¹³⁰

Jeden z chlapců na svou záchranu vzpomíná takto: „Když jsem šli tmou k autu, hemžilo se to na ulici lidmi od gestapa. Bylo přízračné ticho. Uniformovaní muži, kteří vzbuzovali svými zjevy hrůzu, se na nás dívali, jako by přesně věděli, že jsme Židé.

¹²⁹ ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. Praha 3, 2002, s. 221-242.

¹³⁰ NOVOTNÁ, I. *Anny Ondráková – „Mám hlad po životě.“* Cosmopolitan, říjen 2006, s. 132-133.

Myslím, že by nás nejráději okamžitě zničili. Ale všichni mlčeli, nikdo se neodvážil boxerského šampiona oslovit.“¹³¹

Za války byli oba bedlivě sledováni, zvláště šampion Schmeling, který měl léta židovského manažera a který na přelomu 20. a 30. let vyboxoval pro Německo v Madison Square Garden titul mistra světa. Později vyšlo stejně najevo, že Schmeling rozhodně k oblíbencům nacistického režimu nepatřil. A jeho manželka, která natočila během války všehovšudy tři filmy? Nějaké podpory k vládnoucí ideologii se od ní nikdo nedočkal.

Když zmlkly zbraně druhé světové války, Ondráková se už na výsluní nikdy nevrátila. Pravda je, že si ještě na samém začátku 50. let zahrála v několika německých filmech, ale pak se už stáhla do ústraní. Tehdy se s manželem přestěhovala do Hollenstendtu u Hamburku. Mnozí pak nevěřili vlastním očím, Ondráková se totiž vrhla na úplně jiný druh podnikání. Založila a vedla slepičí farmu. Její manžel se věnoval odbornému chovu norků. Nějaký čas to sice ještě zkoušel v ringu, chvíli soudcoval, až se pak v roce 1957 stal šéfem Coca-coly pro oblast severního Německa. Skvělý job, který sám Schmeling charakterizoval jako „licenci na tisknutí zlata“, mu tenkrát dohodil James Farley, někdejší volební manažer Rooseveltovy prezidentské kampaně. Již nemuseli chovat slepice a norky. Dárkem k jejich stříbrné svatbě byl opětovný návrat mezi německou smetánku. Zájem Němců o tento slavný pár v podstatě nikdy nepolevil. **Filmová hvězda a nejslavnější boxerský profesionál Německa byli manželským párem, který se stal legendou.** Nebyl politik, který by se s Maxem nedal vyfotografovat. Anny několikrát na venkově navštívil i Alfred Hitchcock, když cestoval do Německa, ovšem přijížděl „pouze“ jako přítel, role jí již nenabízel.

Stárnutí v ústraní Anny plně vyhovovalo. Ovšem i jako „stará paní“ působila někdejší filmová diva mladistvě a elegantně. Na vzhledu jí totiž nepřestalo záležet. Nevyhýbala se ani společnosti, kam obvykle zašla v doprovodu manžela. Měla ráda divadlo, ale vybírala si a oceňovala zejména klasiku. Nerada si nasazovala na nos brýle, prý si připadala starší hned o deset let. Až v téměř osmdesáti letech se Anny začala stranit společnosti a zůstávala raději doma.

Byla to ona, kdo se léta staral v Hamburku o hrob **Karla Lamače**. Ten emigroval znovu po roce 1948, kdy působil v USA, Francii a Německu. Zemřel poměrně mladý,

¹³¹ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 153-154.

v pětapadesáti letech, po těžké nemoci ledvin a jater ve švýcarském sanatoriu. Pochován byl však v Hamburku.

To Anny Ondra jej přežila o více než třicet let a dožila se úctyhodných pětáosmdesáti let. Zemřela 28. února 1987. Tehdy se to jejímu manželovi podařilo před novináři úspěšně zatajit. Proto poslední rozloučení s ní probíhalo na místním hřbitově jen za účasti nejbližších, což bylo její přání.¹³²

Dědictví po Anny a Maxovi je určeno dětským vesničkám SOS. O tom společně se ženou rozhodli už dávno. Nadace nese však pouze jeho jméno.¹³³

Zhruba půl tuctu zvukových filmů Anny Ondrákové nejsou bohužel k sehnání. Všechny vyrobila filmová produkce Ondra-Lamač. Hledání stop je ještě dramaticky zatíženo tím, že společnost Max-Schmeling-KG, která vlastní práva na tyto filmy, brání jejich zveřejnění. Pro Anny Ondrákovou a její velké umělecké výkony je tragickým osudem, že její filmová pozůstalost se nachází v majetku lidí, které ji považují za soukromou záležitost a uchování slávy této jedinečné herečky pro ně zřejmě nemá žádnou hodnotu.¹³⁴

Emilie Fryšová (23. 7. 1840, Praha – 17. 1. 1920, Písek)

Emilie Fryšová byla česká pedagožka, zanícená etnografka a publicistka, jako sběratelka má zásluhu na bohatých muzejních národopisných sbírkách.¹³⁵

Nebýt jí, nebylo by krásných sbírek blatských plen, krojů a šátků v Blatském muzeu. V četných časopisech uveřejňovala své pojednání o blatském folkloru a zachytila tak věci, které by již dnes byly zapomenuty. Jejím velmi cenným dílem je „Blatský ornament“, toto dílo bylo ceněno zejména ve školství, neboť bylo výbornou pomůckou učitelům a učitelkám.¹³⁶

Její zásluhou je tedy v Blatském muzeu v Soběslavi rozsáhlá národopisná sbírka - ukázka života venkovského lidu, lidového umění a tvorby obyvatel veselsko-soběslavských

¹³² ROHÁL, R. *Lesk a bída slavných českých žen*. Praha 3, 2002, s. 221-242.

¹³³ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 172-174.

¹³⁴ FRIEDRICH, D. *Anny Ondráková a Max Schmeling*. Praha, 2003, s. 80.

¹³⁵ Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Emilie_Fryšová>

¹³⁶ SMRŽ, E. *Soběslavsko*. Soběslav, 1930, s. 39.

Blat a Kozácka – severního Táborska. Název „kozácký“ nese tábořský kroj pravděpodobně proto, že součásti oděvu připomínaly kozí ocásek a kozí růžky.¹³⁷

Jméno Emilie Fryšové je se Soběslaví neodmyslitelně spjato, její práce v národopise byla velmi záslužná a místní lidé si jí za to velmi vážili. Byla první, jež upozornila na jihočeské, hlavně blatské kroje a výsledky několikaletého studia uložila v díle „Ornament jihočeský“, který vydala vlastním nákladem (1902) stejně jako svou publikaci „Blata“ (1913). Sama kreslila vzory, napsala přesný popis kroje blatského a jeho výšivky a popsala i kroje sousední: kozácký (z Táborska) a třeboňský.

Sama byla skromná, nenáročná a přitom hluboce vzdělaná. Její otec byl lékař, do 10 let byla vychovávána soukromě, a potom do 16 let ve známém ústavu paní Svatavy Amerlingové. Byl to dvojjazyčný ústav, prodchnutý však národním duchem. V 16 letech vstoupila na dvouletý učitelský ústav v Praze 3, tehdy jen německý. Její národní cítění zůstalo však hluboké a ryzí. Ráda vypravovala například o Mánesovi, který se s jejich rodinou stýkal a jehož dar, „Líbánky“, měla vždy na čestném místě svého bytu. Učila se také několik let kresbě a jazykům, francouzštině a angličtině. Nějaký čas byla vychovatelkou v Nussdorfu u Vídně. Když se její rodina přestěhovala do Karlových Varů, byla o svých prázdninách vždy nápomocná k opravdové práci ve velké domácnosti rodiny. Sama si potom do pozdního věku řídila domácnost a obsluhovala své hosty.

Jako třídní učitelka působila na vyšší dívčí škole v Chrudimi, kde založila dobročinný spolek paní a dívek. Teprve odtud nastoupila místo na obecné škole v Plzni, protože do té doby míst pro učitelky/ženy nebylo. Potom se podrobila zkoušce pro měšťánské školy a byla přezkoušena pro české školy.

Za dvanáctiletého pobytu v Plzni založila Kruh učitelek plzeňských. **Roku 1886 byla jmenována ředitelkou v Soběslavi, kde působila asi 20 let. Zamilovala si toto své působiště a pracovala pro ně s opravdovým zapálením. Založila Dobročinný spolek ženský pro podporu chudé mládeže a v posledních letech i jesle pro děti. Pro místní muzeum měla vždy štědré dary. Lidové kroje, krásné blatské výšivky, to byla vždy její velká láska.** Procestovala sama všechna místa, vesnice i samoty, všude se hned seznámila s místními lidmi, jednala s nimi laskavě a ochotně a lidé, kteří viděli její spravedlivé cítění, jí rádi svěřovali vyšívané části kroje, který již přestávali nosit. Své nemalé jmění, jež měla po rodičích, dala do služeb národopisu. Skoupila tak mnoho cenných památek a

¹³⁷ Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Emilie_Fry%C5%A1ov%C3%A1>

shromáždila velkou sbírku o 1 500 kusech, jíž darovala Národnímu muzeu v Praze. Byl to bezpochyby na jednotlivce ohromný dar.¹³⁸

V Soběslavi byla obětavou a uznávanou spolupracovnicí zakladatele muzea – Karla Lustiga.¹³⁹

Roku 1886 vydala trojdílnou učebnici dějepisu pro měšťanské školy.

Asi roku 1907 se přestěhovala ze Soběslavi do Písku, kde měla sestru, učitelku jazyků a hudby. I tam ještě odevzdala něco ze svých krojových zbytků muzeu, oblékala radostně figuríny a těšila se z uznání, jehož se jí tam dostalo. S ředitelkou Husovou pracovala ve spolku žen a několikrát přednášela o krojích. I s muzeem v Praze byla tehdy ve stálém styku. Dr. Fabian přijel také na její přednášku a Fryšová, tehdy již skoro osmdesátiletá, čile všem ukazovala zbylé věci ze své sbírky a předváděla kroje celých Čech. Tehdy se také těšila, že bude vydán II. díl jejího „Ornamentu jihočeského“, jež odevzdala paní Kálalové. Bohužel, nemocí této dámy se stopy po něm ztratily.

Emilie Fryšová vystavovala například v letech 1891 a 1895 v Praze, dále roku 1898 v Soběslavi, kde tehdy byla národopisná výstava, **Národopisná, školní a průmyslová a včelařská výstava v Soběslavi**, konaná na oslavu otevření místního muzea atd. Například zde mohli návštěvníci obdivovat její krásné sbírky.

Emilie Fryšová byla ve svém soběslavském bytě vždy čilou hospodyňkou a hostitelkou. Zobracela truhly, ukázala Mánesův obraz a měla velikou radost, že má někdo také zájem o lidové poklady. Dovedla přesně o každé pleně říci, odkud pochází a vyprávěla ráda. Tedy pleny s krémovým hedvábím byly ze Ševětína, tylové věci od Horusic, Soběslavsko zůstávalo věrno řidším, ale typickým barevným vzorům. Často vypravovala i psala o sbírce věnované Národnímu muzeu, již sama instalovala do vitrín. Bohužel, zůstaly v místnostech suterénních, obecnstvu nepřístupných.

Do konce života čekala Fryšová, že bude její sbírka – „Fryšeum“ – celé její jmění, obecnstvem oceněna. Sama došla z Písku do Prahy, věci vyprala, vyčistila a znovu instalovala do vitrín, ale – nedočkala se. Celá sbírka byla předána Národopisnému muzeu, k její instalaci však nedošlo. Taková byla situace za první světové války.

Dvakrát došla i do Tábora a zkoumala práci o krojích a použití národního ornamentu v odborné škole a těšila se z jejích výsledků.

¹³⁸ MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V SOBĚSLAVI, PRUNEROVÁ, M. *Jubilejní sborník městského musea v Soběslavi 1897-1947*. Soběslav, 1947, s. 54-55.

¹³⁹ Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Emilie_Fry%C5%A1ov%C3%A1>

Dne 17. ledna 1920 klidně dožila. Odpočívá v Písku na starém hřbitově pod nápisem, který si sama určila: „**Pracovnice na národa roli dědičné**“.¹⁴⁰

Z díla Emilie Fryšové:

Ukázky z dějin všeobecných (pro I. třídu měšťanských škol, Plzeň, 1882)

Ukázky z dějin všeobecných pro školu měšťanskou (Praha, 1887/3. díl)

O rozhraní kroje blatského a kozáckého (1900)

Ornament jihočeský (velké ilustrované dílo národopisné, Soběslav, 1902, vydala vlastním nákladem)

Jihočeská Blata (1913)¹⁴¹

¹⁴⁰ MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V SOBĚSLAVI, PRUNEROVÁ, M. *Jubilejní sborník městského musea v Soběslavi 1897-1947*. Soběslav, 1947, s. 54-55.

¹⁴¹ Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Emilie_Fry%C5%A1ov%C3%A1>

ABSTRAKT

JINDOVÁ, M. *Žena v Čechách ve veřejném a společenském životě (1900 – současnost): bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 112 s. Vedoucí bakalářské práce: Dr. Mgr. Lubomír Pána, Ph.D.

Klíčová slova: ženy, ženská otázka, gender studies, feminismus...

Práce zkoumá život a postavení žen v české společnosti v minulosti a nyní, zejména jejich účast v životě veřejném a společenském od roku 1900 až po současnost. Zájem je soustředěn především na Jihočeský kraj, zvláště pak na Soběslavsko. Práce pojednává o českých ženách v první polovině 20. století, dále o českých ženách v druhé polovině 20. století a po roce 1989. Zabývá se českými ženami na počátku 21. století a v současné době velmi aktuální problematikou rovných příležitostí. Popisuje také život a osudy významných českých žen. V práci je řešen politický vývoj v Soběslavi se zaměřením na ženy. Práce analyzuje zastoupení žen v soběslavském zastupitelstvu. Je nutné zmínit, že práce je zaměřena na ženy – politicky, proto se v každé kapitole zmiňují o tehdejší politické situaci a zejména o zastoupení žen v politice.

Ženská otázka je tedy důležitou částí práce, a ta, jak řekl T. G. Masaryk, v mé práci mnohdy citovaný, je otázkou všelidskou. Bez nadsázky lze říci, že česká žena čekala na změnu svého postavení vlastně až do dnešní doby. Ovšem stále musí vynakládat vyčerpávající úsilí, aby zvládala jak práci, tak rodinu. Skutečná rovnost mezi muži a ženami je tedy stále otázkou, snad již blízké, budoucnosti.

Nejdůležitější část práce se týká vyhodnocení dotazníkového šetření, což je má tvůrčí část práce. Dotazníků byly dvě téměř totožné verze, pro cílovou skupinu ženy a pro muže. Z vyhodnocení dotazníků vplynuly mnohdy zajímavé a často až překvapivé závěry.

ABSTRACT

JINDOVÁ, M. A woman in Bohemia in public and social life (1900 up to the present): Bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 112 p. Supervisor: Dr. Mgr. Lubomír Pána, Ph.D.

Key words: women, women question, gender studies, feminism...

The work examines the life and position of women in Czech society in the past and present, especially their participation in public and social life from 1900 until the present. The focus concentrates mainly on the South of Bohemia, predominantly Soběslavsko. Furthermore, it discusses Czech women in the first half of the 20th century, then Czech women in the second half of the 20th century and after 1989. The study considers Czech women at the beginning of the 21st century and also current problems of equal opportunities between men and women. It describes the lives and destinies of significant Czech women. My work covers political issues in Soběslav in respect of women. It analyses the representation of women in the town council. Importantly, the work focuses on women as politicians, therefore I explain the political situation and representation of women in politics in each chapter.

The question of women's rights is a very important part of my work, as T. G. Masaryk said, who is cited on many occasions in my work, it's a question for all mankind. It is no exaggeration to say that a Czech woman has waited for a change in perception until the present day. However, she has to work hard in order to cope with the demands of work and family. Real equality between men and women is hopefully a question of the near future.

The most important part of my work is the evaluation of the questionnaire investigation. It is the creative part of my study. There were two almost identical versions of the questionnaire for women and men. Evaluation of these questionnaires led to some amazing findings.